

Godina XXVII - Broj 15

ZENICA, petak, 12.08.2022.god.

SKUPŠTINA**412.****411.**

Na osnovu člana 18. Ustava Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Federacije BiH“, broj: 7/96, „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/96, 10/00, 10/00, 8/04 i 10/04) i člana 3. Zakona o utvrđivanju i obilježavanju Dana Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 6/13), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici, održanoj dana 29.07.2022. godine, d o n o s i

Na osnovu člana 3. stav 1. Zakona o utvrđivanju i obilježavanju Dana Zeničko-dobojskog kantona („Službene nobine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 5/13), Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 162. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, d o n o s i

**P R O G R A M
OBILJEŽAVANJA DANA
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
za 2022. godinu**

O D L U K U

**o potvrđivanju Programa obilježavanja Dana
Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu**

I.

Potvrđuje se Program obilježavanja Dana Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu.

II.

Sastavni dio ove odluke je Program obilježavanja Dana Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu.

III.

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11733/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI**Čazim Huskić, s.r.**

I) Polaganje cvijeća na spomen obilježju koje je najbliže sjedištu Kantona

Datum: 29.08.2022. godine (ponedjeljak)

Vrijeme: u 09,00 sati

Mjesto: Zenica

Nosioci aktivnosti: Predsjedavajući Skupštine i Ured Premijera.

II) Prijem kod predsjedavajućeg Skupštine Zeničko-dobojskog kantona i premijera Kantona za predstavnike boračkih udruženja, udruženja logoraša, civilnih žrtava rata i drugih udruženja proizašlih iz rata zajedno sa ministrom Ministarstva za boračka pitanja i članovima Komisije za boračka i invalidska pitanja Skupštine Zeničko-dobojskog kantona

Datum: 29.08.2022. godine (ponedjeljak)

Vrijeme: 09,30-10,55 sati

Mjesto: Sala 301 Anex-a zgrade sjedišta Kantona u Zenici

Nosioci aktivnosti: Ured Premijera, Stručna služba Skupštine, Ministarstvo za boračka pitanja (za pozivanje predstavnika boračkih udruženja), Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice (za

pozivanje predstavnika udruženja logoraša, udruženja civilnih žrtava rata i drugih udruženja proizašlih iz rata).

III) Svečana sjednica Skupštine Zeničko-dobojskog kantona

Datum: 29.08.2022. godine (ponedjeljak)

Vrijeme: u 11:00 sati

Mjesto: Sala 301 Anex-a zgrade sjedišta Kantona

Sadržaj svečane sjednice:

- Uvodna riječ predsjedavajućeg Skupštine,
- Intoniranje himne Bosne i Hercegovine,
- Prigodan govor Premijera Kantona,
- Dodjela javnih priznanja Zeničko-dobojskog kantona.

Nosioci aktivnosti: Ured Premijera i Stručna služba Skupštine.

IV) Posjeta Komisije za ravnopravnost spolova, ljudska prava i građanske slobode Udruženju “Medica” Zenica

Datum: 26.08.2022. godine (petak)

Vrijeme: u 09,00 sati

Mjesto: prostorije Udruženja, ul. Krivače broj 40, Zenica

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice u saradnji sa Udruženjem

V) Posjeta Komisije za ravnopravnost spolova, ljudska prava i građanske slobode Udruženju oboljelih od multipla skleroze Zeničko-dobojskog kantona

Datum: 26.08.2022. godine (petak)

Vrijeme: u 10,00 sati

Mjesto: prostorije Udruženja, ul. Bulevar Kulina bana bb, Zenica (kod stadiona Bilino polje)

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice u saradnji sa Udruženjem

VI) Zajednička posjeta Komisije za mlade sa Komisijom za ravnopravnost spolova, ljudska prava i građanske slobode Javnoj ustanovi Penzionerski dom sa stacionarom u Zenici

Datum: 26.08.2022. godine (petak)

Vrijeme: u 11,00 sati

Mjesto: prostorije Ustanove, ul. Prve Zeničke brigade broj 10, Zenica

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice u saradnji sa Ustanovom

VII) Zajednička posjeta Komisije za mlade sa Komisijom za ravnopravnost spolova, ljudska prava i građanske slobode Savezu udruženja slijepih građana Zeničko-dobojskog kantona

Datum: 26.08.2022. godine (petak)

Vrijeme: u 12,00 sati

Mjesto: prostorije Saveza, ul. Prve Zeničke brigade broj 15 A, Zenica

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice u saradnji sa Savezom

VIII) Posjeta Komisije za mlade Javnoj ustanovi Dom kulture “Edhem Mulabdić” Maglaj u okviru obilježavanja manifestacije “Zapis o Maglaju 2022. godine”, povodom koje će se održati pozorišna predstava za mlade

Datum: u periodu od 22.08.- 26.08.2022. godine

Vrijeme u terminu koji dogovore članovi Komisije za mlade sa nosiocima ove aktivnosti.

Mjesto: prostorije Ustanove, ul. Sulejmana Omerovića Cara 2, Maglaj

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport u saradnji sa Ustanovom

IX) Prvi školski časovi školske 2022/2023. godine, septembar 2022. godine

- Čas historije o Kulinu Banu -

Datum: Početak školske 2022.-2023. godine

Vrijeme: Prvi časovi školske 2022.-2023. godine

Mjesto: Osnovne i srednje škole na području Zeničko-dobojskog kantona

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport (Pedagoški zavod).

Broj: 02-04-10829/22
Datum, 07.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R

Mirnes Bašić, s.r.

413.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona (“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj 29.07.2022. godine, donijela je

O D L U K U
O VERIFIKACIJI ODLUKE O PROGLAŠENJU
POČASNOG GRAĐANINA
ZENIČKO–DOBOJSKOG KANTONA
Huseyin Kansu

I.

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o proglašenju Počasnog građanina Zeničko-dobojskog kantona **Huseyin Kansu**.

II.

Odluka o proglašenju Počasnog građanina Zeničko-dobojskog kantona donesena je za priznanje za dugogodišnji rad na jačanju prijateljskih veza između Bosne i Hercegovine i Republike Turske.

III.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u “Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona”.

Broj: 01-04-11734/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.
.....

414.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona (“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na sjednici, održanoj dana 27.07.2022. godine, donio je

O D L U K U
O PROGLAŠENJU POČASNOG GRAĐANINA
ZENIČKO – DOBOJSKOG KANTONA
Huseyin Kansu

I.

Javno priznanje Počasni građanin Kantona dodjeljuje se Huseyinu Kansuu, kao priznanje za dugogodišnji rad na jačanju prijateljskih veza između Bosne i Hercegovine i Republike Turske.

II.

Ova odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III.

Stupanjem na snagu ove odluke prestaje da važi Odluka o dodjeli povelje Zeničko-dobojskog kantona broj: 02-04-9101-7/22 od 14.07.2022. godine.

IV.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-04-9101-7-1/22
Datum, 27.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA
Mirsad Čizmić, s.r.
.....

415.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona gospodinu **Šefiku Džaferoviću**.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11735/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.
.....

416.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se gospodinu Šefiku Džaferoviću kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-04-9101-8/22
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.
.....

417.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona gospođi **Gordani Ristović-Muslija**.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11736/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.
.....

418.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se gospođi Gordani Ristović - Muslija kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-04-9101-9/22
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.
.....

419.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona gospodinu **Faruku Midžiću**.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11737/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.
.....

420.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se gospodinu Faruku Midžiću kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj:02-04-9101-10/2222
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.
.....

421.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona gospodinu **Jasminu Mrkonji**.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona, donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti sporta.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11738/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.

422.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se gospodinu Jasminu Mrkonji kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti sporta.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-04-9101-11/22
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.

423.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona gospodinu **Halilu Mehtiću**.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona, donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti nauke.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11739/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.

424.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se gospodinu Halilu Mehtiću kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti nauke.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj:02-04-9101-12/22
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.

425.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona gospodinu **Zvonki Grbavcu**.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti - humanitarnog rada.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11740/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.
.....

426.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se gospodinu Zvonki Grbavcu kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti – humanitarnog rada.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-04-9101-13/22
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.
.....

427.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI
PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona Udruženju „Forum građana Zenice“.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11742/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.

428.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se Udruženju „Forum građana Zenice“ kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti društvenih djelatnosti.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-04-9101-15/22
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.

429.

Na osnovu člana 6. stav (2) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21), Skupština Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici održanoj dana 29.07.2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O VERIFIKACIJI ODLUKE
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Skupština Zeničko-dobojskog kantona verifikuje Odluku o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona - posthumno, gospodinu **Kemalu Mahmutefendiću**.

II

Odluka o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona donesena je kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti umjetnosti.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 01-04-11743/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Ćazim Huskić, s.r.
.....

430.

Na osnovu člana 6. stav (1) Zakona o javnim priznanjima Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 6/13, 2/14 i 15/21) i člana 3. Rješenja o imenovanju Odbora za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, broj: 02-30-10357/22 od 28.06.2022. godine, Odbor za javna priznanja Zeničko-dobojskog kantona, na 8. sjednici, održanoj dana 07.07.2022. godine, donio je

**O D L U K U
O DODJELI PLAKETE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

I

Javno priznanje Plaketa Kantona dodjeljuje se gospodinu Kemalu Mahmutefendiću - posthumno, kao priznanje za izuzetan doprinos razvoju Zeničko-dobojskog kantona u oblasti umjetnosti.

II

Ova Odluka dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na verifikaciju.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-04-9101-16/22
Datum, 14.07.2022. godine
Zenica

**PREDSJEDNIK
ODBORA ZA JAVNA PRIZNANJA**

Mirsad Čizmić, s.r.
.....

431.

Na osnovu člana 37. stav 1. tačka f) Ustava Zeničko-dobojskog kantona, Skupština Zeničko-dobojskog kantona na 47. sjednici, održanoj 29.07.2022. godine, donosi:

ODLUKU
o obimu prava na korištenje ortopedskih i drugih
pomagala, stomatološko-protetske pomoći i
stomatološko-protetskih nadomjestaka

DIO PRVI - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.
(Predmet Odluke)

- (1) Odlukom o obimu prava na korištenje ortopedskih i drugih pomagala, stomatološko-protetske pomoći i stomatološko-protetskih nadomjestaka (u daljem tekstu: Odluka), propisuje se obim prava na korištenje ortopedskih i drugih pomagala stomatološko-protetske pomoći i stomatološko-protetskih nadomjestaka (u daljem tekstu: pomagala), koja se osiguranim licima Zavoda zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona (u daljem tekstu: Zavod), obezbjeđuju po osnovu obaveznog zdravstvenog osiguranja.
- (2) Obim prava iz stava (1) ovog člana koja se odnose na vrstu pomagala, medicinsku indicaciju, rokove korištenja pomagala, utvrđen je Jedinstvenom listom ortopedskih i drugih pomagala, stomatološko-protetske pomoći i stomatološko-protetskih nadomjestaka (u daljem tekstu: Lista pomagala) koja je sastavni dio ove odluke (Aneks).

Član 2.
(Definicija pomagala)

- (1) Pomagalo je medicinski proizvod koji omogućava poboljšanje oštećenih funkcija, odnosno nedostatka organa i sistema organa, a koja su nastala kao posljedica bolesti ili povreda.
- (2) Pomagalo mora biti izrađeno, održavano i upotrebljavano prema propisanim uslovima i u skladu sa namjenom, na način da ne ugrožava zdravlje.
- (3) Pomagala koja se obezbjeđuju iz obaveznog zdravstvenog osiguranja moraju biti razvrstana i registrovana u skladu sa Pravilnikom o medicinskim pomagalima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 58/06, 24/07 i 41/12).

Član 3.
(Finansiranje nabavke pomagala)

- (1) Osiguranim licima Zavoda, koja u medicinski indiciranim slučajevima, imaju pravo na nabavku pomagala koja su izrađena od standardnih materijala i na standardan način, Zavod snosi troškove do iznosa definisanog Cjenovnikom ortopedskih i drugih pomagala, stomatološko-protetske pomoći i stomatološko-protetskih nadomjestaka po Listi pomagala (u daljem tekstu: Cjenovnik).
- (2) Cjenovnik iz stava (1) ovog člana utvrđuje Upravni odbor Zavoda.
- (3) Ukoliko osigurano lice učestvuje u troškovima nabavke pomagala, iznos doplate i troškova pomagala će se naznačiti u potvrdi o pomagalu.

DIO DRUGI – NAČIN OSTVARIVANJA PRAVA NA
POMAGALA

Član 4.
(Propisivanje pomagala)

Pomagalo propisuje specijalista određene grane medicine i specijalista određene grane stomatologije (u daljem tekstu: doktor specijalista), koji je Listom pomagala ovlašten za propisivanje određene vrste pomagala, a na osnovu medicinskih indicacija koje su propisane Listom pomagala.

Član 5.
(Potvrda o pomagalu)

- (1) Doktor specijalista izdaje obrazac "Potvrda o potrebi ortopedskog pomagala - sanitarne sprave" (u daljem tekstu: potvrda o pomagalu).
- (2) Izgled i sadržaj obrasca iz stava (1) ovog člana propisuje direktor Zavoda.

Član 6.
(Postupak odobravanja)

- (1) Osigurano lice obavezno je izdatu potvrdu o pomagalu i nalaz doktora specijaliste predati poslovnici Zavoda nadležnoj prema mjestu prebivališta osiguranog lica.
- (2) Pravo osiguranog lica na pomagalo utvrđuje Komisija za razmatranje zahtjeva osiguranih lica Zeničko-dobojskog kantona (u daljem tekstu: Komisija), koju u skladu sa članom 25. Statuta Zavoda zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona imenuje Upravni odbor Zavoda.

(3) Mišljenje Komisije iz stava (2) ovog člana može biti pozitivno ili negativno.

(4) Nakon pribavljenog pozitivnog mišljenja Komisije osigurano lice stiče pravo na ovjeru potvrde o pomagalu od strane nadležne poslovnice Zavoda.

(5) Osigurano lice ima pravo žalbe na negativno mišljenje Komisije, koju podnosi Komisiji za prava osiguranih lica Zavoda, u roku od 15 dana od dana prijema mišljenja.

Član 7.

(Važenje ovjerene potvrde)

(1) Ovjerena potvrda o pomagalu važi 30 dana od dana ovjere i u tom roku osigurano lice je dužno izvršiti nabavku ili naručiti pomagalo.

(2) Ukoliko osigurano lice iz opravdanog razloga ne iskoristi potvrdu o pomagalu u roku iz stava (1) ovog člana, obavezno je o tome sačiniti pismenu izjavu ovjerenu od strane nadležnog organa i dostaviti nadležnoj poslovnici Zavoda, nakon čega ovlašteni radnik poslovnice Zavoda navedeni podatak unosi u službenu evidenciju i vrši ovjeru nove potvrde o pomagalu.

Član 8.

(Ovjera potvrde o pomagalu)

Ovjeru potvrde o pomagalu vrši ovlašteni radnik Zavoda u skladu sa internim procedurama Zavoda koje donosi direktor.

Član 9.

(Evidencija o odobrenim pomagalima)

(1) Poslovnica Zavoda vodi službenu evidenciju o odobrenim pomagalima u elektronskoj formi.

(2) Evidencija iz stava (1) ovog člana sadrži:

- a) naziv pomagala,
- b) naziv rezervnog dijela pomagala,
- c) podatak o potrošnom materijalu,
- d) podatak o izvršenoj popravci,
- e) datum ovjere pomagala i
- f) druge relevantne podatke.

Član 10.

(Nabavka pomagala)

(1) Nabavku pomagala na osnovu ovjerene potvrde o pomagalu osigurano lice vrši kod pravnog odnosno fizičkog lica registrovanog za promet medicinskih sredstava na malo, sa kojim je Zavod zaključio ugovor (u daljem tekstu: odabrani dobavljač).

(2) Prilikom preuzimanja pomagala osigurano lice predaje potpisanu i ovjerenu potvrdu o pomagalu odabranom dobavljaču.

(3) Izuzetno u medicinski opravdanom slučaju, u skladu sa medicinskom dokumentacijom, a na osnovu stručnog mišljenja Komisije, Upravni odbor Zavoda odobrava nabavku pomagala koje nije obuhvaćeno Listom pomagala.

(4) Izvještaj o odobrenoj nabavci pomagala iz stava (3) ovog člana obavezno se unosi u Izvještaj o radu Zavoda.

Član 11.

(Funkcionalnost pomagala)

(1) Individualno izrađeno ili prilagođeno pomagalo obavezno se aplicira osiguranom licu uz nadzor doktora specijaliste koji je propisao predmetno pomagalo i koji je obavezan dati ocjenu funkcionalnosti pomagala neposredno prilikom isporuke pomagala osiguranom licu.

(2) Ocjena funkcionalnosti pomagala iz stava (1) ovog člana, podrazumijeva obaveznu ovjeru od strane doktora specijaliste koji je pomagalo propisao i izvršio uvid u kvalitet pomagala, te svojim potpisom i pečatom ovjerio potvrdu o pomagalu.

(3) Odabrani dobavljač pomagala obavezan je Zavodu dostaviti fakturu i ocjenu funkcionalnosti pomagala.

Član 12.

(Nabavka pomagala prije isteka roka upotrebe)

(1) U izuzetnom slučaju osiguranom licu se prije isteka propisanog roka odobrava nabavka novog istovrsnog pomagala ili njegovog dijela, ukoliko je kod osiguranog lica došlo do promjene zdravstvenog stanja, anatomskih, fizioloških i funkcionalnih promjena, pod uslovom da te promjene nisu posljedica nekorisćenja pomagala ili nepropisnog korištenja pomagala.

- (2) Potrebu izrade pomagala iz stava (1) ovog člana, utvrđuje doktor specijalista prilikom propisivanja pomagala.

- (3) Nabavku pomagala iz stava (1) ovog člana, odobrava Komisija, na osnovu pismenog zahtjeva osiguranog lica i priložene medicinske dokumentacije u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva.

- (4) Ukoliko je neophodno da se pomagalo izradi po mjeri, a izrada traje duže vremena, izrada se može odobriti i prije isteka roka upotrebe, za onoliko vremena koliko se predviđa da će trajati izrada pomagala, ali ne više od 60 dana prije isteka roka.

DIO TREĆI – JEDINSTVENA LISTA ORTOPEDSKIH I DRUGIH POMAGALA, STOMATOLOŠKO-PROTETSKE POMOĆI I STOMATOLOŠKO-PROTETSKIH NADOMJESTAKA

Član 13. (Lista pomagala)

Listom pomagala utvrđuje se:

- a) obim prava,
- b) medicinska indikacija za sticanje prava i
- c) rokovi korištenja pomagala.

Član 14. (Evaluacija i revizija Liste pomagala)

- (1) Evaluaciju i reviziju Liste pomagala jednom godišnje vrši Komisija za evaluaciju i reviziju Liste pomagala koju imenuje direktor Zavoda.
- (2) Pod evaluacijom i revizijom iz stava (1) ovog člana, podrazumijeva se razmatranje primjene Liste pomagala i opravdanosti usaglašavanja vrste pomagala sa Liste pomagala i potreba osiguranih lica, te uvođenje novih ortopedskih pomagala u zavisnosti od potreba osiguranih lica i raspoloživih finansijskih sredstava Zavoda.
- (3) Na osnovu prijedloga Komisije iz stava (1) ovog člana Upravni odbor Zavoda donosi Odluku o reviziji Liste pomagala.
- (4) Odluka iz stava (3) ovog člana je sastavni dio Liste pomagala i objavljuje se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

DIO ČETVRTI- KORIŠTENJE, POPRAVAK I ZAMJENA POMAGALA

Član 15. (Način korištenja pomagala)

- (1) Korisnik pomagala obavezan je savjesno koristiti i održavati pomagalo, u skladu sa njegovom namjenom sve do isteka roka korištenja.
- (2) Ukoliko korisnik iz stava (1) ovog člana, nesavjesnim korištenjem prouzrokuje oštećenje pomagala, ne može ostvariti pravo na novo pomagalo prije isteka roka koji je utvrđen Listom pomagala.

Član 16. (Rok trajanja pomagala)

Rok trajanja pomagala koji je propisan Listom pomagala, počinje teći od dana uručjenja odnosno ugradnje pomagala osiguranom licu.

Član 17. (Popravak pomagala)

- (1) Osigurano lice ima pravo na popravak pomagala, na teret sredstava Zavoda, nakon isteka garantnog roka koji daje odabrani dobavljač.
- (2) Nakon isteka garantnog roka, osiguranom lice se može odobriti popravak pomagala s tim što se rok korištenja pomagala produžava za jednu četvrtinu vremena predviđenog za njegovo trajanje.
- (3) Cijena popravka pomagala ne može iznositi više od 25 % ugovorene cijene pomagala.
- (4) Potrebu za popravkom pomagala iz medicinskih razloga utvrđuje doktor specijalista, a potrebu za popravkom pomagala iz tehničkih razloga, na zahtjev osiguranog lica, utvrđuje odabrani dobavljač, koji sastavlja specifikaciju dijelova koje treba popraviti i predračun troškova popravke.
- (5) Popravku pomagala iz stava (4) ovog člana odobrava Komisija.
- (6) Pravo na popravku pomagala nema osigurano lice koje je nesavjesnim i neadekvatim korištenjem prouzrokovalo kvar, odnosno oštećenje pomagala.

**Član 18.
(Zamjena pomagala)**

- (1) Nakon isteka roka trajanja pomagala utvrđenog Listom pomagala, utvrđuje se potreba za novim pomagalom i vrši se njegova zamjena.
- (2) Na zahtjev osiguranog lica koje je korisnik pomagala može se izvršiti popravka pomagala i nakon isteka roka trajanja propisanog Listom pomagala, pod uslovom da se nakon izvršene popravke pomagalo može koristiti najmanje jednu četvrtinu vremena predviđenog za njegovo trajanje, s tim da cijena popravke ne može iznositi više od 25% cijene nabavke novog pomagala utvrđene Cjenovnikom.

**Član 19.
(Obaveza dobavljača)**

- (1) Popravak pomagala vrši odabrani dobavljač sa kojim je Zavod zaključio ugovor o nabavci pomagala.
- (2) Odabrani dobavljač iz stava (1) ovog člana daje garanciju na ispravnost i funkcionalnost pomagala u periodu garantnog roka, a u skladu sa tehničkim specifikacijama utvrđenim rješenjem o registraciji pomagala koje donosi Agencija za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine.

DIO PETI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**Član 20.
(Korištenje prava na pomagalo u prijelaznom periodu)**

Osigurana lica koja na dan stupanja na snagu ove Odluke koriste pomagala, ili kojima je započeta izrada pomagala po propisima koji regulišu ovu oblast, nastaviti će koristiti ta pomagala, pod uslovima i sa rokovima trajanja koji su propisani ovom Odlukom.

**Član 21.
(Nadzor nad provođenjem ove Odluke)**

Nadzor nad provođenjem ove Odluke vrši Upravni odbor Zavoda.

**Član 22.
(Utvrdjivanje i primjena Cjenovnika)**

- (1) Upravni odbor Zavoda će u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ove Odluke utvrditi Cjenovnik iz člana 3. stav (1) ove Odluke.

- (2) Do utvrđivanja Cjenovnika, primjenjivat će se Cjenovnik koji je bio na snazi do stupanja na snagu ove Odluke.

**Član 23.
(Rok za propisivanje izgleda i sadržaja obrasca potvrde)**

Direktor Zavoda će propisati izgled i sadržaj obrasca potvrde iz člana 5. stav (3) ove Odluke u roku od 10 dana od dana stupanja na snagu ove Odluke.

**Član 24.
(Prestanak važenja prethodne Odluke)**

Danom stupanja na snagu ove Odluke, prestaje da važi Odluka o obimu prava na korištenje ortopedskih i drugih pomagala, stomatološko-protetske pomoći i stomatološko-protetskih nadomjestaka ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj: 10/18).

**Član 25.
(Stupanje na snagu)**

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona".

Broj: 01-33-11744/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI
Čazim Huskić, s.r.

.....

ANEKS

**JEDINSTVENA LISTA ORTOPEDSKIH I DRUGIH POMAGALA, STOMATOLOŠKO-PROTETSKE
POMOĆI I STOMATOLOŠKO-PROTETSKIH NADOMJESTAKA**

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
I	01000	PROTEZE ZA GORNJE EKSTREMITETE	
1.	01001	Nadlaktna proteza	48
2.	01002	Podlaktna proteza	48
3.	01003	Proteza šake	48
4.	01004	Proteza za eksartikulaciju ramena	48
5.	01005	Proteza za eksartikulaciju lakta	48
INDIKACIJE: Proteze za gornje ekstremitete služe za funkcionalnu i estetsku zamjenu izgubljenih dijelova gornjih ekstremiteta. Odgovarajuću protezu dobija osigrano lice kome nedostaje dio ili cijeli gornji ekstremitet. Uz protezu osigurano lice dobija kao treminalni nastavak funkcionalnu kuku ili umjetnu šaku. Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped. Invalidna lica koja duže od sedam godina od uvođenja u pravo koriste određeno pomagalo iz ove grupe izuzimaju se od obavezne komisijske procedure kada je u pitanju nastavljanje odobravanja nabavke navedenog pomagala na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, osim u određenim spornim slučajevima.			

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
II	02000	PROTEZE ZA DONJE EKSTREMITETE	
1.	02001	Proteza za djelimičnu amputaciju stopala	36
2.	02002	Proteza stopala	36
3.	02003	Potkoljena proteza Potkoljena proteza sa zglobnim adapterom za RVI	36
4.	02004	Natkoljena proteza Natkoljena proteza sa zglobnim adapterom za RVI	36
5.	02005	Pedilenski uložak	12
6.	02006	Silikonski uložak sa adapterom	12 6 za kategorije RVI
7.	02007	Ortogel uložak sa adapterom	12 6 za kategorije RVI
8.	02008	Navlaka za bataljak (šest komada)	12

9.	02009	Silikonske čarape	6
10.	02010	Proteza za eksartikulaciju koljena	36
11.	02011	Proteza za eksartikualciju kuka	36

INDIKACIJE:

Proteze za donje ekstremitete služe za funkcionalnu i estetsku zamjenu izgubljenih dijelova donjih ekstremiteta.

Odgovarajuću protezu dobija osigurano lice kome nedostaje dio ili cijeli ekstremitet.

Uz protezu osigurano lice dobija navlaku za bataljak od materijala koji odgovara tehničko-medicinskim uslovima (pamuk ili sintetičko vlakno).

Ako zbog stanja bataljka ne dolazi u obzir standardni materijal, ležište proteze se izgrađuje od kože.

U indiciranim slučajevima osigurano lice dobija silikonske čarape.

Ako osigurano lice zahtjeva protezu izvan standarda koji je propisan, onda snosi razliku u cijeni između zahtijevane proteze i proteze standardnog pomagala.

Pravo na pomagala pod rednim brojevima 8. i 9. ostvaruju osigurana lica: vojni invalidi, RVI, te djeca i redovni studenti do navršanih 26 godina.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

Invalidna lica koja duže od sedam godina od uvođenja u pravo koriste određeno pomagalo iz ove grupe izuzimaju se od obavezne komisijske procedure kada je u pitanju nastavljanje odobravanja nabavke navedenog pomagala na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, osim u određenim spornim slučajevima.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
III	03000	APARATI ZA GORNJE EKSTREMITETE	
1.	03001	Ortoza za šaku sa mehaničkom funkcijom	60
2.	03002	Radius aparat od plastične mase	60

INDIKACIJE:

Aparate za gornje ekstremitete dobija osigurano lice kome su potrebni radi korigovanja postojećeg deformiteta i kontrolisanja nevoljnih pokreta, kod dijagnosticiranog oštećenja neuromišićnog sistema gornjih ekstremiteta.

Aparati za gornje ekstremitete izdaju se u slučajevima kada mogu značajno poboljšati funkcionalnu sposobnost za svakodnevne aktivnosti i rad.

Aparati se izrađuju od standardnog materijala: metala, kože, plastike, gume i tekstila.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

Invalidna lica koja duže od sedam godina od uvođenja u pravo koriste određeno pomagalo iz ove grupe izuzimaju se od obavezne komisijske procedure kada je u pitanju nastavljanje odobravanja nabavke navedenog pomagala na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, osim u određenim spornim slučajevima.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
IV	04000	APARATI ZA DONJE EKSTREMITETE	
1.	04001	Kaišići (remeni) za urođeno iščašenje kukova	6
2.	04002	Abdukcioni aparat za hod	6
3.	04003	Abdukcione gaćice sa tvrdim uloškom	2
4.	04004	Abdukcione gaćice sa mekim uloškom	2
5.	04005	Peroneus aparat jednodijelni od plastike za osigurana lica: -do navršanih 7 godina, -od navršanih 7 godina do navršanih 18 godina,	12 18

		-od navršenih 18 godina	24
6.	04006	Ortoze za natkoljenu i koljeno u spoju sa stopalom za djecu i omladinu do navršenih 18 godina života (kafoortoza)	24
7.	04007	Noćne udlage za djecu sa dijagnozom genua valga i genua vara do navršenih 7 godina, te djecu sa navršenih 15 godina, nakon operativnog zbrinjavanja deformiteta donjih ekstremiteta i stopala koja prema indikacijama specijaliste ortopeda moraju koristiti noćne udlage. U izuzetnim slučajevima, u skladu sa članom 12. ove Odluke noćne udlage se mogu odobriti i prije isteka utvrđenog roka i to u medicinski dokumentovanim stanjima promjene tjelesne mase djeteta.	24

INDIKACIJE:

Aparati za donje ekstremitete dobija osigurano lice kome su potrebni radi omogućavanja oslonca, sprečavanja nastupanja deformiteta, korigovanja postojećeg deformiteta i kontrolisanja nevoljnih pokreta, motorne slabosti ekstremiteta zbog oštećenja neuromišićnog sistema ili zglobnog tijela koji dovodi do teške funkcionalne redukcije, a naročito u slučaju teške artroze zglobova, stanja poslije loše sraslih fraktura (pseudoartroza).

Aparati za donje ekstremitete izdaju se isključivo u slučajevima kada mogu značajno poboljšati funkcionalnu sposobnost za svakodnevne aktivnosti i rad.

Aparati pod rednim brojem 6. se odobravaju i za dijagnozu M. Perthes

Aparati za donje ekstremitete izrađuju se od standardnog materijala: metala, kože, plastike, gume i tekstila.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

Invalidna lica koja duže od sedam godina od uvođenja u pravo koriste određeno pomagalo iz ove grupe izuzimaju se od obavezne komisijske procedure kada je u pitanju nastavljanje odobravanja nabavke navedenog pomagala na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, osim u određenim spornim slučajevima.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
V	05000	POMAGALA PRI HODU	
1.	05001 05002 05003	Štake metalne - podlaktne sa 8 pari gumica, - podpazušne sa 8 pari gumica	36 trajno

INDIKACIJE:

Štake se obezbjeđuju ukoliko se tim pomagalom omogućava ili poboljšava kretanje (stajanje i hod).

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

3.	05004	Hodalica	trajno
----	-------	----------	--------

INDIKACIJE:

Hodalica se obezbjeđuje u slučaju teških funkcionalnih poremećaja kretanja uzrokovanih neuromišićnim poremećajem ili oštećenjem zglobova težeg stepena.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

4.	05005	Ortopedska obuća:	
		- za osigurana lica do navršenih 7 godina	6
		- za osigurana lica od navršenih 7 do navršenih 18 godina	8
		- za osigurana lica od navršenih 18 do navršenih 26 godina	12
		- za osigurana lica preko navršenih 26 godina,	24
		- za ratne vojne invalide amputirce,	6

	- za vojne invalide amputirce i - civilne žrtve rata amputirce (ljetna obuća)	6 6
	- za ratne vojne invalide amputirce - vojne invalide amputirce - civilne žrtve rata amputirce, (zimski obući)	6 6 6

INDIKACIJE:

Pomagala propisuje doktor specijalista ortoped.

Obuća se izrađuje od kože u obliku koji je prilagođen stopalu.

U slučaju korekcije dužine ekstremiteta kod djece do 15 godina preko 2 cm i kod odraslih preko 3 cm:

- ortopedsko pomagalo - aparat za donje ekstremitete u spoju sa obućom
- metalna sandala ili ortopedsko sredstvo sa metalnom sandalom kada je noga kraća više od 5 cm
- vještačko stopalo ili dio stopala, odsječen dio nožja ili donožja a osigurano lice ne koristi ortopedsko stopalo
- deformacija stopala dvije godine nakon operativnog tretmana za djecu do 16 godina uz tendenciju recidiva
- deformacija stopala sa biomehaničkim poremećajem koji iziskuje istovremeno nošenje cipele i korektivnog aparata.

RVI amputirci, vojni invalidi amputirci, civilne žrtve rata amputirci koji duže od sedam godina od uvođenja u pravo koriste ortopedsku obuću (ljetnu i zimsku) iz ove grupe izuzimaju se od obavezne komisije procedure kada je u pitanju nastavljanje odobravanja nabavke navedenog pomagala na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, osim u određenim spornim slučajevima.

5.	05006	Ortopedski ulošci: -za osigurana lica do navršanih 7 godina, -za osigurana lica od navršanih 7 do navršanih 18 godina (osim za dg Pedes plani)	6 8
----	-------	---	--------

INDIKACIJE:

Ortopedski ulošci obezbjeđuju se u slučajevima urođenih ili stečenih deformiteta koji remete funkcionalnu aktivnost. Za dijagnoze Pedes plani ne obezbjeđuju se ortopedski ulošci.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

INVALIDSKA KOLICA NA MEHANIČKI POGON I DIJELOVI ZA INVALIDSKA KOLICA

6.	05007	Standardna invalidska kolica na mehanički pogon za radno aktivna lica, sportiste i lica na redovnom školovanju	48
7.	05008	Standardna invalidska kolica na mehanički pogon za paraplegičare do 60 godina	48
8.	05009	Standardna invalidska kolica na mehanički pogon za RVI paraplegičare gdje je nabavka izvršena po posebnom režimu	48
9.	05010	Standardna invalidska kolica na mehanički pogon za djecu sa tetraparezom sa dodatkom za držanje gornjeg dijela tijela: - od 0 do 7 godina - od 8 do 14 godina - od 15 do 18 godina	36 24 48
10.	05011	Standardna invalidska kolica na mehanički pogon za osigurana lica preko 60 godina	60
11.	05012	Gume za kolica zadnje: - spoljašnje, jedan par - unutrašnje, jedan par	18 18

12.	05013	Gume za kolica prednje - spoljašnje, jedan par - unutrašnje, jedan par	18 18
13.	05014	Punjač za akumulator za elektromotorna invalidska kolica	14
14.	05015	Toaletna stolica uz učešće Zavoda do 100,00 KM	trajno

INDIKACIJE:

Invalidska kolica na mehanički pogon obezbjeđuju se:

- osiguranim licima kojima su amputirane obje noge kad zbog kliničkog statusa nije moguća primjena proteza
- u slučaju kompletne ili teške oduzetosti donjih ekstremiteta (paraplegija), kao i u slučaju kompletne izostrane oduzetosti ruke i noge (hemiplegija), a osposobljavanje za stajanje nije indicirano iz drugih medicinskih razloga (oboljenja srca i sl.)

- u slučaju hroničnih teških upalnih promjena na velikim zglobovima donjih ekstremiteta zbog čega je kretanje potpuno onemogućeno

- za djecu do 18 godina života sa cerebralnom paralizom ili drugim neurološkim urođenim ili stečenim oboljenjima koja onemogućavaju kretanje.

Punjač za akumulator za elektromotorna invalidska kolica obezbjeđuje se osiguranom licu koje zbog dijagnosticiranog stanja (terminalnog stadija MS progresivnih neuromišićnih oboljenja) mora koristiti ova kolica i koja već posjeduje.

Toaletna stolica je odobrava jednokratno svim osiguranim licima kojima su odobrena invalidska kolica na mehanički pogon, uz uslov da se istima ne odobravaju pelene na teret Zavoda.

Pomagala propisuje doktor specijalista ortoped.

Invalidna lica koja duže od sedam godina od uvođenja u pravo koriste određeno pomagalo iz ove grupe izuzimaju se od obavezne komisijske procedure kada je u pitanju nastavljjanje odobravanja nabavke navedenog pomagala na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, osim u određenim spornim slučajevima.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
VI	06000	ORTOZE ZA TRUP (MIDERI I KORZETI)	
1.	06001	Platnene sa metalnim ili plastičnim pojačanjem, sa pravom na doradu i popravku za djecu do 18 godina	36
2.	06002	Visoka ortoza za trup za deformaciju ili rasterećenje kičme (plastična THL) za djecu do 18 godina	12
3.	06003	Milwoki aparat za djecu do 18 godina sa pravom na doradu i popravku	18
4.	06004	TLSO-ortoza za grudnu kičmu - za djecu do navršenih 12 godina, - za djecu od navršenih 12 do navršenih 18 godina	12 18
5.	06005	Trouporišna ortoza za osigurana lica do navršenih 18 godina	trajno
6.	06006	Aparat za Pectus carinatus	trajno

INDIKACIJE:

Ortoze za trup sa metalnim ili plastičnim pojačanjem obezbjeđuje se osiguranom licu u slučaju diskus hernije sa neurološkim deficitom, stabilne spondilolisteze i stabilne frakture bez neorološkog deficita.

Visoka ortoza za trup za deformaciju ili rasterećenje kičme torakolumbalna obezbjeđuje se osiguranom licu kod stabilne spondilolisteze i stabilne frakture torakalnih pršljenova i upalnih procesa.

Milwoki aparat propisuje se kod duple skolioze Th/L kičme i djelimično Th/L kičme. Milwoki aparat je indiciran samo u fazi rasta. TLSO-ortoza za grudnu kičmu obezbjeđuje se kod duple skolioze Th/L i djelimične Th/L kičme.

Trouporišna ortoza obezbjeđuje se kod spondilolisteze Th/L prelaza, fraktura Th/L prelaza, osteoporoze sa patološkim frakturama, upalnih procesa na koštanoj sistemu, malignih meta promjena na kičmenom stubu, osteoporotskog prijeloma pršljenova i stanja nakon operacije stabilizacije kičmenog stuba nakon loma. Trouporišna ortoza se obezbjeđuje u slučaju urođenog ili stečenog deformiteta grudnog koša u fazi rasta do navršenih 18 godina života.

Trouporišna ortoza obezbjeđuje se i osiguranim licima starijim od 18 godina sa malignim meta promjenama u vratnom ili torakalnom dijelu kičmenog stuba, osteoporotskim prijelomom pršljenova i kod stanja nakon operacije stabilizacije kičmenog stuba nakon loma.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
VII	07000	ANTIDEKUBITALNA POMAGALA	
1.	07001	Antidekubitalni meki jastuk	24
2.	07002	Zračni jastuk za sjedenje kod paraplegije i kvadriplegije	24
3.	07003	Antidekubitalni madrac plastični, zračni kod kvadriplegije	36

INDIKACIJE:

Antidekubitalni jastuk obezbjeđuje se osiguranim licima oboljelim od kvadriplegije, paraplegije, amputacije oba donja ekstremiteta. Antidekubitalni madrac obezbjeđuje se nepokretnim licima stalno vezanim za krevet (kvadriplegija), komatoznim pacijentima i bolesnicima sa meta promjenama u slabinskim i torakalnim kralješcima.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ortoped.

Invalidna lica koja duže od sedam godina od uvođenja u pravo koriste određeno pomagalo iz ove grupe izuzimaju se od obavezne komisijske procedure kada je u pitanju nastavljanje odobravanja nabavke navedenog pomagala na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, osim u određenim spornim slučajevima.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
VIII	08000	POMAGALA NAKON AMPUTACIJE DOJKE	
1.	08001	Vještačka dojka (dojke) poslije amputacije sa grudnjakom	18

INDIKACIJE:

Vještačka dojka sa grudnjakom se obezbjeđuje u slučajevima stanja nakon amputacije jedne ili obje dojke.

Propisuje doktor specijalista hirurg.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
IX	09000	OČNA POMAGALA	
1.	09001	Štap za slijepe osobe	60
INDIKACIJE: Štap za slijepa lica obezbjeđuje se ako se tim pomagalom omogućava ili poboljšava kretanje, stajanje, hod. Pomagalo propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
2.	09002	Naočale sa tamnim staklima za slijepe osobe	60
INDIKACIJE: Naočale sa tamnim staklima za slijepe osobe obezbjeđuju se osiguranim licima kojima je dijagnosticirana sljepoća. Propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
3.	09003	Očne proteze za osigurana lica: - do navršenih 7 godina - od navršenih 7 godina do navršenih 18 godina - od navršenih 18 godina do navršenih 65 godina - nakon navršenih 65 godina	12 18 60 120
INDIKACIJE: Očna proteza se obezbjeđuje osiguranom licu u slučaju gubitka jednog ili oba oka i to puna obična u slučaju anoftalmusa, ljuspasta u slučaju djelimičnog odstranjenja oka ili kod atrofije oka. Očne proteze se izrađuju od plastične mase. Ako standardni oblik i veličina očne proteze ne odgovara obliku ili veličini konjuktivne vrećice onda se izrađuje po mjeri. Očna proteza po mjeri izrađuje se na osnovu prijedloga ugovornih kliničkih centara i Kantonalne bolnice Zenica. Pomagalo propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
4.	09004	Korekciona stakla za osigurana lica: - do navršenih 7 godina, - od navršenih 7 godina do navršenih 18 godina, - od navršenih 18 godina do navršenih 26 godina, - nakon navršenih 26 godina	24 24 36 48
INDIKACIJE: Korekciona stakla se obezbjeđuju osiguranom licu u slučaju hipermetropije, miopije, presbiopije i astigmatizma. Osiguranom licu se korekciona stakla mogu obezbjeđiti i prije isteka propisanog roka trajanja, ako specijalista oftalmolog utvrdi potrebu za promjenu stakla zbog promjene dioptrije za više od 0,5 dioptrija. Propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
5.	09005	Korekciona stakla prizma folije po oku za djecu do navršenih 15 godina i redovne učenike i studente do navršenih 26 godina života	po potrebi
INDIKACIJE: Korekciona stakla prizme folije obezbjeđuju se djeci do navršenih 15 i redovnim učenicima i studentima do navršenih 26 godina života, u indiciranim slučajevima, bez obzira na veličinu dioptrije. Pomagalo propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
6.	09006	Standardni okviri za naočale za osigurana lica: - do navršenih 7 godina - od navršenih 7 godina do navršenih 18 godina, - od navršenih 18 godina do navršenih 26 godina	18 18 36
INDIKACIJE: Okviri za naočale odobravaju se djeci do 7 godina, bez obzira na veličinu dioptrije. Za osigurana lica od navršenih 7 do navršenih 26 godina odobravaju se u slučajevima sfernih refrakcijskih grešaka većih od 2 dioptrije ili astigmatizma većeg od 1 cilindra. Pomagalo propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			

7.	09007	Kontaktne leća i prizme za osigurana lica do navršениh 26 godina	36
INDIKACIJE: Kontaktne leća i prizme odobravaju se u medicinskim indikacijama: keratokonus, obostrana afakija, anizometropija veća od 2 dioptrije, ametropija veća od 5 dioptrija, astigmatizam veći od jednog cilindra gdje se korekcionim staklima ne postiže oštrina vida 1.0, aniridije, koloboma šarenice, albinizma, iregularnog astigmatizma. Pomagalo propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
8.	09008	Intraokularna leća za operaciju katarakte prednje i stražnje komore	trajno
9.	09009	Intraokularna leća za operaciju katarakte savitljiva	trajno
INDIKACIJE: Intraokularna leća odobrava se kod operacija katarakte fakoemulzifikacijom. Pomagalo propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
10.	09010	PMMA (polimetilmetakrilat) - tvrda leća	trajno
INDIKACIJE: PMMA (polimetilmetakrilat) - tvrda leća se odobrava kod klasične operacije mrežne. Pomagalo propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			
11	09011	Viskoelastik - Hilon 1 po operaciji	trajno
INDIKACIJE: Visokoelastik – Hilon se odobrava kod operacija katarakte. Propisuje doktor specijalista oftalmolog ugovorne zdravstvene ustanove.			

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
X	10000	ORL POMAGALA	
1.	10001	Aparati za pojačanje sluha obezbjeđuju se osiguranim licima: - do navršениh 12 godina obostrano, - od navršениh 12 godina do navršениh 26 godina, - nakon navršениh 26 godina	36 48 84
INDIKACIJE: Slušni aparat se obezbjeđuje osiguranim licima kod kojih ukupan gubitak sluha po FS iznosi više od 50%. Slušni aparat se ne obezbjeđuje djeci do 6 mjeseci starosti i potpuno gluhim licima. Slušni aparat za djecu do navršениh 12 godina se obezbjeđuje obostrano, na osnovu nalaza i mišljenja specijaliste-audiologa, odnosno specijaliste za ORL koji ima mogućnost da vokalnim i tonskim audiometrijskim ispitivanjem, kao i stručnim testiranjem karakteristika amplifikatora odredi rehabilitacioni efekt, osigura rehabilitacioni postupak i na osnovu toga utvrdi potrebu dodjeljivanja aparata određenih elektroakustičnih karakteristika koje će najbolje odgovarati oštećenju sluha. Pomagalo propisuje doktor specijalista ORL ugovorne zdravstvene ustanove.			
2.	10002	Kohlearni implantat za djecu do navršениh 7 godina	trajno, na osnovu saglasnosti FZZOR

INDIKACIJE:

Kohlearni implantat se obezbjeđuje za djecu do navršenih 7 godina, sa urođenim ili stečenim gubitkom sluha, što obuhvata implantat, servisiranje, operativni i bolnički postoperativni tretman, uz uslov da je ista odobrena od strane Fonda solidarnosti Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja FBiH.

Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona sufinansira ugradnju kohlearnih implantata - pužnica kod djece do navršenih 7 godina i ugradnju drugih implantata kod djece (implantata VibrantSoundBridge ili BAHA ili Bone Bridge) u iznosu od 50% ukupne cijene dok Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja koji također učestvuje sa 50% ukupnih sredstava u navedenom finansiranju.

Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona sufinansira i reimplantaciju kohlearnih implantata, ako se ugrađeni kohlearni implantat - pužnica kod djece do navršenih 7 godina i ugrađeni drugi implantat kod djece (implantata VibrantSoundBridge ili BAHA ili Bone Bridge), pokvari van garantnog roka u iznosu od 50% ukupne cijene dok Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja koji također učestvuje sa 50% ukupnih sredstava u navedenom finansiranju.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ORL ugovorne zdravstvene ustanove, na osnovu saglasnosti Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja.

3.	10003	Zamjena procesora kohlearnog implantata	na osnovu saglasnosti FZZOR
----	-------	---	-----------------------------

INDIKACIJE:

Zamjena procesora starijih preko sedam (7) godina, kod ranije ugrađenih kohlearnih implantata - pužnica kod djece do navršenih 7 godina i drugih implantata kod djece (implantata VibrantSoundBridge ili BAHA ili Bone Bridge) sufinansira Zavod u iznosu od 50% ukupne cijene dok Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja koji također učestvuje sa 50% ukupnih sredstava u navedenom finansiranju.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ORL ugovorne zdravstvene ustanove na osnovu saglasnosti Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja.

4.	10004	Baterije za kohlearni implantat u broju od 400 komada	12
----	-------	---	----

INDIKACIJE:

Baterije za kohlearni implantat se obezbjeđuju za osigurana lica sa ugrađenim kohlearnim implantatom.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ORL ugovorne zdravstvene ustanove.

5.	10005	Aparat za omogućavanje glasnog govora	84
----	-------	---------------------------------------	----

INDIKACIJE:

Aparat za omogućavanje glasnog govora bezbjeduje se osiguranom licu koje je trajno izgubilo moć govora ako se testiranjem utvrdi da se pomoću takvog aparata može postići zadovoljavajući rehabilitacioni efekat, a učenje ezofagealnog govora nije dalo zadovoljavajući rezultat.

Propisuje doktor specijalista ORL ugovorne zdravstvene ustanove.

6.	10006	Govorna proteza	12
----	-------	-----------------	----

INDIKACIJE:

Govorna proteza bezbjeduje se osiguranom licu koje je trajno izgubilo moć govora ako se testiranjem utvrdi da se pomoću takvog aparata može postići zadovoljavajući rehabilitacioni efekat, a učenje ezofagealnog govora nije dalo zadovoljavajući rezultat.

Osigurano lice koje je ostvarilo pravo na govornu protezu ne može istovremeno ostvariti pravo na aparat za omogućavanje glasnog govora, osim u slučaju kada iz medicinsko-tehničkih razloga ne može koristiti već odobrenu govornu protezu.

Pomagalo propisuje doktor specijalista ORL ugovorne zdravstvene ustanove.

7.	10007	Endotrahealna kanila - metalna kanila, dva komada	48
----	-------	---	----

8.	10008	Endotrahealna kanila - plastična kanila, jedan komad	6
----	-------	--	---

INDIKACIJE:

Endotrahealna kanila obezbjeđuje se osiguranim licima poslije izvršene traheotomije.

Propisuje doktor specijalista ORL ugovorne zdravstvene ustanove.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
XI	11000	POMAGALA ZA DIJABETIČARE I OSIGURANA LICA KOJA KORISTE HORMON RASTA	
1.	11001	Pen za davanje inzulina 1 komad po vrsti inzulina	24
INDIKACIJE: Penovi za davanje inzulina obezbjeđuju se osiguranim licima koja primaju inzulin zbog šećerne bolesti, a obučeni su da ga sami koriste. Pen se obezbjeđuje za svaku vrstu inzulina pojedinačno, ukoliko je oboljeli na višestrukim dnevnim dozama različitih inzulina. Pomagalo propisuje doktor specijalista endokrinolog, diabetolog, internista sa edukacijom iz diabetologije, specijalista porodične medicine sa edukacijom iz diabetologije.			
2.	11002	Iglice za pen - jedna iglica za dva uboda po vrsti inzulina	1
INDIKACIJE: Iglice za pen obezbjeđuju se osiguranim licima koja koriste pen za davanje inzulina. Pomagalo propisuje doktor specijalista endokrinolog, diabetolog, internista sa edukacijom iz diabetologije, specijalista porodične medicine sa edukacijom iz diabetologije.			
3.	11003	Trakice za mjerenje šećera u krvi: - 25 komada - 50 komada	1 1
INDIKACIJE: Trakice za mjerenje šećera u krvi – 25 komada obezbjeđuju se svim inzuloovisnim osiguranim licima starijim od 18 godina. Trakice za mjerenje šećera u krvi – 50 komada obezbjeđuju se svim inzuloovisnim osiguranim licima starijim od 18 godina koji su redovni učenici i studenti do navršenih 26 godina života. Osiguranim licima do navršenih 18 godina trakice za mjerenje šećera u krvi obezbjeđuju se iz sredstava Fonda solidarnosti. Pomagalo propisuje doktor specijalista endokrinolog, diabetolog, internista sa edukacijom iz diabetologije, ljekar specijalista porodične medicine sa edukacijom iz diabetologije.			
4.	11004	- Aparat za mjerenje šećera u krvi - Senzor za mjerenje glukoze u krvi uz učešće Zavoda od 100,00 KM za osigurana lica do navršenih 18 godina života	60 1
INDIKACIJE: Aparat za mjerenje šećera u krvi obezbjeđuje se inzuloovisnim osiguranicima od strane dobavljača trakica. Pomagalo propisuje doktor specijalista endokrinolog, diabetolog, internista sa edukacijom iz diabetologije, ljekar specijalista porodične medicine sa edukacijom iz diabetologije. Senzor za mjerenje glukoze u krvi propisuje doktor specijalista pedijatar na osnovu nalaza ljekara specijaliste pedijatra endokrinologa/diabetologa izdatog u JU Kantonalna bolnica Zenica, Univerzitetski klinički centar u Sarajevu ili Univerzitetski klinički centar Tuzla.			

Isti broj vrećica, ali bez kreme za naredni period, propisuje doktor nadležne porodične ambulante, a na osnovu otpusnog pisma nadležne zdravstvene ustanove.

2.	12002	Kese za kolostomu 35 kesa bez ispusta i jedna krema za prvi mjesec korištenja pomagala, a za naredne mjesece se osiguranom licu obezbjeđuje 35 vrećica ali bez krema.	1
INDIKACIJE: Kese za kolostomu se obezbjeđuju osiguranom licu ako se pražnjenje debelog crijeva vrši preko vještačkog otvora na trbušnom zidu. Propisuje nadležni ljekar specijalista hirurg pri otpustu iz medicinske ustanove. Isti broj vrećica, ali bez kreme za naredni period propisuje doktor nadležne porodične ambulante, na osnovu otpusnog pisma nadležne zdravstvene ustanove.			
3.	12003	Kese za žuč, pankreasni sok, ascitesnu tečnost na vještačke otvore na trbušnom zidu (fistule), 10 vrećica sa ispustom i jedna krema za prvi mjesec korištenja, a za naredne mjesece se osiguranom licu obezbjeđuje 10 vrećica ali bez krema. Kese za urostomu, 30 komada mjesečno i 5 podloga	1
INDIKACIJE: Kese za žuč, pankreasni sok, ascitesnu tečnost na vještačke otvore na trbušnom zidu (fistule) obezbjeđuju se osiguranom licu ako se pražnjenje vrši preko vještačkog otvora na trbušnom zidu-fistula. Propisuje nadležni doktor specijalista hirurg pri otpustu iz medicinske ustanove. Isti broj vrećica ali bez kreme za naredni period propisuje ljekar nadležne porodične ambulante, na osnovu otpusnog pisma iz zdravstvene ustanove. Kese za urostomu obezbjeđuju se kod stanja sa izvedenom urostomom, pomagalo propisuje porodični ljekar, a na osnovu nalaza urologa ili otpusnog pisma. U izuzetnim medicinski opravdanim slučajevima može se odobriti veći broj urostoma i podloga za djecu do navršениh 18 godina života.			
4.	12004	Kateteri za urin jednokratni, 120 komada	1
5.	12005	Katetri za urin stalni Folijev, 3 komada	1
6.	12006	Instila gel, 3 komada	1
INDIKACIJE: Kateteri se obezbjeđuju osiguranim licima ukoliko je pražnjenje mokraćne bešike trajno onemogućeno putem slobodne drenaže. Instila gel se obezbjeđuje osiguranom licu sa dijagnozom paraplegija ili kvadriplegija. Propisuje nadležni ljekar specijalista urolog pri otpustu iz medicinske ustanove. Isti broj pomagala propisuje doktor nadležne porodične ambulante, na osnovu otpusnog pisma iz zdravstvene ustanove.			
8.	12008	Urinarni kondomi, 30 komada	1
9.	12009	Ljepilo za urinare, 1 komad	1
INDIKACIJE: Urinarni kondomi se obezbjeđuju osiguranom licu koje ne može koristiti katetere, a onemogućen mu je spontani način pražnjenja mokraćnog mjehura. Ljepilo za urinare se obezbjeđuje osiguranom licu sa dijagnozom paraplegija ili kvadriplegija. Propisuje nadležni doktor specijalista urolog pri otpustu iz medicinske ustanove. Isti broj pomagala propisuje doktor nadležne porodične ambulante, na osnovu otpusnog pisma iz bolničke zdravstvene ustanove ili nalaza specijaliste urologa.			
10.	12010	Kese za urin 2L sa ispustom, 12 komada	1
11.	12011	Kese za urin 1L uz nogu, 30 komada	1
INDIKACIJE: Kese za urin se obezbjeđuju uz korištenje trajnog katetera ili urinarnih kondoma. Kese za urin propisuju doktor specijalista: urolog, neurolog i neurohirurg			

12	12012	Pelene se obezbjeđuju osiguranim licima: - djeci sa navršene tri godine života, te osiguranim licima sa dijagnozama navedenim u indikacijama, 120 komada, u veličinama: S, M, L i XL - odraslim sa dijagnozama navedenim u indikacijama, 70 komada, u veličinama S, M, L i XL	1 1
INDIKACIJE: Pelene se obezbjeđuju kod urođene mane urogenitalnog i probavnog sistema koje imaju za posljedicu trajnu inkontinenciju urina i stolice. Propisuje doktor specijalista urolog ili abdominalni hirurg, čiji nalazi se obavezno daju na uvid prilikom ovjere potvrde o potrebi pomagala. Bolesti i povrede nervnog sistema koje za posljedicu imaju inkontinenciju urina i stolice, a odnose se na dijagnoze paraplegia – parapareza, hemiplegia – hemipareza, triplegia – tripareza i quadriplegia – quadripareza” – novina je da su dodati: parapareza, hemipareza, tripareza i quadripareza. Propisuje doktor specijalista neurolog ili neurohirurg, čiji se nalazi obavezno daju na uvid prilikom ovjere potvrde o potrebi pomagala. Pelene se obezbjeđuju osiguranim licima i nakon navršenih tri godine života i to 120 komada mjesečno, a koja su sa teškoćama u razvoju i dijagnosticiranim stanjima: mentalna retardacija, infantilna cerebralna paraliza, SSPE što za posljedicu imaju trajnu inkontinenciju urina i stolice, uz obavezan nalaz neuropedijatra ili neuropsihijatra (neurologa ili psihijatra) ili urologa koji će utvrditi dijagnozu oboljenja i napisati indikacije za korištenje pelena, uz obavezno navođenje veličine pelene (S, M, L, XL). Pelene se obezbjeđuju osiguranim licima sa terminalnim stadijumom malignih oboljenja kod meta promjena u koštanom sistemu u količini od 70 komada mjesečno. Pelene se propisuju prema nalazu onkologa odnosno prema nalazu anesteziologa, neuropsihijatra ili neurohirurga. U slučaju da osigurano lice ostvari pravo na pelene za inkontinenciju ne može ostvariti pravo na drugi vrstu higijensko-sanitarnih pomagala koja se koriste za regulisanje problema inkontinencije. Komisija može izuzetno i u drugim medicinski opravdanim slučajevima kada na to ukazuje medicinska dokumentacija odobriti nabavku pelena na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Osigurana lica su dužna svakih 12 mjeseci od uvođenja u pravo dostaviti nalaz doktora specijaliste kojim se propisuje i potvrđuje potreba za korištenjem pelena novijeg datuma. Izuzetak od navedenog predstavljaju osigurana lica u terminalnom stadiju malignog oboljenja sa meta promjenama, djeca oboljela od cerebralne paralize, lica oboljele od kvadriplegije i lica oboljela od paraplegije.			

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
XIII	13000	ENDOPROTEZE	
1.	13001	Parcijalna proteza za kuk	trajno
2.	13002	Biartikularna proteza za kuk	trajno
3.	13003	Totalna cementna proteza za kuk obezbjeđuje se osiguranim licima trajno, po zglobu	trajno
4.	13004	Totalna bezcementna proteza za kuk obezbjeđuje se osiguranim licima trajno, po zglobu,	trajno
5.	13005	Totalna reviziona proteza za kuk obezbjeđuje se osiguranim licima trajno, po zglobu	trajno
6.	13006	Totalna proteza za koljeno obezbjeđuje se osiguranim licima trajno, po zglobu	trajno
7.	13007	Totalna reviziona proteza koljena obezbjeđuje se osiguranim licima trajno, po zglobu	trajno
8.	13008	Totalna cementna proteza ramena obezbjeđuje se osiguranim licima trajno, po zglobu	trajno

9.	13009	Parcijalna proteza ramena obezbjeđuje se osiguranom licu trajno, po zglobu	trajno
10.	13010	Povišenje/nastavak za toaletnu stolicu za lica sa ugrađenom endoprotezom kuka u učešće Zavoda do 50,00 KM	trajno

INDIKACIJE:

Endoproteze se obezbjeđuju osiguranim licima kod kojih je neophodna ugradnja ovih pomagala, u slučaju teških artroza zglobova, teških degenerativnih stanja nakon reumatoidnog artritisa, postraumatskih stanja i kongenitalnih anomalija zglobova s tim da se indikacija ugradnje totalnih endoproteza propisuje (verifikuje) od strane doktora specijaliste ortopeda. Totalnu revizionu protezu kuka (šifra pomagala 13007), Totalnu cementnu protezu ramena (šifra pomagala 13008) i Parcijalnu protezu ramena (šifra pomagala 13009) propisuje konzilij ortopeda (sastavljen od tri ortopeda), a nabavka endoproteze se odobrava od strane nadležne komisije Zavoda. Navedene endoproteze se propisuju radno aktivnim osiguranim licima i osiguranim licima dječijeg uzrasta i redovnim studentima do navršenih 26 godina života.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
XIV	14000	KARDIOVASKULARNI IMPLANTATI	
1.	14001	Pacemaker, uz učešće Zavoda do 3.000,00 KM Baterija za peacemaker – generator impulsa” uz učešće Zavoda do 1.500,00 KM	trajno
2.	14002	Valvule standardne, po cijeni standardnog pomagala	trajno
3.	14003	Vaskularna proteza za krvne sudove-stent, po cijeni standardnog pomagala	trajno
4.	14004	Implantabilni kardioverter-defibrilator, uz učešće Zavoda do 10.000,00 KM Zamjena generatora kod ugrađenog kardioverter – defibrilatora” uz učešće Zavoda do 7.000,00 KM	trajno

INDIKACIJE:

Kardiovaskularni implantati obezbjeđuju se osiguranim licima sa indikacijama neophodnosti ugradnje implantata kod poremećaja srčanog ritma prema kliničkim preporukama, u slučaju bolesti srčanih zalizaka, u slučaju bolesti krvnih žila. Propisuje doktor specijalista kardiolog.
Implantabilni kardioverter-defibrilator osigurava se kod zloćudne ventrikularne aritmije i obezbjeđuje se samo na osnovu prijedloga konzilija kliničkih doktora specijalista kardiologa, kardiohirurga.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
XV	15000	OSTALI IMPLANTATI	
1.	15001	Ekspander 1 komad, uz učešće Zavoda od 1000,00 KM	trajno
2.	15002	Implantat za dojku, uz učešće Zavoda do 1.000,00 KM	trajno
3.	15003	Implantat za kičmu, uz učešće Zavoda do 2.500,00 KM	trajno

INDIKACIJE:

Hipolazija ili agenezija dojke kod ženskih lica do navršenih 25 godina života.

Zavod finansira do 1.000,00 KM, na osnovu pismenog zahtjeva uz koji se prilaže medicinska dokumentacija.

Ova pomagala propisuje doktor specijalista plastične hirurgije ugovorne zdravstvene ustanove.

Implantat za kičmu finansira Zavod do 2.500,00 KM, za stanja koja ne finansira Federalni zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja i propisuje samo doktor specijalista ortoped vertebrolog ili neurohirurg.

Redni broj	Šifra pomagala	NAZIV POMAGALA	Rok korištenja iskazan u mjesecima
XVI	16000	STOMATOLOŠKO-PROTETSKI NADOMJESCI	
1.	16001	Parcijalna proteza od akrilata do 5 zuba	36
2.	16002	Parcijalna proteza od akrilata od 6-14 zuba	36
3.	16003	Totalna proteza od akrilata	60
4.	16004	Privremena proteza	6
5.	16005	Proteza od 1- 4 sa dodatkom podjezičkog luka	60
6.	16006	Proteza od 1- 4 sa dodatkom mrežice	60
7.	16007	Proteza od 1- 4 sa dodatkom podjezičkog luka mrežice	60
8.	16008	Ortodontski aparat za osigurana lica do navršenih 18 godina života	6
9.	16009	Epiteza (opturator)	36

INDIKACIJE:

Izrada pokretnih zubnih proteza vrši se u svim slučajevima nedostatka zuba, osim pokretne proteze kada nedostaje krajnji molar (jednostrano ili obostrano u jednoj ili obje vilice) ili kada nedostaje jedan zub u predjelu molara i premolara.

Ako osiguranom licu nedostaje više od tri zuba jedan do drugog izrađuje se po pravilu pokretna proteza.

Kao standardni materijal od kojih se izrađuju zubnoprotska sredstva smatra se akrilat.

Pomagala propisuje doktor stomatolog, specijalista nadležne stomatološke oblasti ugovorne zdravstvene ustanove.

Ortodontski aparat se obezbjeđuje osiguranim licima do navršenih 18 godina života, u medicinski indiciranim slučajevima: disgnatija (neusklađenost vilica), devijacija vilice, primarna uskost u smjeni zuba, deformiteti u razvoju zuba i deformiteti u razvoju vilica.

Pomagalo propisuje doktor ortodont ugovorne zdravstvene ustanove.

Epiteza (opturator) se obezbjeđuje osiguranom licu u slučaju urođenog rascjepa usne, alveolarnog grebena i nepca.

Pomagalo propisuje doktor specijalista maksilofacijalne hirurgije ili ortodont ugovorne zdravstvene ustanove.

432.

V L A D A

Na osnovu člana 49. stav (3) Zakona o poljoprivrednom zemljištu („Službene novine Federacije BiH”, broj: 52/09) Skupština Zeničko-dobojskog kantona na prijedlog Vlade Zeničko-dobojskog kantona, na 47. sjednici, održanoj 29.07.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U
o davanju saglasnosti na
Prostorni plan općine Vareš
za period 2018. do 2038. godine

I

Daje se saglasnost na Prostorni plan općine Vareš za period 2018. do 2038. godine kojeg je donijelo Općinsko vijeće Općine Vareš na 13. sjednici održanoj dana 28.02.2022. godine u dijelu raspolaganja, upotrebe i zaštite poljoprivrednog zemljišta.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u “Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona”.

Broj: 01-19-11745/22
Datum; 29.07.2022. godine
Zenica

PREDSJEDAVAJUĆI**Ćazim Huskić, s.r.**
.....

433.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), člana 37. stav (1) Zakona o izvršavanju Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22) i Programa utroška sredstava Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za zdravstvenu zaštitu životinja u 2022. godini, broj: 02-11-9357/22 od 10.06.2022 godine, na prijedlog Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjednici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U
o odobravanju sredstava za naknadu štete za
eutanizirane životinje

Član 1.
(Predmet)

Odobravaju se sredstva u iznosu od 10.425,00 KM (slovima: desethiljadačetristinedvadesetpet konvertibilnih maraka), vlasnicima životinja sa područja Zeničko-dobojskog kantona na ime naknada štete za eutanizirane životinje.

Član 2.
(Analitička konta)

Odobrena sredstva iz člana 1. ove odluke isplatit će se iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22), sa razdjela 23 - Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614400, subanalitika NAD 405, pozicija „Subvencije-veterinarstvo“- budžetska sredstva.

Član 3.
(Uplata sredstava)

Odobrena sredstva iz člana 1. ove odluke isplatit će se na transakcijske račune prema priloženom spisku od rednog broja 1. do 8. koji čini integralni dio ove odluke - Anex I.

Član 4.
(Realizacija Odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za poljoprivredu šumarstvo i vodoprivredu i Ministarstvo finansija, svako u okviru svoje nadležnosti.

Član 5.**(Stupanje na snagu)**

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-11547/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju
Spahija Kozlić, s.r.

Anex I

Spisak vlasnika životinja koji su ostvarili pravo na nadoknadu štete nastale zbog provođenja naredenih mjera eutanazije oboljelih životinja

R/b	Prezime i ime vlasnika, Grad/općina	Broj eutanaziranih grla životinja	Iznos nadoknade 50% Kanton
1.	Domaća radinost „POSTINE“, Zenica	15 koza i 24 jaradi	2.025,00 KM
2.	Mujanović Husein, Zenica	6 pčelinjih zajednica	450,00 KM
3.	Anto Širić, Žepče	1 pčelinja zajednica	75,00 KM
4.	Mara Andrić, Žepče	2 pčelinje zajednice	150,00 KM
5.	Josip Knezović, Žepče	9 pčelinjih zajednica	675,00 KM
6.	Ilija Zorić, Žepče	8 pčelinja zajednica	600,00 KM
7.	Šemsudin Sejmenović, Tešanj	85 pčelinjih zajednica	6.375,00 KM
8.	Vlado Penava, Žepče	1 pčelinja zajednica	75,00 KM
	UKUPNO:		10.425,00 KM

.....

434.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10) i Programa utroška sredstava Fonda za zaštitu okoline za 2022. godinu, broj: 02-11-1790/22 od 04.02.2022. godine, na prijedlog Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjednici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

aktivnosti kojima se doprinosi uspostavi odgovarajuće infrastrukture za prikupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada pri deponijama i općinskim odlagalištima - izgradnja pretovarnih stanica i drugih sadržaja namijenjenih selektiranju, recikliranju komunalnog otpada i odlaganju na uređenu regionalnu deponiju, rekonstrukciji postojeće infrastrukture, nabavci opreme i sl.

O D L U K U

o odobravanju sredstava po Javnom pozivu za realizaciju programa, projekata i srodnih aktivnosti iz oblasti zaštite okoliša za 2022. godinu za LOT 1 i LOT 2

Član 1.

(Predmet)

Odobravaju se sredstva u iznosu od 610.000,00 KM (slovima: šeststotinadeset hiljada konvertibilnih maraka) za dodjelu sredstava po Javnom pozivu za realizaciju programa, projekata i sličnih aktivnosti iz područja zaštite okoliša za 2022. godinu za LOT 1 i LOT 2, koji se u skladu sa Programom utroška sredstava Fonda za zaštitu okoline za 2022. godinu finansiraju iz namjenskih sredstava zaštite okoliša.

Član 2.

(Korisnici sredstava)

Sredstva iz člana 1. ove odluke isplatit će se iz sredstava za zaštitu okoline, pripadajuća sredstva kantona, sa razdjela 19 - Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 6151 – Kapitalni transferi drugim nivoima vlasti (LOT 1) i ekonomski kod 6141 - Transferi drugim nivoima vlasti (LOT 2) Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22), na sljedeći način:

1. LOT 1 – Pomoć općinama/gradovima/komunalnim preduzećima Zeničko-dobojskog kantona u postupku zbrinjavanja komunalnog otpada (izgradnja novih sadržaja, rekonstrukcija postojeće infrastrukture, nabavka opreme i sl.):

Ovaj Lot podrazumijeva sufinansiranje/finansiranje projekata koji se odnose na pružanje pomoći općinama/gradovima/komunalnim preduzećima Zeničko-dobojskog kantona u realizaciji projekata koji se odnose na

R/B	Aplikanti	Naziv kandidiranog projekta	Odobrena sredstva (KM)
1.	JKP VIS d.o.o. Doboj Jug Matuzići	Razvrstavanje otpada na mjestu nastanka 2022	40.000,00
2.	JP “VODOKOM” d.o.o. Kakanj	Nabavka specijalnog vozila kamion-autosmečar za odvoz komunalnog otpada iz preostalih mjesnih zajednica	42.000,00
3.	JKP “BIOŠTICA” d.o.o. Olovo	Nabavka mašine SKIP- kombinerka za zbrinjavanje komunalnog otpada na deponiji “Gradina” i održavanje iste	35.000,00
4.	JKP “Visoko” d.o.o. Visoko	Nabavka komunalnog vozila-mašina za čišćenje ulica, gradskih područja I puteva I nabavka posuda za odlaganje otpada	35.000,00
5.	Općina Vareš	Izgradnja niša za kontejnere I nabavka opreme za prikupljanje komunalnog otpada	25.000,00
6.	Komunalno Javno društvo d.o.o. Maglaj	Postavljanje objekata prilagođenih regionalnom principu odlaganja otpada, sa intervencijom na dijelu pristupnog puta	29.000,00
7.	JKP Radnik d.o.o. Zavidovići	Izgradnja i modernizacija prilaznog puta na pretovarnu stanicu komunalnog otpada	42.000,00
8.	JP KOMUNALNO BREZA	Unapređenje komunalne infrastructure kroz nabavku kanti za selektivno prikupljanje/odlaganje otpada	20.000,00
9.	Općina Breza	Jačanje kapaciteta za obavljanje usluga odvojenog prikupljanja I odvoza selektiranog otpada na teritoriji općine Breza	15.000,00
10.	Općina Olovo	Prva faza izvođenja radova prema projektu sanacije postojeće deponije komunalnog otpada općine Olovo i izgradnje pratećih sadržaja prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja otpada	25.000,00
11.	Općina Maglaj	Izgradnja primarne saobraćajnice deponije otpada -Nekolja Maglaj	24.000,00
12.	Općina Žepče	Izgradnja pretovarne stanice komunalnog otpada i reciklažnog dvorišta-građevinski radovi	25.000,00
13.	JKP “USORA” Usora	Modernizacija I proširenje usluga odvoza komunalnog otpada	25.000,00
14.	JP “RAD” d.d. Tešanj	Izvođenje nove plohe za odlaganje otpada u sklopu sanacije deponije otpada u Tešnju	33.000,00
15.	Alba Zenica d.o.o.	Daljinski transport pretovarne stanice za dopremu komunalnog otpada iz daljinskih područja do Regionalne deponije Mošćanica 2022	35.000,00
16.	JP “Komunalno” d.o.o. Breza	Nabavka poljoprivredne mašine (tractor sa prikolicom) za obavljanje usluge prikupljanja i odvoza otpada sa rubnih područja općine Breza	10.000,00
UKUPNO LOT 1			460.000,00

2. LOT 2 - Pomoć općinama/gradovima / komunalnim preduzećima Zeničko-dobojskog kantona u postupcima održavanja i sanacije postojećih općinskih odlagališta, finansiranju transportnih troškova za najudaljenije općine u odnosu na regionalnu deponiju, čišćenja obala rijeka, čišćenja i sanacije divljih deponija i sl.

Ovaj Lot podrazumijeva sufinansiranje/finansiranje projekata koji se odnose na pružanje pomoći općinama/gradovima i komunalnim preduzećima Zeničko-dobojskog kantona u realizaciji projekata koji se odnose na aktivnosti održavanja i sanacije postojećih općinskih odlagališta, finansiranju transportnih troškova za najudaljenije općine u odnosu na regionalnu deponiju, čišćenja obala rijeka, čišćenja i sanacije divljih deponija i sl.

R/B	Aplikanti	Naziv kandidiranog projekta	Odobrena sredstva (KM)
1.	JKP VIS DOBOJ JUG MATUZIĆI	Čista rijeka Bosna 2022	18.000,00
2.	JP KOMUNALNO d.o.o. Žepče	Sufinansiranje zbrinjavanja otpada na regionalnoj deponiji otpada	12.000,00
3.	JKP d.o.o. Vareš	Nastavak radova na sanaciji I uređenju gradske deponije “Kota” – V faza	10.000,00
4.	Komunalno Javno društvo d.o.o. Maglaj	Organizovanje odmorišta na lokaciji rekultivisane divlje deponije	12.000,00
5.	Grad Visoko	Finasiranje transportnih troškova odvoza komunalnog otpada sa područja grada Visoko na Regionalnu deponiju Mošćanica	13.000,00
6.	JKP Radnik d.o.o. Zavidovići	Sufinansiranje transportnih troškova za prevoz komunalnog otpada na RDM	25.000,00
7.	Općina Breza	Uklanjanje I sanacija divlje deponije otpada na lokalitetu Nedići općina Breza	10.000,00
8.	Javno preduzeće Komunalno d.o.o. Breza	Finansiranje transportnih troškova za odvoz komunalnog otpada sa područja općine Breza na RDM	10.000,00
9.	Općina Usora	Čišćenje obala rijeke Usore	10.000,00
10.	JP “Rad” d.d. Tešanj	Sanacija divljih deponija na lokalitetima općine Tešanj uz nabavku posuda za proširenje organizovanog obuhvata I odvajanja otpada na mjestu nastanka	10.000,00
11.	Općina Kakanj	Čišćenje obale rijeke Bosne	20.000,00
UKUPNO LOT 2			150.000,00

Član 3. (Realizacija Odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline i Ministarstvo finansija, svako u okviru svoje nadležnosti.

Član 4. (Izvjestavanje)

Obavezuju se korisnici sredstava da Ministarstvu za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona podnesu izvještaj o utrošku sredstava, u roku od 15 dana po utrošku sredstava odobrenih ovom odlukom.

Član 5. (Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu narednog dana od dana donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-11548/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju

Spahija Kozlić, s.r.

435.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 50. Zakona o izvršavanju Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22), na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjednici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o uvećanju sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu

Član 1. (Predmet)

- (1) Odobrava se uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22) za budžetskog korisnika iz nadležnosti Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport – JU OŠ „1. mart“ Jelah, općina Tešanj.

- (2) Uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu, vrši se na sljedeći način:

- a) na razdjelu 22, budžetska organizacija 02, potrošačka jedinica 0020 – JU OŠ „1. mart“ Jelah, općina Tešanj, sredstva na poziciji 611100 – Bruto plaće i naknade, Plan izdaci iz donacija 2022. godina, uvećavaju se za 31.700,00 KM;
- b) na razdjelu 22, budžetska organizacija 02, potrošačka jedinica 0020 – JU OŠ „1. mart“ Jelah, općina Tešanj, sredstva na poziciji 611200 – Naknade troškova zaposlenih, Plan izdaci iz donacija 2022. godina, uvećavaju se za 14.000,00 KM;
- c) na razdjelu 22, budžetska organizacija 02, potrošačka jedinica 0020 – JU OŠ „1. mart“ Jelah, općina Tešanj, sredstva na poziciji 612100 – Doprinosi poslodavca, Plan izdaci iz donacija 2022. godina, uvećavaju se za 3.300,00 KM;
- d) na razdjelu 22, budžetska organizacija 02, potrošačka jedinica 0020 – JU OŠ „1. mart“ Jelah, općina Tešanj, sredstva na poziciji 613900 MBC 901– Izdaci po osnovu privremenih i povremenih poslova, Plan izdaci iz donacija 2022. godina, uvećavaju se za 11.000,00 KM;
- e) u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu u dijelu A. PRIHODI u koloni Plan 2022. godina, sredstva na poziciji 732112 – Primljeni tekući transferi od Federacije, uvećavaju se za 60.000,00 KM.

Član 2.

(Namjena korištenja sredstava i izvještavanje)

- (1) Uplaćena sredstva od strane Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke Mostar, škola će utrošiti za organizaciju intruktivne nastave za učenike sa područja naseljenog mjesta Vrbanjci - Kotor Varoš za drugo polugodište školske 2021/2022. godine.
- (2) Škola je dužna sačiniti izvještaj o namjenskom utrošku sredstava i isti dostaviti resornom Ministarstvu najkasnije 7 (sedam) dana nakon utroška sredstava.

Član 3. (Realizacija odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Ministarstvo finansija i JU OŠ „1. mart“ Jelah-Tešanj, svako u okviru svojih nadležnosti.

Član 4.
(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-11551/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju

Spahija Kozlić, s.r.
.....

436.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 50. Zakona o izvršavanju budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22), na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjednici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U
o uvećanju sredstava u Budžetu
Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu

Član 1.
(Predmet)

- (1) Odobrava se uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22) za budžetskog korisnika iz nadležnosti Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport – JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj.
- (2) Uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu, vrši se na sljedeći način:
 - a) na razdjelu 22, budžetska organizacija 02, potrošačka jedinica 0028 – JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj, sredstva na poziciji 821300 – Nabavka opreme, Plan izdaci iz donacija 2022. godina, uvećavaju se za 2.300,00 KM;
 - b) u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu u dijelu A. PRIHODI u koloni Plan 2022. godina, sredstva na poziciji 722751 – Primljene namjenske donacije neplanirane u budžetu, uvećavaju se za 2.300,00 KM.

Član 2.**(Namjena korištenja sredstava i izvještavanje)**

- (1) Uplaćena sredstva od strane grupe donatora, škola će utrošiti za nabavku opreme za odjeljenje muzičke škole.
- (2) Škola je dužna sačiniti izvještaj o namjenskom utrošku sredstava i isti dostaviti resornom Ministarstvu najkasnije 7 (sedam) dana nakon utroška sredstava.

Član 3.**(Realizacija odluke)**

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i Ministarstvo finansija, svako u okviru svojih nadležnosti.

Član 4.**(Stupanje na snagu)**

Odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-11552/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju

Spahija Kozlić, s.r.
.....

437.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10) i člana 10. Odluke o preuzimanju prava i obaveza osnivača i usklađivanju organizacije i poslovanja javne ustanove Kantonalni Zavod za medicinu rada i („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 11/12) na prijedlog Ministarstva zdravstva, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o davanju saglasnosti na Pravilnik o izmjenama i
dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i
sistematizaciji JU Zavod za medicinu rada i sportsku
medicinu Zeničko-dobojskog kantona

Član 1.
(Predmet)

Daje se saglasnost na Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji JU Zavod za medicinu rada i sportsku medi-

cinu Zeničko-dobojskog kantona broj: 5296/22 od 13.07.2022. godine, u skladu sa Odlukom Upravnog odbora JU Zavod za medicinu rada i sportsku medicinu Zeničko-dobojskog kantona broj: 5295/22 od 13.07.2022. godine.

Član 2.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-30-11993/22

Datum, 04.08.2022. godine

Zenica

P R E M I J E R

Mirnes Bašić, s.r.

438.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), člana 7. Zakona o finansiranju političkih stranaka („Službeni glasnik BiH“, broj: 95/12 i 41/16), člana 22. stav (5) Zakona o izvršavanju budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu i člana 3. Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22), Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o raspodjeli sredstava za finansiranje političkih stranaka zastupljenih u Skupštini Zeničko-dobojskog kantona za mjesec juli 2022. godine

Član 1.

(Predmet Odluke)

Ovom odlukom odobrava se isplata sredstava u iznosu od 33.333,33 KM (slovima: tridesettri hiljadetristotride settri i 33/100 konvertibilnih maraka) za političke stranke zastupljene u Skupštini Zeničko-dobojskog kantona, za mjesec juli 2022. godine.

Član 2.

(Raspored sredstava)

Sredstva iz člana 1. ove odluke raspoređuju se na način da se:

- 30% sredstava dijeli jednako svim političkim strankama koje su osvojile mandate u Skupštini Zeničko-dobojskog kantona,

- 60% sredstava dijeli prema broju poslaničkih mandata koje svaka politička stranka zastupljena u Skupštini Kantona, ima u trenutku dodjele mandata,

- 10% od ukupnog iznosa raspoređuje se klubovima poslanika srazmjerno broju poslaničkih mjesta koja pripadaju manje zastupljenom spolu.

Član 3.

(Trenutak raspodjele)

Kao trenutak raspodjele sredstava iz člana 2. ove odluke smatra se dan donošenja Odluke Vlade Kantona o raspodjeli istih.

Član 4.

(Budžetska organizacija i ekonomski kod)

Isplata sredstava iz člana 1. ove odluke će se izvršiti na osnovu Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22), sa razdjela 10, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001 – Skupština Kantona, Naziv pozicije “Tekući transfer za finansiranje političkih stranaka, koalicija političkih stranaka i nezavisnih poslanika”.

Član 5.

(Realizacija Odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo finansija i Stručna služba Skupštine Zeničko-dobojskog kantona, svako u okviru svoje nadležnosti.

Član 6.

(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-11999/22

Datum, 04.08.2022. godine

Zenica

P R E M I J E R

Mirnes Bašić, s.r.

439.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10) i člana 15. stav 3. Zakona o koncesijama (Prečišćeni tekst) („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 5/03), na prijedlog Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o davanju saglasnosti za prijenos Ugovora o koncesiji za eksploataciju mineralne vode sa izvorišta „Dolac“, općina Tešanj

Član 1. (Predmet)

Daje se saglasnost za prijenos Ugovora o koncesiji za eksploataciju mineralne vode u količini od 0,20 l/s sa izvorišta „Dolac“, broj: 05-21-04338-10/20 od 15.12.2020. godine, na parceli označenoj kao k.č. 1838 u K.O. Raduša, općina Tešanj, sa Privrednog društva „Tešanjski kiseljak“ d.o.o. Tešanj na Privredno društvo „Oaza“ d.o.o. Tešanj.

Član 2. (Provođenje Odluke)

Zadužuje se Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu da, u skladu sa ovom odlukom i Zakonom o koncesijama, zaključi tripartitni Ugovor sa Privrednim društvom „Tešanjski kiseljak“ d.o.o. Tešanj i Privrednim društvom „Oaza“ d.o.o. Tešanj.

Član 3. (Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objaviti će se u Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona.

Broj: 02-21-12000/22
Datum, 04.08.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
Mirnes Bašić, s.r.
.....

440.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10.), a u skladu sa članom 35. stav (3) Zakona o izvršavanju Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22) i Zaključka o usvajanju i Programa utroška sredstava sa transfera za kulturne manifestacije i izdavačku djelatnost, broj: 02-11-1187/22 od 20.01.2022. godine i broj: 02-11-11401/22 od 21.07.2022. godine, na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o odobravanju sredstava sa transfera za kulturne manifestacije i izdavačku djelatnost u 2022. godini

Član 1. (Predmet)

Odobravaju se sredstva organizacijama i ustanovama sa područja Zeničko-dobojskog kantona u iznosu od 65.000,00 KM (slovima: šezdesetpet hiljada konvertibilnih maraka) u svrhu sufinansiranja projekata iz oblasti kulturnih manifestacija i izdavačke djelatnosti i primjenu Zakona o samostalnim umjetnicima.

Član 2. (Analitika konta)

Odobrena sredstva iz člana 1. ove odluke isplatit će se iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22), razdjel 22, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001-Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, ekonomski kod 614300, subanalitika MAX 003, pozicija “Tekući transfer za kulturne manifestacije i izdavačku djelatnost”.

Član 3. (Uplata sredstava)

Odobrena sredstva iz člana 1. ove odluke isplatit će se na osnovu programa utroška sredstava sa transfera za kulturne manifestacije i izdavačku djelatnost u 2022. godini, na transakcijske račune prema pregledu sačinjenom na osnovu javnog poziva, koji čini sastavni dio ove odluke.

Član 4.
(Realizacija Odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i Ministarstvo finansija, svako u okviru svojih nadležnosti.

Član 5.
(Izvještavanje)

Korisnici sredstava Budžeta namijenjenih za ovaj transfer dužni su najkasnije tri mjeseca po prijemu sredstava resornom ministarstvu dostaviti izvještaj o namjenskoj upotrebi odobrenih sredstava.

Član 6.
(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-12001/22
Datum, 04.08.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
Mirnes Bašić, s.r.
.....

Pregled raspodjele sredstava sa transfera za kulturne manifestacije i izdavačku djelatnost u 2022. godini:

GRAD ZENICA

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Udruženje MediaS	Kulturni trenutak	500,00
Ansambl Bosnia folk	15.međunarodni dječiji festival folklor	750,00
Omladinski hor Zenica	Pomen velikanima	1.000,00
KUD „Željezara“	XX smotra folklor ZDK	800,00
Udruženje Muzička radionica Vranduk	Noć rock'n'rolla Vranduk-finalni koncert muzičke radionice	750,00
NIPD „Naša riječ“	O kulturi je riječ	750,00
Asocijacija mostovi prijateljstva BiH	Očuvanje i promocija kulturnog identiteta Zenice	1.000,00
Udruženje Zona muzike	Međunarodni festival „Dokum fest“	1.000,00
Gradska biblioteka Zenica	Zbirka nagrađenih priča Abida Jarića	1.000,00
KUD „Gradina“ Gradišće	Spasimo naše kulturno-historijsko naslijeđe	750,00
BZK „Preporod“ Zenica	BIH-naša jedina domovina-3 decenije nezavisnosti	750,00
Muzej grada Zenice	Bistrica kroz vrijeme	1.000,00

BZK Preporod- Galerija „Preporod“	Izložba slika „Bosna u vrijeme Kulina Bana“	750,00
Udruženje „Naš most“	Art kvart	750,00
Udruženje Biseri sevdaha	Dani sevdaha „Vranduk 2022“	1.000,00
GUD „Filigran“	6. tamburaški susreti „Tamburica Ze-fest 2022“	1.000,00
Udruženje umjetnika i muzičara	Festival sevdalinke	750,00
Udruženje nacionalnih manjina	Sedmica kulture Jevrejske općine Zenica	750,00
Udruženje za zaštitu humanih, intelektualnih i kulturnih vrijednosti "Zjenica"	Javne politike kulture-Kulturna baština i kulturni turizam	750,00
Udruženje za promociju i razvoj kulturnih aktivnosti „Studio teatar“	VI Međunarodni teatarski festival Ljetne večeri Studio teatra	1.000,00
UG Forum građana Zenice	Građanski aktivizam kao kulturno-istorijsko naslijeđe	750,00
KUD „Plamen“ Pehare	XI. EFOS- Etno folklorni susreti	750,00

OPĆINA KAKANJ

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Gradska biblioteka Kakanj	Tvornica kulture Kakanj –pogon 2022	1.000,00
HFS „Bobovac“	Dani Kraljice Katarine	1.000,00
Udruženje „Kazandžiluk“	Romski art bakrorez	750,00
Ansambl narodnih igara i pjesama „Kakanj“	Promocija folklora, kulture i tradicije naroda Bosne i Hercegovine	800,00
JU KSC Kakanj	Pozorišna sezona Dramskog studija	1.000,00
UG „Alternative“ Kakanj	Kick art scena	800,00
Udruženje žena TRST , Tršće	Očuvanje bosanske nošnje	500,00
Rudarska glazba Kakanj	Sedamdeset godina psotojanja rudarske glazbe iz Kaknja	500,00

GRAD VISOKO

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Gradska biblioteka Visoko	Naši ukoričeni sagovornici	1.000,00
Udruženje „Ars tragovi“	19. „Dani Zaima Muzaferije“ 2022	1.000,00

Zavičajni muzej Visoko	Zvuk, notica, kompozicija i instrumenti	1.000,00
Kulturno umjetničko društvo „Visoko“	Radionica izrade narodnih nošnji i koreografija igara iz Kraljeve Sutjeske	1.000,00
Udruženje slijepih Visoko	Pristupačnost muzejskih eksponata slijepim osobama sa i koncert slijepih muzičara	750,00
Udruženje likovnih umjetnika Likum 76	Slikarsko-skulptorska kolonija Ada 2022	750,00

GRAD ZAVIDOVIĆI

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Društvo likovnih umjetnika „Impresija“	Međunarodna likovna kolonija „Jesenja impresija-Kamenica 2022“	1.000,00
Javna biblioteka Zavidovići	Biblioteka mjesto susreta	1.000,00
JU Centar za kulturu	Četvrtkom u pozorište	1.000,00
Kulturno bosansko društvo „Zavidovići“	Dani djeteta-dani baštine 2022	800,00
Udruženje Edukativni centar „Romantik“	Čitaj i zapleši	750,00

OPĆINA ŽEPČE

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
JU Opća biblioteka	Književna večer-roman „Kapija“	1.000,00
BZK „Preporod“ Žepče	Dani šejha Abdulvehaba Ilhamije	1.000,00
KUD „Slovo o Žepču“	Multietnička smotra folklora	800,00
HKUD „Naša baština“ Globalica	Kulturno-umjetničke manifestacije u Globalici	800,00
JU Dom kulture Žepče	Radio festival radio Žepča	1.000,00
Udruženje „Spektar“	Koncert „Sevdah se vraća u grad“	750,00
HKUD „Ognjišta“	Dani miholjskog ljeta	800,00

OPĆINA MAGLAJ

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
JU Opća biblioteka Maglaj	Mulabdićevi dani kulture 2022	1.000,00
HKUD „Gromovnik“ Novi Šeher	XXII šehersko prelo	750,00
JU Dom kulture „Edhem Mulabdić“	Proljetni dani kulture Maglaj 2022	1.000,00

Općina Maglaj	Studentsko ljeto	1.000,00
---------------	------------------	----------

OPĆINA TEŠANJ

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Udruženje žena „Merdžan“	Poštujemo kulturu različitosti žena pousorja	500,00
Udruženje muzičara „Alkatmeri“	Večeri Starog grada	750,00
JU Muzej Tešanj	Gradnja zgrade kotara Tešanj	1.000,00
Centar za kulturu i obrazovanje	Objavljivanje knjige Kenotaf za ubijene tešanske Rome	1.000,00
Udruženje „Sehara“	TECEX (Tešanj crafts excellence)	750,00
KUD Izudin Mulabećirović Izo	U susret ljetu 2022	800,00

OPĆINA BREZA

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
KUD „Breza“	Smotra foklora „Breza 2022“	800,00
Opća biblioteka Breza	4. Dani Božidara Bože Bunjevca	1.000,00

OPĆINA OLOVO

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Centar za kulturu sport i informisanje	Amatersko pozorište Olovo	1.000,00

OPĆINA VAREŠ

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Udruženje „Moja prva nota“	Festival tamburaške pjesme	750,00
JU Centar za kulturu i edukaciju Vareš	Vareš art festival – VAART teatar 2022	1.000,00
Opća biblioteka Vareš	Zadržimo u sjećanju bosančicu	1.000,00
Udruga „Naš dom“ Borovica	8. Međunarodna likovna kolonija u Borovici 2022	750,00
Udruga prijatelja glazbe Emil Milo Cipra	10. Vareš Classic Festival	500,00

Udruga „Eko turist“	10. Međunarodni ljetni festival	750,00
---------------------	---------------------------------	--------

OPĆINA USORA

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
JU Opća knjižnica	Ljeto u knjižnici	1.000,00

OPĆINA DOBOJJUG

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
KUD „Đerdan“	U susret ljetu 2022-smotra folklor	750,00

PROJEKTI IZ KULTURE KANTONALNOG ZNAČAJA

Naziv organizacije	Projekat	Iznos sredstava (KM)
Udruženje bibliotekara ZDK	Bibliotekari u misiji razvoja kulture	750,00
Udruženje muzičkih pedagoga ZDK	Svečani koncert Kamernog simfonijskog orkestra	800,00
Uplata doprinosa za samostalnog umjetnika Ahmeta Hundura		4.750,00

.....

441.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10) i člana 142. Zakona o visokom obrazovanju („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 12/22), a u vezi sa članom 2. i članom 3. Odluke o davanju saglasnosti na Plan upisa studenata u prvu godinu prvog ciklusa studija na Univerzitetu u Zenici u akademskoj 2022/2023. godini („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 12/22) i Odluke o izmjenama Odluke o davanju saglasnosti na Plan upisa studenata u prvu godinu prvog ciklusa studija na Univerzitetu u Zenici u akademskoj 2022/2023. godini („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 12/22) na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, donosi

ODLUKU

o davanju saglasnosti na povećanje broja studenata za upis u prvu godinu prvog ciklusa studija na Univerzitetu u Zenici u akademskoj 2022/2023. godini

Član 1.**(Kvote za fakultete)**

U skladu s članom 2. i članom 3. Odluke o davanju saglasnosti na Plan upisa studenata u prvu godinu prvog ciklusa studija na Univerzitetu u Zenici u akademskoj 2022/2023. godini („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 12/22) daje se saglasnost na povećanje broja studenata za upis u prvu godinu prvog ciklusa studija na Univerzitetu u Zenici u akademskoj 2022/2023. godini, kako slijedi:

Red. br.	Fakultet	Studijski program	Ime i prezime	Redovni studenti-finsira Osnivač
1.	Medicinski fakultet	Opća medicina	Nedžla Karalić	1
2.	Filozofski fakultet	Odsjek engleski jezik i književnost	Ajla Tutmić	1
UKUPNO:				2

Član 2.**(Povećanje broja studenata za upis na prvu godinu-kategorija branilaca i članova njihovih porodica)**

Povećanje broja studenata za upis u prvu godinu prvog ciklusa studija na Univerzitetu u Zenici u akademskoj 2022/2023. godini odnosi se na kategorije djece šehida, poginulog, umrlog, nestalog branioca; poginulog, umrlog, nestalog dobitnika ratnog priznanja ili odlikovanja; umrlog ratnog vojnog invalida i umrlog demobiliziranog branioca, koja su položila prijemni ispit, ali zbog nedovoljnog broja bodova nisu ostvarila pravo na prijem, kao i na one koji nisu ostvarili potreban broj bodova po općem i posebnom kriteriju na fakultetima na kojima nije bilo prijemnog ispita.

Član 3.**(Realizacija odluke)**

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i Univerzitet u Zenici, svako u okviru svojih nadležnosti.

Član 4.**(Stupanje na snagu)**

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-12002/22
Datum, 04.08.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R**Mirnes Bašić, s.r.**

.....

442.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 50. Zakona o izvršavanju budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22), na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o uvećanju sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu

Član 1.

(Predmet)

- (1) Odobrava se uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22) za budžetskog korisnika iz nadležnosti Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport – JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj.
- (2) Uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu, vrši se na sljedeći način:
 - a) na razdjelu 22, budžetska organizacija 02, potrošačka jedinica 0028 – JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj, sredstva na poziciji 821300 – Nabavka opreme, Plan izdaci iz donacija 2022. godina, uvećavaju se za 500,00 KM;
 - b) u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu u dijelu A. PRIHODI u koloni Plan 2022. godina, sredstva na poziciji 722751 – Primljene namjenske donacije neplanirane u budžetu, uvećavaju se za 500,00 KM.

Član 2.

(Namjena korištenja sredstava i izvještavanje)

- (1) Uplaćena sredstva od strane donatora Interproces d.o.o. Tešanj, škola će utrošiti za nabavku opreme za odjeljenje muzičke škole.
- (2) Škola je dužna sačiniti izvještaj o namjenskom utrošku sredstava i isti dostaviti resornom Ministarstvu najkasnije 7 (sedam) dana nakon utroška sredstava.

Član 3.

(Realizacija odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i Ministarstvo finansija, svako u okviru svojih nadležnosti.

Član 4.

(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-12003/22

Datum, 04.08.2022. godine

Zenica

P R E M I J E R**Mirnes Bašić, s.r.**

443.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 50. Zakona o izvršavanju budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22), na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o uvećanju sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu

Član 1.

(Predmet)

- (1) Odobrava se uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22) za budžetskog korisnika iz nadležnosti Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport – JU Gimnazija „Muhsin Rizvić“ Kakanj.
- (2) Uvećanje sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu, vrši se na sljedeći način:
 - a) na razdjelu 22, budžetska organizacija 03, potrošačka jedinica 0003 – JU Gimnazija „Muhsin Rizvić“ Kakanj, sredstva na poziciji 821600 – Rekonstrukcija i investiciono održavanje, Plan izdaci iz donacija 2022. godina, uvećavaju se za 2.500,00 KM;

- b) u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu u dijelu A. PRIHODI u koloni Plan 2022. godina, sredstva na poziciji 722751 – Primljene namjenske donacije neplanirane u budžetu, uvećavaju se za 2.500,00 KM.

Član 2.

(Namjena korištenja sredstava i izvještavanje)

- (1) Uplaćena sredstva od strane Općine Kakanj škola će utrošiti za nabavku i ugradnju laminatnog poda u kabinetu fizike.
- (2) Škola je dužna sačiniti izvještaj o namjenskom utrošku sredstava i isti dostaviti resornom Ministarstvu najkasnije 7 (sedam) dana nakon utroška sredstava.

Član 3.

(Realizacija odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i Ministarstvo finansija, svako u okviru svojih nadležnosti.

Član 4.

(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

444.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), člana 10. stav 4. Zakona o poticanju razvoja male privrede („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/16 i 7/20), a u skladu sa članom 6a. Zakona o sistemu državne pomoći („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj: 10/12 i 39/20), na prijedlog Ministarstva za privredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o odobravanju i dodjeli finansijskih sredstava namjenjenih subvencioniranju projekata razvojnih agencija

Član 1.

(Predmet)

Odobravaju se finansijska sredstva namijenjena za subvencioniranje projekata razvojnih agencija u ukupnom iznosu 38.137,67 KM (slovima: tridesetosamhiljadastotinu tridesetsedam i 67/100 konvertibilnih maraka), kako slijedi:

Broj: 02-11-12004/22

Datum, 04.08.2022. godine

Zenica

P R E M I J E R

Mirnes Bašić, s.r.

.....

R.br.	Naziv pravnog lica i sjedište	ID broj	Komercijalna banka i broj računa	Iznos (KM)
1.	Agencija za razvoj Općine Tešanj "TRA"d.o.o. Trg Alije Izetbegovića, 11 Tešanj	4218684770004	ASA banka d.d. Sarajevo 1346651006846164	9.225,00
2.	Zenička razvojna agencija "ZEDA"d.o.o. Poslovna zona Zenica1 Zmaja od Bosne, bb ZENICA	4218419860000	BBI Banka d.d. Sarajevo 1413555320019308	9.172,18
3.	Razvojna agencija „RAŽ“ Žepče Ulica Prva, bb Žepče	4218693330009	UniCredit Banka d.d. Mostar 3383102255858689	9.740,49
4.	Razvojna agencija "Zavidovići"d.o.o. Zavidovići Radnička, 13 Zavidovići	4218536580000	Union Banka d.d. Sarajevo 1020320000018534	10.000,00
UKUPNO				38.137,67

Član 2.
(Ekonomski kod)

Isplata odobrenog iznosa izvršit će se iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22) sa razdjela 18–Ministarstvo za privredu, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614500 - Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima.

Član 3.
(Provođenje Odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za privredu i Ministarstvo finansija, svako u okviru svoje nadležnosti.

Član 4.
(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-12010/22
Datum, 04.08.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
Mirnes Bašić, s.r.

445.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), člana 10. stav 4. Zakona o poticanju razvoja male privrede („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/16 i 7/20), a u skladu sa članom 6a. Zakona o sistemu državne pomoći („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj: 10/12 i 39/20), na prijedlog Ministarstva za privredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o odobravanju i dodjeli (refundaciji) finansijskih sredstava namijenjenih subvencioniranju administrativnih troškova kod izgradnje proizvodnih objekata

Član 1.
(Predmet)

Odobravaju se (refundiraju) finansijska sredstva namijenjena subvencioniranju administrativnih troškova kod izgradnje proizvodnih objekata u ukupnom iznosu

181.600,00 KM (slovima: jednostotinaosamdesetjedna hiljadašeststotina konvertibilnih maraka), kako slijedi:

Član 2.
(Ekonomski kod)

Isplata odobrenog iznosa izvršit će se iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22) sa razdjela 18–Ministarstvo za privredu, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614500 - Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima.

Član 3.
(Uplata sredstava)

Odobrena sredstva iz člana 1. ove odluke isplatit će se na žiro račune prema priloženom spisku od rednog broja 1. do 8. koji čini integralni dio ove odluke – Anex I.

Član 4.
(Provođenje Odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za privredu i Ministarstvo finansija, svako u okviru svoje nadležnosti.

Član 5.
(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-12011/22
Datum, 04.08.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
Mirnes Bašić, s.r.

Anex I

Spisak korisnika koji su ostvarili pravo na subvencioniranje po Javnom pozivu za prikupljanje zahtjeva za odobravanje i dodjelu (refundaciju) finansijskih sredstava namijenjenih subvencioniranju administrativnih troškova kod izgradnje proizvodnih objekata

R.b	Naziv pravnog lica i sjedište	ID broj	Naziv komercijalne banke	Broj žiro računa	Iznos (KM)
1	"GLOVIS" d.o.o. Zenica, Zmaja od Bosne bb, Poslovna zona Zenica 1, Zenica	4218750230008	SBERBANK BH D.D. SARAJEVO	1406011120005918	19.200,00
2	"IVEX" d.o.o. Usora, Srednja Omanjska bb, Usora	4218224930003	SBERBANK BH D.D. SARAJEVO	1405010025316445	19.200,00
3	"BN-STEP" d.o.o. Zavidovići, Donja Lovnica bb, Zavidovići	4218173840004	ASA BANKA DD SARAJEVO	1340300000009616	32.000,00
4	BARBARA MEBL d.o.o. Žepče, Poslovni centar XP, Žepče	4218885160000	SPARKASSE BANK DD BIH	1995100041879130	25.200,00
5	INTERPROCESS d.o.o., Mekiš 39, Tešanj	4218800940001	SBERBANK BH D.D. SARAJEVO	1405011120032061	18.000,00
6	"AG-MA MONT" d.o.o. Žepče, Ljeskovica bb, Žepče	4218682050004	Raiffeisen BANK	1610550017430059	20.000,00
7	MONTAŽA ČELIČNIH ELEMENATA d.o.o., Mrkotić 32-A, Tešanj	4219099550003	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo, Podružnica Zenica Agencija Tešanj	1011600073632464	36.000,00
8	ABIDOVIĆ d.o.o. Žepče, Ljeskovica bb, Žepče	4218932340003	Union banka dd Sarajevo	1028410000008381	12.000,00
UKUPNO					181.600,00

446.

Na osnovu člana 16. stav 2. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za boračka pitanja, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjednici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

Član 1. (Predmet)

Odobrava se učešće Zeničko-dobojskog kantona u realizaciji „Projekta sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja djece šehida/poginulih branilaca 2022“, kojeg je donio Upravni odbor Federalnog zavoda za zapošljavanje, akt broj: 01/1-453133/22 SD od 30.05.2022. godine.

Član 2. (Odobrovanje sredstava)

Odobravaju se novčana sredstva u iznosu od 100.000,00 KM (slovima: stotinhiljada konvertibilnih maraka) za realizaciju obaveza Zeničko-dobojskog kantona po Projektu iz člana 1. ove odluke.

Član 3. (Zaduženje ministra)

Zadužuje se ministar Ministarstva za boračka pitanja da u ime Vlade Zeničko-dobojskog kantona sa Federalnim zavodom za zapošljavanje i Službom za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona zaključi Sporazum o međusobnoj saradnji u realizaciji Projekta iz člana 1. ove odluke.

Član 4. (Ekonomski kod)

Sredstva iz člana 2. ove odluke isplatiti će se iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu (Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 1/22 i 14/22), razdjel 24, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 614200, subanalitika OAD 222 „Transfer za podsticaj zapošljavanja branilaca i članova njihovih porodica“ Ministarstvo za boračka pitanja, a ista će biti uplaćena na račun Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona.

Član 5.

(Realizacija odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za boračka pitanja i Ministarstvo finansija, svako u okviru svojih nadležnosti.

Član 6.

(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-11-12012/22

Datum, 04.08.2022. godine

Zenica

P R E M I J E R

Mirnes Bašić, s.r.

447.

Na osnovu člana 16. stav 3. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), člana 26. Zakona o ustanovama („Službeni list RBiH“, broj: 6/92, 8/93 i 13/94), člana 93. stav 1., 4., 6. i člana 96. Zakona o osnovnoj školi („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 3/18), na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjednici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

R J E Š E N J E

o razrješenju i konačnom imenovanju novog člana Školskog odbora JU OŠ „Enver Čolaković“ Breza

Član 1.

Razrješava se članstva u Školskom odboru JU OŠ „Enver Čolaković“ Breza:

- Memišević Amina - član, iz reda roditelja.

Član 2.

U Školski odbor, na period do isteka mandata Školskog odbora JU OŠ „Enver Čolaković“ Breza imenovanog Rješenjem o konačnom imenovanju članova Školskog odbora JU OŠ „Enver Čolaković“ Breza („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 22/20 i 9/22), imenuje se:

- Velić Mersiha - član, iz reda roditelja.

Član 3.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-34-11553/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju

Spahija Kozlić, s.r.
.....

448.

Na osnovu člana 16. stav 3. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), člana 26. Zakona o ustanovama („Službeni list RBiH“, broj: 6/92, 8/93 i 13/94), članom 93. stav 4. i 6. i članom 96. Zakona o osnovnoj školi („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 3/18), na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjednici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

R J E Š E N J E

**o razrješenju člana Školskog odbora
JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj**

Član 1.

Razrješava se dužnosti u Školskom odboru JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj, imenovan od strane Vlade Zeničko-dobojskog kantona Rješenjem o konačnom imenovanju članova Školskog odbora JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 22/20):

- Saltagić Nurudin - član, iz reda nastavnika, stručnih saradnika i saradnika i radnika škole.

Član 2.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-34-11554/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju

Spahija Kozlić, s.r.
.....

449.

Na osnovu člana 16. stav 3. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u vezi sa članom 62. Zakona o namještenicima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 49/05, 45/2010 - dr. zakon i 103/2021), članovima 3. i 10 stav (7) Uredbe o načinu, uslovima osnivanja i utvrđivanju visine naknade za rad komisija koje osniva Vlada Zeničko-dobojskog kantona i rukovodilac kantonalnog organa državne službe („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 20/20 i 14/21) i Kriterija za izbor i imenovanje predsjednika i članova Drugostepene disciplinske komisije za namještenike zaposlene u kantonalnim i općinskim organima državne uprave u Zeničko-dobojskom kantonu, broj: 02-30-11508/22 od 25.07.2022. godine, na prijedlog Ureda premijera, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjednici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

R J E Š E N J E

**o imenovanju Drugostepene disciplinske komisije za
namještenike zaposlene u kantonalnim i općinskim
organima državne uprave u Zeničko-dobojskom
kantonu**

Član 1.

(Predsjednik, članovi i sekretar Komisije)

U Drugostepenu disciplinsku komisiju za namještenike zaposlene u kantonalnim i općinskim organima državne uprave u Zeničko-dobojskom kantonu (u daljem tekstu: Drugostupena disciplinska komisija za namještenike), imenuju se:

a) Članovi

1. Denis Bojinović, Stručna služba Vlade Zeničko-dobojskog kantona - predsjednik,
2. Mehmed Smriko, Služba za zajedničke poslove Zeničko-dobojskog kantona- član,
3. Vildana Kondić, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice - član.

b) zamjenici članova:

1. Ivana Slišković, Općina Žepče- zamjenik predsjednika,

2. Azra Smailbegović-Đuherić, Ured za borbu protiv korupcije - zamjenik člana,
 3. Tijana Platiša, Služba za zajedničke poslove Zeničko-dobojskog kantona - zamjenik člana.
- c) sekretar Drugostupene disciplinske komisije za namještenike, bez prava glasa:
1. Nada Bambur, Ministarstvo za pravosuđe i upravu.
- d) zamjenik sekretara Drugostupene disciplinske komisije za namještenike, bez prava glasa:
1. Venira Alihodžić, Ured Premijera Zeničko-dobojskog kantona.
- (3) Sekretar Komisije je osoba koja će obavljati administrativno-tehničke poslove za potrebe Komisije i ima pravo na naknadu u visini od 70% od naknade koja je utvrđena za jednog člana Komisije.
- (4) Zahtjev za isplatu naknade, uz prethodnu saglasnost premijera Zeničko-dobojskog kantona, podnosi se Ministarstvu finansija, zajedno sa zapisnikom održanih sjednica i kopijom odluka donesenih na održanim sjednicama.
- (5) Sredstva za rad Komisije isplati će se iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona sa razdjela 11 - Ured premijera, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 0001, ekonomski kod 613900, pozicija „Izdaci za Komisije, zastupnike i druge samostalne djelatnosti“, na račune imenovanih navedene u zahtjevu za isplatu.

Član 2.

(Ovlaštenje Komisije)

- (1) Drugostupena disciplinska komisija za namještenike provodi postupak u skladu sa primjenom odredbi Uredbe o pravilima disciplinskog postupka za disciplinsku odgovornost državnih službenika u organima državne službe u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 72/04 i 75/09).
- (2) Predsjednik, članovi i sekretar Drugostupene disciplinske komisije za namještenike su dužni čuvati kao poslovnu tajnu sve podatke i saznanja koja steknu u radu ove komisije.

Član 3.

(Mandat Komisije)

Drugostupena disciplinska komisija za namještenike imenuje se na period od dvije godine, a predmete pristigle po isteku mandata dosadašnje Komisije pa do dana stupanja na snagu ovog rješenja, rješavat će Komisija imenovana ovim rješenjem.

Član 4.

(Naknade za rad Komisije)

- (1) Predsjedniku i članovima Komisije, utvrđuje se pravo na naknadu za rad u Komisiji, u neto iznosu od 100,00 KM mjesečno, pod uslovom da u toku mjeseca bude održana najmanje jedna sjednica Komisije i da su zadatke Komisije obavljali izvan redovnog radnog vremena.
- (2) Pravo na naknadu imaju samo članovi Komisije koji su prisustvovali sjednicama.

Član 5.

(Izveštaj o radu)

Izveštaj o radu Komisija dostavlja mjesečno premijeru kantona, do 10. radnog dana za prethodni mjesec, a godišnji izveštaj najkasnije do 30. januara za prethodnu godinu.

Član 6.

(Prestanak važenja Rješenja)

Stupanjem na snagu ovog rješenja, prestaje važiti Rješenje o imenovanju Drugostupanjskog disciplinskog povjerenstva za namještenike zaposlene u kantonalnim i općinskim organima državne uprave u Zeničko-dobojskom kantonu (Službene novine Zeničko-dobojskog kantona broj: 13/20).

Član 7.

(Poslovnik o radu Komisije)

Prije početka rada Drugostupene disciplinske komisije za namještenike donosi Poslovnik o radu koji usvaja većinom glasova.

Član 8.

(Stupanje na snagu)

Rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-30-11559/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju

Spahija Kozlić, s.r.

450.

Na osnovu člana 16. stav 3 Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), a u skladu sa članom 52. stav (3) Zakona o visokom obrazovanju („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 12/22) i članom 12. stav 3 Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 12/03, 34/03 i 65/13), nakon provedenog postupka po ponovnom Oglasu za imenovanje na pozicije predsjednika i članova Upravnog odbora Univerziteta u Zenici iz reda osnivača, na prijedlog Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 166. sjedinici, održanoj dana 04.08.2022. godine, d o n o s i

RJEŠENJE

**o konačnom imenovanju predsjednika i članova
Upravnog odbora Univerziteta u Zenici
iz reda osnivača**

Član 1.

Imenuju se predsjednik i članovi Upravnog odbora Univerziteta u Zenici iz reda osnivača:

1. Suvad Isaković, predsjednik
2. Nihad Dervišević, član
3. Kenan Kahriman, član
4. Jozo Bejić, član

Član 2.

Imenovanje se vrši na mandatni period od četiri godine.

Član 3.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-34-12005/
Datum, 04.08.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R

Mirnes Bašić, s.r.

.....

451.

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10) na prijedlog ministra zdravstva i predsjednika Kriznog štaba Ministarstva zdravstva Zeničko-dobojskog kantona, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 165. sjedinici, održanoj dana 25.07.2022. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Usvaja se Informacija o epidemiološkoj situaciji COVID-19 u Zeničko-dobojskom kantonu na dan 17.07.2022. godine, s prijedlogom Naredbi Kriznog štaba Ministarstva zdravstva.

II.

Usvajaju se Naredbe Kriznog štaba Ministarstva zdravstva koje su sastavni dio ovog zaključka (Prilog 1.).

III.

Naredbe Kriznog štaba Ministarstva zdravstva donose se sa rokom važenja od 60 dana, računajući od dana 25.07.2022. godine, koji se utvrđuje kao dan početka primjene ovih Naredbi.

IV.

Zadužuje se Krizni štab Ministarstva zdravstva da prije isteka roka iz tačke III. ovog zaključka, sagleda kompletnu epidemiološku situaciju COVID-19 u Zeničko-dobojskom kantonu i sačini procjenu rizika, a radi razmatranja mogućnosti i potrebe izmjene naredbi utvrđenih ovim zaključkom, te Vladi Zeničko-dobojskog kantona dostavi prijedlog novih naredbi i preporuka.

V.

Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 02-33-11546/22
Datum, 25.07.2022. godine
Zenica

P R E M I J E R
po ovlaštenju

Spahija Kozlić, s.r.

(PRILOG 1.)**NAREDBE KRIZNOG ŠTABA
MINISTARSTVA ZDRAVSTVA
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA****I. NAREDBE ZA ZDRAVSTVENE USTANOVE**

1. Nalaže se svim javnim i privatnim zdravstvenim ustanovama na području kantona, da u kontinuitetu osiguraju rad bolničkih komisija i bolničkih timova s ciljem sprječavanja širenja COVID-19 infekcije u zdravstvenim ustanovama u skladu sa članom 51. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i Pravilnikom o uvjetima i načinu provođenja mjera za sprječavanje i suzbijanje bolničkih infekcija (“Sl. novine FBiH”, broj: 84/10).

2. Naređuje se nadležnim doktorima zdravstvenih ustanova primarne zdravstvene zaštite da prije upućivanja COVID-19 pozitivnog pacijenta u JU Kantonalna bolnica Zenica i JU Opća bolnica Tešanj, obavezno kontaktiraju nadležnog infektologa JU Kantonalna bolnica Zenica, odnosno pulmologa JU Opća bolnica Tešanj.

Pacijeti iz općina/grada Zenica, Visoko, Kakanj, Breza, Zavidovići, Žepče i Vareš upućuju se u JU Kantonalna bolnica Zenica.

Pacijenti sa područja općina Tešanj, Maglaj, Usora i Doboj Jug upućuju se u JU Opća bolnica Tešanj.

3. Naređuje se zdravstvenim ustanovama primarne zdravstvene zaštite obavezno i kontinuirano provođenje i dokumentovanje procedure aktivnog praćenja pacijenata oboljelih od COVID-19.
4. Nalaže se privatnim zdravstvenim ustanovama da svakog radnog dana do 10⁰⁰ sati, izvrše prijavu zarazne bolesti COVID-19, higijensko-epidemiološkim službama domova zdravlja na području Kantona (u daljem tekstu: HES) u skladu sa članom 10. stav (2) Pravilnika o načinu prijavljivanja zaraznih bolesti (“Sl. novine FBiH”, broj: 101/12), a na osnovu pozitivno utvrđenih rezultata PCR i AG testiranja.
5. Nalaže se privatnim zdravstvenim ustanovama da svakog radnog dana do 10⁰⁰ sati nadležnoj HES, dostave ukupan broj izvršenih AG testiranja.

6. Zadužuje se Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica da nadzire provođenje i primjenu kantonalnog kriznog plana pripravnosti i odgovora na pojavu novog koronavirusa (COVID-19).

**II. NAREDBE ZA HIGIJENSKO-EPIDEMIOLOŠKE
SLUŽBE DOMOVA ZDRAVLJA**

1. Nalaže se svim HES domova zdravlja na području Kantona da svakog radnog dana do 12⁰⁰ sati, svim gradskim/općinskim sanitarnim inspektorima, obavezno putem službenog e-mail, izvrše prijavu zarazne bolesti COVID-19, u skladu sa članom 10. stav (2) Pravilnika o načinu prijavljivanja zaraznih bolesti (“Sl. novine FBiH”, broj: 101/12).
2. Nalaže se HES JU Poliklinika sa dnevnom bolnicom Doboj Jug, da prijavu zarazne bolesti iz prethodne tačke ove Naredbe, obavezno putem službenog e-mail dostavi kantonalnoj sanitarnoj inspekciji.

**III. NAREDBE ZA VJERSKE INSTITUCIJE I
POGREBNA DRUŠTVA**

1. Nalaže se svim pogrebnim društvima da se striktno pridržavaju procedura i preporuka (higijensko-epidemioloških mjera) za dženazu/sahranu osoba preminulih od COVID-19 izdatih od Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica, koje su objavljene na službenoj web stranici Instituta www.inz.ba.

**IV. NAREDBE ZA NADLEŽNE INSPEKCIJSKE
ORGANE**

1. Nalaže se Kantonalnoj upravi za inspeksijske poslove Zeničko-dobojskog kantona (u daljem tekstu: Kantonalna uprava za inspeksijske poslove) i gradskim/općinskim inspekcijama, da u skladu sa svojim nadležnostima vrše inspeksijski nadzor u cilju kontrole i provođenja naređenih mjera utvrđenih Naredbama Kriznog štaba Federalnog ministarstva zdravstva, koje je usvojila Vlada Federacije Bosne i Hercegovine i Naredbama Kriznog štaba Ministarstva zdravstva koje je usvojila Vlada Zeničko-dobojskog kantona, radi sprječavanja širenja COVID-19 na području Zeničko-dobojskog kantona.
2. Nalaže se nadležnim inspekcijama da prijavu zarazne bolesti COVID-19 koju zaprimе od nadležne HES, odmah po prijemu unesu u elektronsku bazu podataka Ministarstva unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, odnosno nadležne policijske uprave/policijske stanice.

3. Za lica kod kojih je utvrđena zarazna bolest COVID-19 po prijavi bolesti iz tačke 3. nadležni sanitarni inspektor obavezan je bez odlaganja donijeti rješenje o zabrani kretanja i izolaciji u kućnim uslovima za oboljele osobe i osobe iz kontakta, u skladu sa Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i Kantonalnim planom pripravnosti za oboljenja izazvana COVID-19.

V. NAREDBE ZA UPRAVU POLICIJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

1. Nalaže se Upravi policije, Ministarstva unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona (u daljem tekstu: Uprava policije) da putem policijskih službenika, svakodnevno i kontinuirano vrši kontrolu osobe koje su oboljele od zarazne bolesti COVID-19 i osobe iz kontakta, u skladu sa podacima koji su uneseni u elektronsku bazu podataka Ministarstva unutrašnjih poslova.
2. Nalaže se Upravi policije da o svakom nepoštivanju izolacije u kućnim uvjetima, bez odlaganja obavijesti nadležne inspekcije i poduzme mjere u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku, a u vezi sa članom 226. Krivičnog zakona FBiH.
3. Nalaže se Upravi policije da poduzme mjere iz svoje nadležnosti i da pruži potrebnu podršku inspekcijskim službama u toku vršenja inspekcijskog nadzora u cilju kontrole provođenja naređenih mjera i sprječavanja širenja COVID-19.

MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU, KULTURU I SPORT

452.

Na osnovu člana 40. stav (1) Zakona o osnovnoj školi („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 3/18) i člana 49. stav (1) Zakona o srednjoj školi („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 9/17), Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, d o n o s i

ODLUKU

**o upotrebi udžbenika i nastavnih sredstava
u srednjim školama u školskoj 2022/2023. godini**

Član 1.

(Predmet)

U srednjim školama čiji je osnivač Skupština Zeničko-dobojskog kantona u školskoj 2022/2023. godini koristit će se udžbenici sa Spiska odobrenih udžbenika, priručnika, radnih listova i zbirki zadataka za osnovne škole, gimnazije i srednje tehničke i stručne škole Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, u školskoj 2022/2023. godini.

Član 2.

(Spisak odobrenih udžbenika)

Spisak odobrenih udžbenika, priručnika, radnih listova i zbirki zadataka utvrdila je Koordinacija ministara obrazovanja i nauke u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Član 3.

(Izbor udžbenika Islamske vjeronauke)

Za nastavni predmet Islamska vjeronauka koristit će se udžbenici sa Spiska udžbenika islamske vjeronauke za osnovnu i srednju školu, odobreni od strane Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini – Uprava za obrazovanje i nauku.

Član 4.

(Izbor udžbenika vjeronauka/vjeronauke)

Za nastavni predmet Katolički vjeronauk i Pravoslavna vjeronauka koristit će se udžbenici odobreni od strane nadležnog organa vjerske zajednice.

Član 5. (Realizacija odluke)

Za realizaciju ove odluke zadužuju se Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, direktori i nastavnici srednjih škola čiji je osnivač Skupština Zeničko-dobojskog kantona.

Član 6. (Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 10-34-2545-7-1-03/22

MINISTAR

Datum; 29.07.2022. godine

Zenica

Prof. dr. Spahija Kozlić, s.r.
.....**453.**

Na osnovu člana 18., stav 1., Zakona o kantonalnim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 10/15 i 8/22), a u vezi sa članovima 14., 15., 16., 17., 18., 19., 29., 31. i 32. Zakona o srednjoj školi („Službene novine Zeničko – dobojskog kantona“, broj: 9/17), Pedagoških standarda za srednju školu, poglavlja II, III i IV („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 09/04 , 10/06 i 11/13), Pravilnika o postupku utvrđivanja uslova i o sadržaju i načinu vođenja registra srednjih škola i domova učenika („Službene novine Zeničko – dobojskog kantona“, broj: 1/21), Mišljenja Pedagoškog zavoda Zenica, broj: 10-38-1026-02-1/19., od 30.04.2019. godine, Zapisnika o procjeni uvjeta za upis u Registar srednjih škola i domova učenika, broj: 10-38-1026-02/19., od 23.04.2019. godine, Rješenja o ispunjavanju uvjeta za uvođenje novog stručnog zanimanja u JU Mješovitoj srednjoj industrijskoj školi Zenica, broj: 10-38-1026-03/19., od 16.05.2019. godine, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, d o n o s i :

Odluku o objavi Nastavnog plana i programa za stručno zanimanje operater na CNC mašinama

Član 1. (Predmet)

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona donosi Odluku o objavi Nastavnog plana i programa za stručno zanimanje operater

na CNC mašinama koje je u primjeni u Mješovitoj srednjoj industrijskoj školi Zenica od školske 2019/2020. godine kada je i uvedeno u Registar srednjih škola i domova učenika.

Član 2. (Sadržaj Nastavnog plana i programa)

Sadržaj Nastavnog plana i programa se odnosi na stručno zanimanje operater na CNC mašinama se ne nalazi u Klasifikaciji zanimanja iz 2016. godine ni u Nastavnim planovima i programima za srednje stručne škole broj: UP-I-03-611-3118/94. i UP-I-03-611-3465/95, koje je donijelo Ministarstvo obrazovanja, nauka, kulture i sporta R BiH, a koji se primjenjuju u srednjim školama Zeničko-dobojskog kantona.

Član 3. (Štampanje Nastavnog plana i programa)

Nastavni plan i program za stručno zanimanje operater na CNC mašinama će se štampati kao zasebna knjiga.

Član 4. (Stupanje na snagu)

Ovaj akt stupa na snagu danom donošenja, a bit će objavljen u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj:10-34-1026-03-02-01/22.

MINISTAR

Datum; 03.08.2022. godine

Zenica

Prof. dr. Spahija Kozlić, s.r.
.....**454.**

Na osnovu člana 18., stav 1., Zakona o kantonalnim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 10/15 i 8/22), a u vezi sa članovima 14., 15., 16., 17., 18., 19., 29., 31. i 32. Zakona o srednjoj školi („Službene novine Zeničko – dobojskog kantona“, broj: 9/17), Pedagoških standarda za srednju školu, poglavlja II, III i IV („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 09/04 , 10/06 i 11/13), Pravilnika o postupku utvrđivanja uslova i o sadržaju i načinu vođenja registra srednjih škola i domova učenika („Službene novine Zeničko – dobojskog kantona“, broj: 1/21), Mišljenja Pedagoškog zavoda Zenica o Nastavnom planu u programu za stručno zvanje mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje i Nastavnom planu i programu za stručno zvanje hemijski tehničar u farmaceutskoj proizvodnji, broj: 10-34-17391/22., od 14.03.2022. godine, Mišljenja Pedagoškog zavoda Zenica

o Nastavnom planu i programu za stručno zvanje mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje i Nastavnom planu i programu za stručno zvanje hemijski tehničar u farmaceutskoj proizvodnji, broj: 10-1-34-17391-1., od 18.04.2022. godine, Zapisnika o procjeni uslova za upis u Registar srednjih škola i domova učenika, broj: 10-34-17391-03-02-03/22., od 17.05.2022. godine, Rješenja o usvajanju Nastavnih planova i programa za nova stručna zvanja u JU Mješovitoj srednjoj industrijskoj školi Zenica, broj: 10-34-17391-03-02-04/22., od 18.05.2022. godine, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, d o n o s i:

Odluku o objavi Nastavnih planova i programa za stručna zvanja mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje i hemijski tehničar u farmaceutskoj proizvodnji

**Član 1.
(Predmet)**

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona donosi Odluku o objavi Nastavnih planova i programa za stručna zvanja mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje i hemijski tehničar u farmaceutskoj proizvodnji koji će biti u primjeni u Mješovitoj srednjoj industrijskoj školi Zenica od školske 2022/2023. godine.

Član 2.

(Sadržaj Nastavnog plana i programa)

Sadržaj Nastavnih planova i programa za stručna zvanja mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje i hemijski tehničar u farmaceutskoj proizvodnji se ne nalaze u Klasifikaciji zanimanja iz 2016. godine ni u Nastavnim planovima i programima za srednje stručne škole broj: UP-I-03-611-3118/94. i UP-I-03-611-3465/95, koje je donijelo Ministarstvo obrazovanja, nauka, kulture i sporta R BiH, a koji se primjenjuju u srednjim školama Zeničko-dobojskog kantona.

Član 3.

(Štampanje Nastavnog plana i programa)

Nastavni planovi i programi za stručna zvanja mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje i hemijski tehničar u farmaceutskoj proizvodnji će se štampati kao zasebna knjiga.

Član 4.

(Stupanje na snagu)

Ovaj akt stupa na snagu danom donošenja, a bit će objavljen u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj:10-34-17391-03-02- 05/22.

MINISTAR

Datum; 03.08.2022. godine

Zenica

Prof. dr. Spahija Kozlić, s.r.

455.

Na osnovu člana 18. stav (4) Zakona o kantonalnim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj: 10/15, 8/22), a u vezi sa članom 29. stav (4) Zakona o osnovnoj školi ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj: 3/18), Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona donosi

**PRAVILNIK
O ORGANIZACIJI I RADU
ŠKOLSKE KUHINJE**

DIO PRVI – OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet Pravilnika)

Ovim pravilnikom se propisuje organizacija rada školske kuhinje u osnovnim školama, kvaliteta školskog obroka i užine, edukacija o pravilnoj ishrani, razvoj zdravih prehrambenih navika, ishrana djece sa zdravstvenim poteškoćama, posebne preporuke i neophodni uvjeti koje mora ispunjavati obrok i užina, kontrola kvalitete i nadzor provođenja odredbi ovog Pravilnika i druga pitanja od značaja za organizaciju i rad školske kuhinje.

Član 2.

(Namjena i primjena Pravilnika)

- (1) Namjena Pravilnika je unaprijediti i poboljšati način ishrane učenika, podići kvalitetu obroka i užine u nutritivnom smislu, razviti pravilne prehrambene navike kod učenika u cilju sprečavanja bolesti koje su prouzrokovane nepravilnom ishranom, kontrolisati kvalitetu hrane i pića u osnovnim školama.
- (2) Pravilnik se primjenjuje u osnovnim školama na području Zeničko-dobojskog kantona.

(3) Učenici se tokom boravka u školi hrane:

- a) u školskim kuhinjama koje su iznajmljene drugom pravnom licu;
- b) dostavom hrane od strane subjekta koji je registrovan za ovu djelatnost.

DIO DRUGI – ORGANIZACIJA ISHRANE

Član 3.

(Organizacija školske ishrane)

- (1) Subjekt u poslovanju s hranom (u daljem tekstu: SPH) koji preuzme aktivnosti školske ishrane, dužan je to izvoditi pod uvjetima i na način određen ovim Pravilnikom, kao i Smjernicama za organizaciju sistema prehrane u odgojno-obrazovnim ustanovama (u daljem tekstu: Smjernice), Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica (u daljem tekstu: Institut), koje su sastavni dio ovog Pravilnika u skladu sa legislativom u oblasti hrane (higijenski paket).
- (2) SPH je pravno lice registrovano za ovu vrstu djelatnosti i odabrano nakon provedenog postupka javne nabavke.

Član 4.

(Ishrana učenika)

- (1) Ishrana učenika u osnovnim školama koje imaju produženi i cjelodnevni boravak podrazumijeva sljedeće obroke: doručak i užinu, ručak i užinu ili doručak, užinu i ručak.
- (2) Ishrana učenika u osnovnim školama, koji nisu obuhvaćeni produženim i cjelodnevnom boravkom, podrazumijeva užinu, u pravilu, za vrijeme velikog odmora.

Član 5.

(Normativne preporuke)

- (1) Organizacija ishrane u osnovnim školama propisana je Smjernicama.
- (2) Smjernice obuhvataju četiri elementa:
 - a) higijensko-sanitarni,
 - b) kvalitativno-nutritivni,
 - c) administrativno-upravljačko-finansijski i
 - d) komunikacijsko-javno-zdravstveni.

Član 6.

(Neophodni uvjeti)

- (1) Uvjeti kvalitete koje mora ispunjavati obrok i užina su sljedeći:
 - a) da su užine nutritivno prilagođene psiho-fizičkim potrebama i uzrastu učenika, u skladu s normativnim tablicama koje su sastavni dio Smjernica;
 - b) da imaju prihvatljiva organoleptička svojstva (okus, miris, boju);
 - c) da se pri pripremanju obroka optimizira vrijeme i temperatura termičke obrade (pečenje, prženje, kuhanje) radi očuvanja nutritivnih svojstava;
 - d) da su raznovrsni i usklađeni sa Smjernicama;
 - e) da ispunjavaju sve uvjete kvaliteta koje propisuje važeća legislativa u oblasti hrane;
 - f) prihvatljiv odnos između kvalitete i cijene;
 - g) zadovoljstvo korisnika.
- (2) SPH dužan je da se registruje za obavljanje djelatnosti vezanih za poslovanje s hranom.
- (3) Uvjeti koje mora ispunjavati SPH koji posluje s hranom su sljedeći:
 - a) da u svom poslovanju osigura nesmetanu provedbu propisa o hrani;
 - b) kuhinje u kojima se priprema hrana moraju biti opremljene po propisima koji su u skladu sa legislativom u oblasti hrane;
 - c) da subjekt koji priprema obrok i užinu obavezno provodi planove samokontrole zasnovane na načelima standarda Hazard Analysis & Critical Control Points (u daljem tekstu: HACCP), čiji nadzor vrši nadležna inspekcija;
 - d) da svi proizvodi koji ulaze u proces izrade hrane i gotovog obroka budu deklarirani u skladu s propisima;
 - e) SPH mora obezbijediti uvjete za sigurno čuvanje hrane do momenta konzumiranja.
- (4) Svi subjekti su dužni navesti nutritivnu deklaraciju koja daje informaciju o nutritivnoj vrijednosti.

Član 7.**(Posebne preporuke)**

- (1) Uključiti obavezno jednom dnevno sezonsko voće i povrće dajući prednost svježem voću i povrću.
- (2) Dati prednost pecivima od cijelog zrna s bilo kojom vrstom svježeg sira, namaza od svježeg sira, mliječnih namaza, te polutvrdih sireva.
- (3) Koristiti peciva izrađena od integralnog brašna svih vrsta žitarica, uz dodatak sjemenki.
- (4) U školskim kuhinjama potrebno je po mogućnosti zabraniti ili maksimalno izbjegavati prodaju proizvoda koji su prema Smjernicama nepreporučljivi, te označeni kao nutritivno siromašna hrana, a koristiti njihove prihvatljive zamjene.
- (5) U prostorijama odgojno-obrazovnih ustanova zabranjeno je postavljanje prodajnih automata za distribuciju hrane na bazi šećera (slatkiši), energetskih pića, gaziranih pića i sokova.

Član 8.**(Ishrana djece sa zdravstvenim poteškoćama)**

- (1) U školama gdje je moguće, potrebno je osigurati odgovarajuće obroke za učenike sa zdravstvenim poteškoćama i posebnim potrebama u ishrani.
- (2) Posebni oblici prehrane učenika odnose se na:
 - a) intoleranciju na određenu hranu i alergije (na mlijeko, jaja i slično) sa popisom dopuštene hrane i hrane koju treba izbjegavati u skladu s postojećim naučnim preporukama;
 - b) celijakiju, s popisom hrane koju treba izbjegavati i zamijeniti je odgovarajućim bezglutenskim proizvodima te sa specifičnim uputama o pripremi i kuhanju ove hrane;
 - c) određena druga zdravstvena stanja koja zahtijevaju poseban način prehrane kao što je pretilost, šećerna bolest, hronična bubrežna bolest, dislipidemija, metabolički sindrom i drugo.
- (3) U slučaju postojanja zdravstvenih poteškoća učenika iz stava (2) ovog člana, roditelj je obavezan dostaviti detaljnu medicinsku dokumentaciju od strane nadležne zdravstvene ustanove.

Član 9.**(Razvoj zdravih prehrambenih navika)**

- (1) Škola je dužna kontinuirano i planski provoditi edukaciju nastavnog osoblja, učenika i roditelja učenika o principima zdrave i pravilne prehrane učenika.
- (2) Edukacije o zdravoj i pravilnoj ishrani u osnovnim školama mogu provoditi stručne osobe koje provode djelatnost preventivno-promotivne zdravstvene zaštite mladih u školama (Institut za zdravlje i sigurnost hrane, specijalisti nutricionizma i druge ovlaštene ustanove/institucije).

Član 10.**(Plaćanje školske ishrane)**

- (1) Plaćanje ishrane učenika u Programu produženog/cjelodnevnog boravka propisano je Ugovorom o pružanju usluga za produženi i cjelodnevni boravak.
- (2) Ako je školska kuhinja iznajmljena drugom pravnom licu ili hranu dostavlja registrovani dobavljač, škola sredstva za ishranu uplaćuje na račun pravnog lica ili dobavljača.

Član 11.**(Prijava i odjava za školsku ishranu)**

- (1) Prijava za školsku ishranu podnosi se organu rukovođenja škole u pravilu do kraja nastavne godine za narednu školsku godinu, a može se podnijeti i bilo kada tokom školske godine.
- (2) Prijava se može otkazati do 20. dana u mjesecu za naredni mjesec.
- (3) U slučaju nepravovremenog odjavljivanja užine, roditelji su dužni plaćati školi preuzete obaveze.
- (4) Škola je obavezna informisati učenike i roditelje da besplatno ustupa drugim učenicima obroke koji nisu preuzeti u predviđenom vremenu.

DIO TREĆI – KONTROLA KVALITETE I NADZOR**Član 12.****(Praćenje zadovoljstva korisnika)**

- (1) U toku školske godine u školi se obavezno dva puta anketom ili na drugi adekvatan način provjerava stepen zadovoljstva učenika i roditelja školskom ishranom i aktivnostima kojima se potiče zdrava ishrana i kultura ishrane.

- (2) Školska kuhinja treba imati kutiju ili knjigu za žalbe i sugestije.

Član 13.
(Unutrašnji nadzor)

- (1) Direktor škole je dužan provjeriti ispunjavanje ugovora sa registrovanim pravnim licem za poslove s hranom.
- (2) U slučaju utvrđenih nepravilnosti, direktor je u obavezi pismeno upozoriti pravno lice iz stava (1) ovog člana i zahtijevati otklanjanje nepravilnosti i provođenje korektivnih mjera.
- (3) Ako se uočene nepravilnosti ne otklone u roku koji je utvrđen ugovorom, škola može ugovor jednostrano raskinuti.

Član 14.
(Nadzor nad radom školske kuhinje)

- (1) Nadzor nad radom školske kuhinje kontinuirano vrše Institut i druge ovlaštene ustanove/institucije.
- (2) Kontrola i stručno praćenje primjene ovog Pravilnika vrši se po potrebi i na inicijativu Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona.
- (3) Tokom rada školske kuhinje obavezno se primjenjuju sve preventivne epidemiološke mjere propisane od strane nadležnih organa, odnosno institucija.

Član 15.
(Pravo pristupa)

- (1) Pristup i zadržavanje u kuhinji zabranjeno je svima osim osoblju koje radi s hranom i koje ima važeću sanitarnu knjižicu.
- (2) Radnici škole i učenici mogu boraviti u menzi samo dok konzumiraju hranu ili piće.
- (3) Izuzetno, pristup kuhinji dozvoljen je sanitarnim inspektorima kada vrše kontrolu rada i radnicima Instituta i drugim ovlaštenim ustanovama/institucijama vezanim za kontrolu rada SPH.

DIO ČETVRTI – KAZNE NE ODREDBE

Član 16.
(Novčane kazne)

Novčanom kaznom od 1.000 do 3.000 KM kaznit će se pružalac usluga ishrane u školskoj kuhinji ako:

- a) ne uvažava Smjernice za organizaciju sistema prehrane u odgojno-obrazovnim ustanovama koje su sastavni dio ovog Pravilnika,
- b) ne ispunjava uvjete pripremanja obroka i užine koji su definisani članom 6. ovog Pravilnika,
- c) ne ispunjava posebne preporuke iz člana 7. ovog Pravilnika,
- d) ne priprema hranu za djecu sa zdravstvenim poteškoćama u skladu sa članom 8. ovog Pravilnika.

DIO PETI – PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 17.
(Stupanje na snagu)

- (1) Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u "Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona".

Broj: 10-34-9271-03/22
Datum; 28.07.2022. godine
Zenica

MINISTAR
Prof. dr. Spahija Kozlić, s.r.

**Institut za zdravlje i
sigurnost hrane Zenica**

**Ministarstvo za obrazovanje,
nauku, kulturu i sport ZDK**

SMJERNICE ZA ORGANIZACIJU SISTEMA PREHRANE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Doc. dr. sc. Nino Hasanica, magistar zdravstvene njege i menadžmenta

Benjamin Čaušević, magistar prehrambenih tehnologija

Maja Jonjić-Trifković, magistar nutricionizma

Erna Terzić, magistar zdravstvene njege i menadžmenta

Zenica, 2022. godine

UVOD

STANJE U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU**Kuhinje u odgojno-obrazovnim ustanovama**

Prehrana djece u odgojno-obrazovnim ustanovama veoma često se zasniva na hrani koju djeca konzumiraju kupujući u kuhinjama koje se bave pripremom obroka (najčešće prženih) i preprodajom prehrambenih artikala koji podrazumjevaju, između ostalog, i zašećerana i energetska pića i slične artikle.

Od ukupno 271 školskog objekta ZDK, njih 50 je 2015. godine imalo kuhinju u sklopu škole, a samo tri kuhinju u kojoj se svakodnevno priprema gotova hrana. To su škole sa cjelodnevnom boravkom učenika. U 2021. godini je također 50 škola koje imaju kuhinju u sklopu škole.

Škole koje u sklopu školskog objekta imaju kuhinju su najčešće škole u gradskim područjima, dok škole u prigradskim i ruralnim područjima nemaju kuhinju. Vlasnici kuhinja u školskim objektima su privatna lica koja koriste u najam prostor škole, te na taj način distribuiraju hranu i piće učenicima za vrijeme školskih odmora. U njihovoj redovnoj ponudi se najčešće nalaze gazirana pića, sendviči, pite, pice, peciva, grickalice, čokolade, žvake i sl. Svježe voće i povrće nije nađeno u ponudi niti jedne školske kuhinje. Izuzetak predstavljaju škole sa cjelodnevnom boravkom učenika, čiji su vlasnici kuhinja same škole.

Pored kuhinja unutar školskog objekta, u blizini skoro svakog školskog objekta nalaze se manje ili veće prodavnice, pitare, fast food restorani i pekare u kojima učenici mogu za vrijeme odmora ili na putu od kuće do škole kupiti hranu i piće. Prodavnice i kiosci brze hrane su mjesta koja učenici najčešće biraju za kupovinu obroka. Učenici brzu hranu kupuju najčešće za vrijeme velikog odmora. Na jelovniku osnovaca i srednjoškolaca najčešće su pica, sendviči, peciva.

SISTEM ŠKOLSKE PREHRANE

Sistem školske prehrane je složeni sistem koji obuhvata nekoliko elemenata:

1. higijensko-sanitarni;
2. kvalitativno-nutritivni;
3. administrativno-upravljačko-finansijski;
4. komunikacijsko-javnozdravstveni.

PRVI DIO

Higijensko-sanitarni elementi sistema školske prehrane

1.1. SUBJEKTI U POSLOVANJU S HRANOM

Ugostiteljstvo je privredna i uslužna djelatnost, a cilj ugostiteljstva je pružanje usluga klijentima/gostima. Djelatnost ugostiteljstva se vrši u objektima koje nazivamo ugostiteljski objekti. Ugostiteljstvo predstavlja važan izvor prihoda. Ugostitelji obavljaju proizvodno-uslužni proces rada za pripremu i pružanje usluga u oblasti prehrane i pića. Taj proizvodno-uslužni proces se odvija u tri glavne radnje:

- nabavka potrebnih sirovina za pripremu jela i pića;
- prerada sirovina u gotov ugostiteljski proizvod (hranu/jela i pića);
- ponuda i usluživanje gotovih ugostiteljskih proizvoda (hrane/jela i pića).

Jedna od osnovnih djelatnosti u ugostiteljstvu jeste proizvodnja hrane/jela i pića i njihovo posluživanje, čime se školske kuhinje svrstavaju u subjekte u poslovanju sa hranom (SPH), tj. na njih se odnose odredbe Zakona o hrani BiH i podzakonski akti.

Subjekti u poslovanju sa hranom (SPH) dužni su u objektu i proizvodnji uspostaviti sistem unutrašnje kontrole ili samokontrole prikladne proizvodnji, tj. tehnološkim postupcima koji se provode u objektu prema načelima standarda (Hazard Analysis & Critical Control Points) HACCP sistema. Obaveza uspostave sistema samokontrola proizilazi iz evropskih propisa o hrani i odraz je odgovornosti SPH, tj. njegove dobre proizvođačke prakse (DPP) i dobre higijenske prakse (DHP). Cilj uspostavljenog sistema samokontrole je prevencija i/ili smanjenje rizika od potencijalnih opasnosti na minimum i stavljanje u promet zdravstveno ispravne hrane. Kontinuirano nadziranje kritičnih kontrolnih točaka (KKT) i provođenje korektivnih mjera doprinosi navedenom cilju. Uspostava efikasnog sistema samokontrole moguća je jedino ukoliko su prethodno uspostavljeni preduslovi, te dobra higijenska i proizvođačka praksa.

Nadzorom dobre higijenske prakse provjerava se da li subjekti koji posluju s hranom stalno i pravilno primjenjuju postupke koji se odnose najmanje na sljedeće:

- kontrolu podataka o prehrambenom lancu;
- konstrukciju, uređenje i održavanje prostora i opreme;
- higijenu prije, tokom i poslije obavljanja poslova;
- ličnu higijenu osoblja;
- edukaciju u području higijene i radnih postupaka;
- suzbijanje štetočina;
- kvalitet vode;
- kontrolu temperature;
- kontrolu hrane koja ulazi i napušta objekat;
- kontrolu sve prateće dokumentacije, uključujući i laboratorijske kontrole.

Za kuhinju i prateće sadržaje vezane za pripremu i posluživanje jela i pića u školi trebaju biti sačinjeni programi kojima se nastoji dokazati prikladnost sistema unutrašnjih postupaka (samokontrola), a na principima HACCP sistema, u cilju da se može procijeniti stepen rizika. Ovi programi podrazumijevaju:

1. program čišćenja i dezinfekcije objekta i opreme i provođenje lične higijene radnika;
2. program zaštite od štetočina;
3. program nadzora vode u objektu;

4. program zaštite zdravlja radnika;
5. program obuke radnika;
6. program utvrđivanja usaglašenosti sa mikrobiološkim i drugim propisanim kriterijima;
7. program unutrašnjih kontrola po principima HACCP sistema;
8. program utvrđivanja sljedivosti;
9. program rukovanja sa otpadom i nus proizvodima.

1.2. PROGRAM ČIŠĆENJA I DEZINFEKCIJE OBJEKTA I OPREME, PROVOĐENJA LIČNE HIGIJENE RADNIKA

Opći zahtjevi za objekte u poslovanju s hranom

Objekti u kojima se posluje s hranom moraju se redovno čistiti i održavati u dobrom stanju i funkciji. Raspored prostorija, izgradnja, lokacija i veličina objekta u kojem se posluje s hranom moraju biti takvi da:

- omogućavaju odgovarajuće održavanje, čišćenje i/ili dezinfekciju, da sprečavaju ili svedu na minimum kontaminaciju preko zraka i osiguravaju adekvatan radni prostor koji omogućava higijensko obavljanje svih poslova; tamo gdje je to potrebno opći zahtijev za higijenu hrane odnose se i na transportna sredstva za hranu/proizvode;
- ne dozvoljavaju sakupljanje nečistoće, kontakt s toksičnim materijalima, upadanje čestica u hranu i stvaranje kondenzacije ili neželjene plijesni na površinama;
- omogućavaju dobru higijensku praksu pri rukovanju hranom, uključujući zaštitu od kontaminacije i kontrolu štetočina;
- tamo gdje je to potrebno, osiguravaju adekvatne temperaturne uslove za rukovanje i skladištenje hrane, u prostorijama odgovarajućeg kapaciteta za održavanje hrane na odgovarajućoj temperaturi koja se može pratiti i, tamo gdje je to potrebno, evidentirati.

Mora biti osigurana primjerena i dovoljna prirodna ili vještačka ventilacija. Vještački dovod zraka iz kontaminiranog prostora u čisti prostor mora se izbjeći. Sistemi ventilacije moraju biti tako konstruirani da omogućavaju lak prilaz filterima i drugim dijelovima koje je potrebno čistiti ili zamjenjivati.

Objekti u kojima se posluje s hranom moraju imati adekvatno prirodno i/ili vještačko svjetlo.

Gdje je to potrebno, moraju se osigurati adekvatni prostori za garderobu zaposlenih.

Mora biti osiguran dovoljan broj sanitarnih čvorova s tekućom vodom koji su povezani na efikasan način sa sistemom odvoda vode. Sanitarni čvorovi ne smiju biti direktno povezani s prostorijama u kojima se rukuje hranom. Mora biti osiguran odgovarajući broj umivaonika adekvatno postavljenih i namijenjenih za pranje ruku. Umivaonici za pranje ruku moraju imati toplu i hladnu tekuću vodu, sredstva za pranje ruku i opremu za higijensko sušenje ruku. Sanitarni čvorovi moraju imati adekvatnu prirodnu ili vještačku ventilaciju. Gdje je to potrebno, oprema za pranje hrane mora da bude odvojena od opreme za pranje ruku.

Sistemi za odvod otpadnih voda moraju biti primjereni namjeni. Moraju biti tako projektovani i izgrađeni da se izbjegne rizik od kontaminacije. Ako je odvod potpuno ili djelimično otvorenog tipa, mora biti tako projektovan da se osigura da otpad ne teče iz prljavog prostora prema čistom ili u čisti prostor, naručito u prostoru u kojem se rukuje hranom, što bi moglo predstavljati visok nivo rizika za krajnjeg potrošača.

Sredstva za čišćenje i dezinfekciju ne smiju se skladištiti u prostorijama u kojima se rukuje hranom.

Posebni zahtjevi za kuhinje

Kuhinjski blok je funkcionalna cjelina koja se sastoji iz više dijelova radnih cjelina, u kojima se obavlja tehnički proces obrade i pripremanje hrane, i to:

1. prostorija u kojoj se obrađuje, priprema i čuva hrana prije usluživanja i vrši pranje posuđa;
2. prostorija u kojoj se skladište hrana, piće, predmeti opšte upotrebe i povratna ambalaža.

Kuhinjski blok u ugostiteljskom objektu za ishranu i piće, u kojem se uslužuje hrana pripremljena na drugom mjestu, umjesto kuhinje treba da ima prostoriju ili prostor za prijem i kratko čuvanje hrane.

Kuhinjski blok mora odgovarati tehničkom procesu koji se u njemu odvija i to površinom, uređenjem, opremom i uređajima.

Kuhinja se oprema ugostiteljskom opremom i mora imati:

- tehničke uređaje i aparate;
- pribor i uređaje za čišćenje, mjerenje, obradu i pripremu hrane;
- najmanje dva jednodijelna sudopera sa toplom i hladnom tekućom vodom, jedna za hranu biljnog i jedna za hranu životinjskog porijekla, te najmanje po jednu radnu površinu za pripremanje hrane od povrća i voća i jednu za meso, meso peradi i ribu, kao i poseban prostor za izradu kruha i peciva;
- police ili ormar za smještaj kuhinjskog i restoranskog posuđa i pribora, kao i policu za smještanje hrane/namirnica (dnevni magacin);
- rashladne uređaje za čuvanje hrane/namirnica;
- mašinu za pranje posuđa (po mogućnosti);
- prirodno ili mehaničko provjetranje sa mogućnošću izmjene vazduha;
- dovoljan broj higijenskih posuda za otpatke.

U zavisnosti od asortimana jela koja se pripremaju postoje:

- topla kuhinja (gdje se vrši termička obrada hrane);
- hladna kuhinja (samo priprema hladnih predjela, jela i salata).

U ugostiteljskom objektu u kome se pripremaju samo hladna i topla jednostavna jela, a do 50 konzumnih mjesta, kuhinja može imati jednodijelnu sudoperu za pripremanje hrane i jednu jednodijelnu sudoperu za pranje posuđa. Radne površine u kuhinji moraju imati gornju ploču od materijala koji se lako čisti, pere i dezinfikuje, a površine koje su u dodiru sa vodom moraju biti od nehrđajućeg materijala. Pod u kuhinji i u prostorijama za kratko čuvanje hrane mora biti izrađen od materijala koji ne smije da bude klizav i koji se lako čisti i održava. Zidovi ovih prostorija moraju biti obloženi do visine od 2 metra od poda keramičkim pločicama ili vodonepropusnim materijalom koji se lako čisti i održava. Za potrebe zaposlenog osoblja u prostoriji mora da se obezbijedi poseban umivaonik sa tekućom toplom i hladnom vodom opremljen priborom i sredstvima za pranje, dezinfekciju i sušenje ruku.

Magacin/skladište mora biti organizovan u zavisnosti od vrste i količine hrane, pića, sredstava za higijenu i drugih predmeta opšte upotrebe koja se u njemu skladište. Magacin se oprema odgovarajućim paletama, policama, hladnjačama i rashladnim uređajima odgovarajućeg kapaciteta za lako kvarljivu hranu. Magacin u kojem se čuva hrana mora biti u neposrednoj blizini kuhinje. Ugostiteljski objekti koji umjesto kuhinje imaju prostoriju odnosno prostor za prijem i kratkotrajno skladištenje hrane, nisu u obavezi da imaju magacin za hranu.

Prostorije kuhinjskog bloka moraju biti povezane na način kojim se obezbjeđuje da osoblje ne prilazi prostorijama koje su namijenjene gostima.

Prozori i otvori u kuhinjskom bloku moraju imati mehaničku zaštitu od insekata i glodara (mrežu na prozoru, rešetke na slivnike i masku na donjem dijelu vrata).

Svaki ugostiteljski objekat koji ima kuhinju mora imati i pomoćne prostorije koje se sastoje od prostorija koje služe za sanitarno-higijenske i druge potrebe zaposlenog osoblja (garderoba, prostor za presvlačenje, prostor za odmor, toalet i dr.). U objektu mora biti obezbjeđen najmanje jedan toalet za zaposleno osoblje. Manji ugostiteljski objekat za ishranu i piće ne mora imati toalet za zaposlene, ako je obezbjeđeno korišćenje toaleta u okviru cjeline koji koriste isključivo lica pod sanitarnim nadzorom.

Posebni zahtjevi za održavanje sanitarno-higijenskih prilika u prostorijama gdje se rukuje hranom

Prostorije u kojima se priprema, obrađuje i rukuje hranom (izuzev prostorija za konzumiranje hrane), uključujući prostorije koje su dio skladišta ili prevoznog sredstva, moraju biti tako projektovane i uređene da omogućavaju dobru higijensku praksu pri rukovanju hranom, uključujući zaštitu od kontaminacije između i tokom pojedinih radnji, a naročito:

- Podne i zidne površine moraju se održavati u dobrom stanju i moraju se lako čistiti i gdje je to potrebno, dezinficirati. One moraju biti od neprobojnih, neapsorbirajućih, perivih i netoksičnih materijala, osim ako SPH mogu dokazati nadležnim organima da je upotreba drugih materijala primjerena. Gdje je to potrebno, podovi moraju omogućavati odgovarajući odvod vode s površina;
- Plafon, strop ili unutrašnja površina krova i plafonske konstrukcije moraju biti tako konstruisani i ugrađeni da se spriječi sakupljanje nečistoće, smanji kondenzacija vodene pare i spriječi razvoj neželjene plijesni i padanja čestica;
- Prozori i drugi otvori moraju biti tako konstruisani da sprečavaju sakupljanje nečistoće. Oni koji se mogu otvarati moraju, gdje je to potrebno, imati zaštitne mreže protiv insekata koje se mogu lako skidati radi čišćenja;
- Vrata moraju biti takva da se lako čiste i, gdje je to potrebno, dezinfikuju. Njihova površina mora biti glatka i nepropusna, osim ako SPH mogu dokazati nadležnim organima da je upotreba drugih materijala primjerena;
- Površine (uključujući i površine opreme) u prostorima u kojima se rukuje hranom, a naročito one koje dolaze u kontakt s hranom, moraju se održavati u dobrom stanju i biti lake za čišćenje i dezinfekciju. One trebaju biti od glatkog, perivog i netoksičnog materijala otpornog na koroziju, osim ako SPH mogu dokazati nadležnim organima da je upotreba drugih materijala primjerena.

Moraju se osigurati, gdje je to potrebno, odgovarajući prostori za čišćenje, dezinfekciju i skladištenje radnog pribora i opreme. Ovi prostori moraju biti izgrađeni od materijala otpornih na koroziju, da se lako čiste i da imaju odgovarajući dovod tople i hladne vode.

Gdje je to potrebno, moraju se osigurati odgovarajući uslovi za pranje hrane. Svaki sudoper ili slična vrsta opreme koja je namijenjena za pranje hrane mora imati odgovarajući dovod tople i/ili hladne vode za piće i mora se redovno čistiti i, gdje je to potrebno, dezinficirati.

Zahtjevi za opremu u objektima u kojima se rukuje hranom

Svi predmeti, pribor i oprema s kojima hrana dolazi u dodir moraju:

- biti efikasno očišćeni i prema potrebi, dezinfikovani, a čišćenje i dezinfekcija se moraju obavljati dovoljno često da se izbjegne svaka opasnost od kontaminacije;
- na mjestima gdje se proizvodi hrana i na mjestima na kojima se rukuje hranom treba izbjegavati platnene predmete (krpe), a ukoliko se to ne može izbjeći iste se moraju redovno održavati i mijenjati;

- biti postavljeni u prostoru na način da omogućuju odgovarajuće čišćenje opreme i okolnog područja;
- oprema koja se koristi mora se dobro održavati kako bi se spriječila kontaminacija stranim tijelima.

Prema potrebi, na opremi mora biti postavljen odgovarajući kontrolni uređaj kako bi se mogli pratiti parametri tehnoloških procesa i čuvanja (npr. temperatura, vlaga i sl.).

Mehaničko čišćenje i sredstva za održavanje higijene

Jedan od preduslova koji ima za svrhu očuvanje zdravstvene ispravnosti hrane je održavanje čistoće. Nečistoća pogoduje rastu i razmnožavanju mikroorganizama od kojih mnogi mogu biti uzročnici zaraznih bolesti. Pravilnim održavanjem čistoće smanjuje se broj mikroorganizama na prihvatljiv nivo. Pribor, oprema i površine koje dolaze u kontakt s hranom, kao i prostori u kojima se hrana priprema, moraju se održavati u čistom stanju. To podrazumijeva redovno čišćenje, pranje i dezinfekciju.

Prilikom čišćenja potrebno je koristiti zaštitnu opremu kao što su gumene rukavice, pregača, vodootporna obuća i sl.

Za provedbu čišćenja koriste se pribor, oprema i hemijska sredstva. Pribor i oprema moraju biti namjenski (krpe, spužvice, metle, četke, džogeri i sl.), te se redovno moraju mijenjati kada usljed korištenja postanu neupotrebljivi za pravilnu izvedbu čišćenja. Potrebno je osigurati prostor ili zaseban ormar za odlaganje pribora i opreme za vrijeme kada se ne koriste. Sredstva za čišćenje i dezinfekciju moraju se skladištiti odvojeno iz prostora u kojima se rukuje hranom.

Potrebno je slijediti upute proizvođača o načinu pripreme (npr. koncentracija) i upotrebe. Sva sredstva moraju biti propisno označena, ne smiju se pretakati u neoriginalnu ambalažu.

Postupci čišćenja i dezinfekcije podrazumijevaju:

- Mehaničke metode podrazumijevaju uklanjanje nečistoća podrazumijeva četkanje, struganje, metenje, brisanje i sl.
- Fizikalne metode podrazumijevaju korištenje temperature, isušivanja, tlaka i zračenja.
- Hemijske metode podrazumijevaju primjenu hemijskih sredstava (deterdženti, dezinficijensi) koja omogućuju adekvatno održavanje čistoće, i to: brisanjem, prebrisavanjem, pranjem, potapanjem, prskanjem.

Pranje i dezinfekcija podrazumijevaju sljedeće postupke:

1. uklanjanje ostataka hrane;
2. pranje toplom vodom i deterdžentom (uklanjanje masnoća i nečistoća);
3. ispiranje, kako bi se uklonili tragovi deterdženta;
4. dezinfekcija, kako bi se uništile bakterije (patogeni mikroorganizmi);
5. finalno ispiranje, kako bi se uklonili tragovi dezinficijensa;
6. sušenje na zraku.

Lična higijena radnika u kuhinji

Lična higijena radnika je osnovna mjera kojom se postiže higijena procesa i zdravstvena ispravnost hrane i sigurnost korisnika usluga.

Svako lice koje radi u prostoru u kojem se rukuje hranom mora održavati visok stepen lične higijene, nositi adekvatnu, čistu radnu odjeću i obuću, i gdje je to potrebno, zaštitnu odjeću. Radna odjeća mora da bude uredna i čista. Ona se pravi od platna adekvatne (svijetle) boje, kako bi se vidjela i najmanja nečistoća. Radna odjeća se čuva u za to određenom ormaru (poseban dio za čistu radnu odjeću, a poseban dio za ličnu garderobu). U ormaru koji je dvodijelan (čisti i prljavi dio) se ostavljaju sve lične stvari radnika. Gdje je potrebno radnici treba da nose i lična zaštitna sredstva: radni mantil ili gumenu zaštitnu kecelju, higijensku masku za zaštitu disajnih organa, zaštitnu kapu/maramu za zaštitu kose, kao i rukavice (jednokratne i/ili gumene). Preporučljivo je da osoblje nosi čiste kecelje ili kecelje za jednokratnu upotrebu preko radne odjeće, posebno kada je to neophodno, npr. kada se radi sa sirovim mesom, peradi, ribom. Radna odjeća i obuća se moraju održavati čistom i urednom (pranje, sušenje, peglanje i sl.).

Nijednoj osobi koja boluje od bolesti koja se može prenijeti hranom ili je kliconoša, kao ni licima s inficiranim povredama, infekcijama kože, ranama, povraćanjem, proljevom, temperaturom, curenjem nosa, nije dozvoljeno rukovanje hranom ili ulazak u prostor gdje se rukuje hranom ili proizvodom koji će biti ugrađen u hranu, u bilo kojem svojstvu, ako postoji bilo kakav rizik od direktne ili indirektno kontaminacije. Takvo lice zaposleno u prehrambenom sektoru i koje bi moglo lako doći u kontakt s hranom mora odmah SPH prijaviti svoju bolest ili simptome i po mogućnosti, njihove uzroke.

Kada se radi o centralnoj kuhinji objekta i dislociranim kuhinjama (roštilj, picerija i sl.), te se većim dijelom radi sa proizvodima koji imaju završnu termičku obradu, tu se ne koriste rukavice. Kod rada na pripremi salata i posluživanju izloženih jela, kao i u slučaju kada na rukama postoje rane ili oštećenja, obavezna je upotreba gumenih sterilnih rukavica ili jednokratnih rukavica.

Radnici u toku rada ne smiju konzumirati hranu i piće. Pušenje je zabranjeno u skladišnom, proizvodnom i dijelu gdje se izlažu i poslužuju jela. Dok nose radnu odjeću i obuću, radnici ne smiju izlaziti ili napuštati radno mjesto i prostorije. Prilikom korištenja toaleta radnici se moraju pridržavati određenih propisa. Radnu odjeću (mantil) moraju ostaviti u predprostoru, a poslije upotrebe toaleta moraju se prati i dezinfikovati ruke, kao i promijeniti rukavice na ulazu u proizvodni dio objekta. Prije stupanja u rad svaki radnik mora biti obučan za obavljanje određenog posla i upoznat sa svim mjerama bezbjednosti i zdravlja na radu, kao i sa mjerama protivpožarne zaštite. „Treća lica“ kojima se odobri ulaz u proizvodni pogon oblače bijele mantile (jedenkratne). Ulaz „trećim licima“ u proizvodni dio odobrava odgovorna osoba objekta i one se kreću u pratnji, a predhodno daju izjavu da nisu nosioci zaraznih bolesti.

Ruke su najčešći izvor kontaminacije prehrambenih proizvoda u procesu proizvodnje. Na rukama se mogu nalaziti brojni mikroorganizmi koji se za samo nekoliko sati mogu umnožiti i do 100.000 ili više po ruci. Koža ruku, koja se najviše i najbrže prlja, zahtijeva posebnu njegu, naročito kod onih koji dolaze u dodir sa namirnicama (hranom), jer se preko prljavih ruku mogu prenijeti uzročnici mnogih zaraznih bolesti i jaja parazita. Sprečavanje crijevnih infekcija u mnogome zavisi od higijenskog održavanja ruku osoblja koje rukuje hranom. Ruke se najčešće kontaminiraju u toaletu, zatim pri pranju i čišćenju kecelja, obuće, čizama, dizanju predmeta sa poda i obavljanju raznih prljavih poslova. Prljave ili nedovoljno oprane ruke naročito poslije upotrebe toaleta, kojima se zagađuju sirovine, poluproizvodi i gotova jela, mogu biti uzrok teških zaraznih bolesti, trovanja hranom, prenošenja parazita itd. Čistoća ruku onih koji rade sa namirnicama i hranom, pored urednog održavanja čistoće prostorija, posuđa i drugog pribora, nije manje značajan od osnovnog tehnološkog procesa ili drugih proizvodnih operacija. Naročito je važna higijena ruku radnika koji rade sa hranom ili proizvodima koji će biti ugrađeni u hranu, zbog sprječavanja naknadne ili kros-kontaminacije.

Tabela 1. Osnovna pravila lične higijene koju treba primjenjivati na radnom mjestu

Uniforma	oblačiti samo na radnom mestu, mijenjati dnevno i odmah pri vidljivom prljanju, ne miješati uniformu sa ličnom odjećom, uniforma u mnogim zemljama se ne smije prati kod kuće
Cipele, klompe, čizme	trebaju biti čvrste, da se ne klišu, dobro stegnute, bez visokih potpetica, moraju se lako i redovno čistiti (jednom sedmično i ako su vidljivo prljave)
Kosa	kosu treba tako namjestiti da nije potrebno dodirivanje rukom (npr. prebacivanje unazad), ako je potrebno upotrebiti kapu za glavu kako bi se potpuno pokrila kosa
Ruke	pranje ruku i dezinfekcija, nokti uredni i kratki, vještački nokti su zabranjeni
Nakit	nakit za ruke je zabranjen, ostali nakit se može nositi, pod uslovom da ne smeta u radu, da nije opasan i da ga nije teško čistiti ili dezinfikovati
Piće, hrana, cigarete	zabranjeno je piti, jesti ili pušiti na radnom mjestu, generalno, hrana i piće se ne smiju držati na radnom mjestu
Lična zaštitna oprema	na radnom mjestu sa visokim rizikom povrijeđivanja ili kontaminiranja ili prskanja potencijalno infektivnog ili toksičnog materijala, mora se nositi lična zaštitna oprema (zaštita za glavu, maska, zaštitne naočale i sl.)

Kontrola higijene objektivnim metodama

Procesi čišćenja, pranja i dezinfekcije važni su za zadovoljavanje higijenskih uslova u radu sa hranom. Stoga se zapisi trebaju uredno voditi i arhivirati. Kontrola provedbe ovih mjera prati se:

1. vizuelno (pregled izgleda prostora, opreme i zaposlenika – čistoća i urednost);
2. pregledom vođenja zapisa o provođenju postupaka čišćenja, pranja i dezinfekcije.

Za objektivnu kontrolu koja služi kao potvrda ispravnosti postupaka čišćenja, pranja i dezinfekcije i kao potvrda funkcionisanja nadzora nad procesom, mora se primjenjivati objektivna metoda kontrole uzimanjem briseva sa radnih površina, opreme, alata, pribora, uređaja i ruku osoblja koje je u kontaktu sa hranom, te je to indikator higijene procesa rada. Također, uzimanje uzoraka hrane služi kao indikator utvrđivanja higijenske ispravnosti hrane. Potrebna je i potvrda provođenja općih DDD mjera (prema Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti FBiH). Brisevi i uzorci proizvoda/hrane uzimaju se najmanje dva puta godišnje na mjestima koja se procjene kao značajna za nadzor i provjeru efikasnosti održavanja higijene. Kontrola higijenskih uslova i mikrobiološke čistoće treba se provoditi redovno.

Ukoliko se laboratorijskom analizom uzetih uzoraka i briseva mikrobiološka čistoća procjeni kao nezadovoljavajuća, potrebno je provesti mjere čišćenja, sanitacije i ponavljanje uzorkovanja sve do zadovoljenja mikrobiološke čistoće. U slučaju vidljivih nečistoća potrebno je provesti čišćenje i dezinfekciju površina prije mikrobiološke evaluacije.

Izvještaje o rezultatima uzorkovanja hrane i utvrđivanju mikrobiološke čistoće obavezno je arhivirati. Za provedbu plana kontrole objektivnim metodama i arhiviranje izvještaja odgovoran je voditelj objekta SPH, a izvođač radnje je ugovoreni laboratoriji.

1.3. PROGRAM ZAŠTITE OD ŠTETOČINA

Zdravstveno važniji štetnici koji mogu prouzrokovati probleme su: mikroorganizmi, gljivice, insekti, glodari, ptice i druge štetočine, koji predstavljaju potencijalnu prijetnju zdravstvenoj ispravnosti namirnica, kao vektori prenosa mikroorganizama, te mogu izazvati mehanička oštećenja hrane, mehanička onečišćenja fecesom, dlakama i sl.

Krug oko objekta kao i komunikacijske puteve unutar kruga, a posebno mjesta za odlaganje otpada treba održavati čistim i urednim, otpad držati u kantama sa poklopcem i redovito prazniti.

Hrana se mora skladištiti/čuvati na takav način da nije izložena riziku od kontaminacije. Štetočine mogu biti potencijalni kros-kontaminati (zagađivači) hrane, te sa tog aspekta predstavljaju biološki, ali i fizički rizik (hazard) za hranu.

Voditelj objekta odgovoran je za odabir kompetentnog izvođača DDD poslova, koji će sačiniti plan i program provođenja mjera za suzbijanje štetočina. Osobe koje koriste sredstva za suzbijanje štetočina ista moraju upotrebljavati na način da ne dođe do zagađenja hrane i okoliša.

Različiti insekti su mogući prirodni rezervoari i prijenosnici raznih zaraznih bolesti. Od insekata značajni su: muhe i drugi leteći insekti, moljac, žižak i dr. Opasnost je u njihovom lakom prijenosu svih vrsta mikroorganizama (na dlakavo tijelo ovih insekata lako se ulove nečistoće i mikroorganizmi), najčešće uzročnika crijevnih zaraznih bolesti. Žohari (crni, smeđi) predstavljaju veliku i stalnu opasnost kao mehanički vektori prijenosa zaraznih bolesti (salmonela, stafilokok, tuberkuloza, šigela, dizenterija). Nalaz žohara u svakom slučaju upućuje na loše sanitarno-higijenske uslove u objektu.

Glodari (kućni miš, smeđi štakor, crni štakor) su opasnost u nanošenju ekonomske štete (konzumiranje, onečišćenje i oštećenje sirovina, gotovih proizvoda, ambalaže i drugih predmeta i instalacija). U zdravstvenom smislu mogući su prirodni rezervoari i prenosnici raznih zaraznih bolesti.

1.4. PROGRAM NADZORA VODE U OBJEKTU

Zakon o hrani BiH obavezuje SPH da vrši kontrolu vode koju koristi u svojoj proizvodnji, ne samo one koja se ugrađuje i ulazi u sastav proizvoda nego i one koja je mediji za održavanje higijene. Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće propisuje mikrobiološke i fizikalno-hemijske parametre koje treba da zadovoljava voda za piće, kao i učestalost provođenja kontrola.

Tabela 2. Zahtjevi za vodoopskrbom u objektima u kojima se proizvodi hrana

Vodoopskrba	Zahtjev
Voda za piće	Mora biti osigurana dovoljna opskrba vodom za piće. Ukoliko objekat nema osiguranu vodu iz javne vodoopskrbe mora osigurati dovoljnu količinu zdravstveno ispravne vode, tople i hladne vode.
Led	Led koji dolazi u doticaj s hranom ili koji može kontaminirati hranu mora biti od zdravstveno ispravne vode za piće. On mora biti proizveden, njime se mora rukovati i mora se skladištiti u uslovima koji ga štite od kontaminacije.

Para	Para koja se upotrebljava u neposrednom dodiru s hranom ne smije sadržavati tvari koje predstavljaju opasnost za zdravlje ili koje bi mogle kontaminirati hranu.
Hlađenje i održavanje temperature hrane nakon termičke obrade	Ukoliko se hrana u hermetički zatvorenim spremnicima termički obrađuje, mora se osigurati da voda koja se koristi za hlađenje spremnika nakon termičke obrade ne bude izvor kontaminacije.
Voda koja nije za piće	Voda koja nije za piće ne smije se spajati sa sistemom vode za piće niti oticati u takve sisteme. Ako se upotrebljava voda koja nije za piće, ona mora protjecati posebnim obilježenim sistemom.

Kontrola kvalitete vode u objektu dokazuje se zapisom (dobijenom analizom vode izdatom od nadležnih laboratorija). Učestalost uzimanja uzoraka vode ovisi i o porijeklu vode koja se koristi u objektu (gradski vodovod, vlastiti bunar ili izvorišta i dr.), kao i o njenoj potrošnji. Izvođač analiziranja je ugovoreni laboratoriji, koji je i odgovoran za pravilno uzimanje uzoraka.

1.5. PROGRAM ZAŠTITE ZDRAVLJA RADNIKA

Zakonom o hrani propisana je obaveza SPH da osigura sistematsko provođenje općih ili specifičnih uslova higijene hrane. Ovo, između ostalog, podrazumjeva da u proizvodnji hrane i kontaktu sa namirnicama mogu raditi samo osobe koje imaju dokaz da su pod zdravstvenim nadzorom.

Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti FBiH pod posebnim mjerama za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti spada i zdravstveni nadzor nad kliconošama, zaposlenim i drugim osobama koje imaju kontakt s hranom, a rezultati tog zdravstvenog nadzora se upisuju u sanitarnu knjižicu.

Pravilnikom o načinu obavljanja zdravstvenih pregleda osoba pod zdravstvenim nadzorom FBiH, pobliže je propisan zdravstveni pregled osoba koje obavljaju poslove u proizvodnji hrane, odnosno koje na svojim radnim mjestima dolaze u dodir s namirnicama i/ili hranom. Ovaj pregled provodi se svakih šest mjeseci. Kao dokaz da je isti proveden može se predložiti dokument „sanitarna knjižica“ ili uvjerenje da je pregled obavljen.

Za sanitarne preglede SPH može voditi evidenciju kako bi se lakše vodilo računa o isteku sanitarnih knjižica. Radnici koji su bolesni javljaju se voditelju objekta u poslovanju s hranom radi preduzimanja adekvatnih mjera. Izvođač sanitarnih pregleda je ugovorena ovlaštena zdravstvena ustanova, koja i izdaje sanitarne knjižice.

1.6. PROGRAM OBUKE RADNIKA

Obuka radnika je prvi i veoma važan korak u procesu uspostavljanja programa samokontrole zasnovanog na dobroj higijenskoj (DHP) i dobroj proizvođačkoj (DPP) praksi, tj. na principima i načelima HACCP sistema u proizvodnji. Isto tako važno je da obučene radnike firma ne prepusti same sebi, već da im, u toku implementacije i primjene HACCP sistema, obezbijedi dodatnu pomoć od strane stručnjaka.

Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti FBiH propisana je obavezna eksterna edukacija radnika, a uključuje teme tzv. „higijenskog minimuma“.

Programi internih edukacija moraju obuhvatiti sticanje i obnavljanje znanja iz DHP (dobre higijenske prakse), s posebnim osvrtom na slijedeće:

- da su osobe koje rukuju hranom pod nadzorom, da su primile instrukcije i/ili da su educirane iz oblasti higijene hrane, u skladu s njihovim radnim aktivnostima;

- da su osobe koje su odgovorne za razvoj i održavanje postupaka vezanih za HACCP sistem, analizu i kritične kontrolne tačke ili za primjenu odgovarajućih uputstava, prošle odgovarajuću edukaciju o primjeni principa HACCP sistema;
- usklađenost s bilo kojim od zahtjeva posebnih propisa koji se odnose na programe edukacije lica koja rade u određenim prehrambenim sektorima.

Tabela 3. Sadržaj eksterne edukacije

Vrsta obuke	Tematske jedinice	Izvođač	Trajanje; učestalost	Dokaz
Osnovni kurs higijenskog minimuma (zakonska obaveza)	Osnovni pojmovi o širenju, sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti; lična higijena; higijena okoline; sanitarni propisi; higijena namirnica; trovanje hranom; prva pomoć; higijena prostorija	Mjerodavna ustanova	20 sati; Prema zakonski propisanim terminima	Potvrde, uvjerenja, certifikati
Prošireni kurs higijenskog minimuma (zakonska obaveza)	Osnovni pojmovi o širenju, sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti; osnovni pojmovi o DDD s osvrtom na ograničenja i opasnost njihove primjene u prostorijama za čuvanje i promet namirnica; higijena okoline; higijena prostorija; trovanje hranom; lična higijena; prva pomoć; sanitarni propisi; higijena namirnica	Mjerodavna ustanova	30 sati; Prema zakonski propisanim terminima	Potvrde, uvjerenja, certifikati
Obuka zaposlenika potrebna za održavanje HACCP sistema samokontrole	Poznavanje trenutno važećih zakona i pravilnika iz područja koji regulišu zdravstvenu ispravnost hrane i sanitarno-tehničke uslove subjekata u poslovanju s hranom; poznavanje uslova za sprečavanje bolesti uzrokovanih hranom (preduslovni programi, uslovi manipuliranja i skladištenja hrane); vrste opasnosti u procesu rada s hranom; karakteristike patogenih mikroorganizama; poznavanje principa sistema samokontrole; uloga i važnost ljudskog faktora za održavanje sistema samokontrole; postupci sa nesuklađenim proizvodom (prijem, tokom rada); poznavanje rada sa mjernim uređajima (termometri); poznavanje preventivnih i korektivnih mjera u procesu proizvodnje hrane lična higijena radnika; poznavanje mogućih uticaja samog radnika na zdravstvenu ispravnost hrane	Vanjski stručni saradnik	8-10 sati; 1 x godišnje	Potvrde, uvjerenja, certifikati

1.7. PROGRAM UTVRĐIVANJA USAGLAŠENOSTI SA MIKROBIOLOŠKIM I DRUGIM PROPISANIM KRITERIJIMA

Pri ispitivanju životnih namirnica radi ocjene kvaliteta, hemijskog sastava i bakteriološkog zagađenja vrši se: organoleptički, hemijski i bakteriološki pregled namirnica.

Organoleptičkim pregledom preko vlastitih čula vrši se određivanje mirisa, ukusa, boje, izgleda, konzistencije, prisustva gljivica (plijesni) itd. Ovaj pregled se vrši prije drugih pregleda. Tako, na primjer, ljigava, razmekšana konzistencija namirnica, miris na trulež, postojanje nekarakteristične boje itd. ukazuju na neispravnost namirnica, tako da organoleptički pregled može sam po sebi biti dovoljan da se namirnica proglasi higijenski neispravnom, da se povuče iz prometa i da se naredi njeno uništenje. Pregledom se također utvrđuje i izgled pakovanja namirnica – da li je pakovanje odgovarajuće i neoštećeno ili postoje promjene.

Hemijskim (bromatološkim) pregledom namirnica utvrđuje se hemijski sastav namirnica u cilju utvrđivanja higijenske ispravnosti namirnica. Pregledom se dokazuje:

- da namirnica odgovara po svom sastavu deklaraciji koje je određena za tu namirnicu i označena na omotu,
- da namirnica odgovara po sastavu Pravilnicima o sastavnu namirnica,
- da ne sadrži određena hemijska jedinjenja: aditive, konzervanse, pesticide iznad količina dozvoljenih Pravilnicima,
- da ne sadrži hemijska jedinjenja koja su indikatori zagađenja i kvarenja.

Bakteriološki (mikrobiološki) pregled se vrši u cilju:

- Određivanja higijenske ispravnosti namirnica. Njime dokazujemo prisustvo patogenih bakterija u hrani kao i onih bakterija koje nisu patogene ali u određenim uslovima mogu izazvati trovanje.
- Dokazivanja bakterioloških uzročnika u sumnjivoj namirnici odnosno u namirnicama koje su dovele do trovanja što se postiže identifikacijom bakterija.

Bakteriološkim pregledom najčešće se određuju: *Salmonella*, *Staphilococcus*, *Proteus*, *Clostridium*, *Escherichia coli*, *Streptococcus* itd.

1.8. PROGRAM UNUTRAŠNJIH KONTROLA PO PRINCIPIMA HACCP SISTEMA

Analiza opasnosti i određivanje kritičnih kontrolnih tačaka procesa podrazumijeva identifikaciju opasnosti (šta može krenuti krivo?). Opasnost je sve ono što može imati posljedice za zdravlje potrošača. Opasnosti za zdravstvenu ispravnost hrane mogu biti: biološke, hemijske i fizičke opasnosti.

Da bi se valjano odradila analiza opasnosti pri pojedinim procesima, prethodno su određeni kriteriji za razvrstavanje pojedine opasnosti prema vjerovatnosti pojave i ozbiljnosti posljedica koje opasnost može izazvati.

Tabela 4. Analiza opasnosti – ozbiljnost posljedica i vjerovatnost pojave posljedica

Ozbiljnost posljedica, OP	Može izazvati ozbiljna oboljenje ili kobne posljedice, OP=1	Može izazvati opoziv hrane ili prigovor kupca, OP=2	Nije od značaja, OP=3
Vjerovatnost pojave, VP			
Često se događa, VP=1	S1	S4	S7
Moglo bi se dogoditi, VP=2	S2	S5	S8
Praktično je nemoguće, VP=3	S3	S6	S9

Proizvodnja gotovih jela može se definisati u nekoliko postupaka:

1. postupak nabavke namirnica/sirovina za izradu gotove hrane;
2. postupak prijema i skladištenja;
3. postupak izrade gotovih jela, izlaganja/čuvanja i posluživanja, kroz tri procesa:
 - a. hladna priprema hrane – hladno posluživanje;
 - b. termička obrada hrane – hladno posluživanje;
 - c. termička obrada hrane – toplo posluživanje;
4. postupak sa otpadom.

U postupku nabavke sirovina/namirnica/roba_SPH nema uticaja na kontrolu procesa, nego samo definiše kriterije i kvalitet nabavljenih potrebnih sirovina/namirnica/roba. Namirnice treba nabavljati od registrovanih odobrenih dobavljača od kojih treba tražiti garancije o ispravnosti istih.

U postupku prijema i skladištenja sirovina/namirnica/roba_SPH ima uticaj nad kontrolom postupka: proces prijema i kontrola prijema, te proces skladištenja i kontrola skladištenja sirovina/namirnica/roba.

Prijem podrazumijeva pregled i kontrolu roba prilikom prijema. Naručito treba obratiti pažnju na pregled lako kvarljivih namirnica animalnog porijekla i namirnica koje zahtijevaju temperaturne režime pri transportu i skladištenju. Mora se voditi računa o kvaliteti ambalaže. Roba koja ne zadovoljava kriterije se ne prima (vraća se isporučiocu) i evidentira.

SPH je odgovoran za uslove skladištenja robe (higijena skladištenja, lična higijena radnika, higijena transporta/prenosa proizvoda). Roba se skladišti, u zavisnosti od vrste, u glavni magacin/skladište, u rashladne komore ili u pomoćni magacin (u sklopu kuhinje). Iz glavnog magacina roba se prebacuje u pomoćni magacin po principu “prvo uskladišteno – prvo upotrebjeno”. Prilikom skladištenja potrebno je pridržavati se sljedećih uputstava:

- rotirati hranu po principu „prvo uskladišteno – prvo upotrebjeno”;
- redovno kontrolisati roke trajanja hrane;
- ukloniti spoljašnju ambalažu prilikom skladištenja hrane prije nego što se hrana odloži na police, s obzirom na to da spoljašnja ambalaža može biti kontaminirana;
- rifuzno pakovanu hranu treba uskladištiti u lako perivim, namjenskim posudama sa poklopcem;
- ukoliko se hrana prebacuje iz originalnog pakovanja u namjenske posude, potrebno je sačuvati originalnu deklaraciju, a prepakovanu hranu označiti datumom prepakiranja;

- kod pojave pljesni ili insekata na uskladištenoj hrani, ista se ne smije koristiti, pa ju je potrebno neškodljivo ukloniti;
- hrana se ne smije odlagati direktno na pod prostorije skladišta i mora biti odmaknuta od zida;
- robu skladištiti na police na za to određeno mjesto obilježeno nazivom robe;
- hranu odlagati na police koje su napravljene od materijala koji se lako čisti, pere i dezinfikuje;
- sirovine/namirnice ili hranu odmah po dostavljanju odložiti u rashladni uređaj;
- rashladni uređaji ne smiju se pretrpavati kako se ne bi onemogućila cirkulacija hladnog vazduha, unutar uređaja;
- sirovine/namirnice biljnog i životinjskog porekla odvojeno skladištiti u zasebnim rashladnim uređajima;
- jednom odmrznuta sirovina/namirnica hrana ne smije se ponovno zamrzavati;
- temperatura dubokog zamrzavanja mora biti ispod -18°C.

Tabela 5. Preporučeni temperaturni režimi za skladištenje voća i povrća

Namirnica	Temperatura u °C	
	2 do 5 dana	6 dana i više
Pečurke/gljive svježe	0 do +5	ne
Banane	+12 do +20	+12 do +14 nezrele
Citrusi i ostalo južno voće	+4 do +10	+4 do +8
Krompir	+4 do +10	+4 tama
Isječeno upakovano povrće	0 do +8	ne
Paprika, paradajz, tikve i sl.	+7 do +10	+7 do +10
Ostalo povrće	0 do +10	0 do +8
Voće	0 do +10	0 do +8

Tabela 6. Temperature čuvanja namirnica koje se skladište na hladnom

Namirnica	Temperatura (°C)	Rok upotrebe
Maslac	do +5	po deklaraciji
Sir	do +8	po deklaraciji
Proizvodi od mlijeka	od +1 do +8	po deklaraciji
Mlijeko pasterizovano svježe	+2 do +6	po deklaraciji
Meso svježe, meso peradi	+4	po deklaraciji

Mesne prerađevine	do +8	po deklaraciji
Mljeveno meso	+4	po deklaraciji
Jaja	do +8	po deklaraciji
Namirnice koje sadrže sirova jaja	do +6	po deklaraciji
Poslastičarski proizvodi	do +4	po deklaraciji
Svježi pekarski kvasac (germa)	+20 (±2)	po deklaraciji

Tabela 7. Najviše dozvoljene temperature zamrznutih namirnica

Namirnica	Temperatura (°C)	Porast temperature (°C)	Rok upotrebe
Meso, sve vrste, smrznuto	-18	±2	Do 6 mjeseci
Mljeveno meso, smrznuto	-18	±2	Do 3 mjeseca
Poluproizvodi od mesa, smrznuti	-18	±2	Do 6 mjeseci
Proizvodi od jaja, smrznuti	-18	±2	Do 3 mjeseca
Voće, povrće, smrznuto	-18	±2	Do 3 mjeseca
Proizvodi od tijesta, smrznuti	-18	±2	Do 6 mjeseci

U postupku izrade gotovih jela i njihovog izlaganja, čuvanja i posluživanja SPH ima uticaj nad kontrolom proizvodnog procesa.

Tabela 8. Izrada gotovih jela: hladna obrada – hladnopoluživanje

Proizvod	Jela koja se pripremaju hladnim postupkom i hladna poslužuju, a navedena su u jelovniku i dnevnim menijima (npr. voćne salate, salate od povrća, fermentisane salate, dressing isl.)
Važne karakteristike proizvoda	Postupak hladne pripreme i posluživanja ne omogućavaju uklanjanje ili smanjivanje mikrobiološke kontaminacije. Jela zahtijevaju odgovarajuću temperaturu i vreme pripreme, čuvanja/skladištenja i posluživanja. Hladna priprema vrši se u skladu sa zahtjevima DHP i DPP.
Način upotrebe	Način upotrebe je u skladu sa zahtjevima posluživanja (temperatura, vrijeme). Osobe osjetljive na određenu vrstu hrane (gost može biti alergičan npr. na: lješnjak, kikiriki, orah, laktozu, gluten, jagode, jaja i sl.) o istom su dužni obavijestiti konobara koji ih poslužuje, a konobar šefa kuhinje.

Način čuvanja nakon pripreme	Hrana koja zahtjeva čuvanje na hladnom do posluživanja, čuva se u rashladnom uređaju maksimalno 24 sata na temperaturi koju zahtijeva pojedina vrsta hrane: - voće i povrće 4°C (kritična granica 8°C); - riba 2°C (kritična granica 4°C); - sveže meso 2°C (kritična granica 4°C); - mliječni proizvodi 2°C (kritična granica 4°C); - mesni proizvodi 4°C (salame i sl.), (kritična granica 6°C); - gotovi proizvodi 2°C (složene salate, namazi i sl.), (kritična granica 4°C); - kremastikolači 2°C (kritična granica 4°C). Temperature 4°C i niže usporavaju rast većine bakterija. Mnogi mikroorganizmi koji uzrokuju trovanje hranom ne mogu se razmnožavati na temperaturi manjoj od 4°C. Prilikom skladištenja, hrana u rashladnim uređajima, zaštićena je od nepovoljnih uticaja okoline. Hranu treba držati prekrivenu folijom kako bi se smanjila mogućnost biološke, fizičke i hemijske kontaminacije.
Temperatura i vrijeme posluživanja	Posluživanje je u skladu sa zahtjevima DHP i DPP. Vrijeme posluživanja ograničiti na vreme trajanja obroka. Ohlađena hrana može se držati na temperaturi do +8°C. Kada se takva hrana izlaže u izložbenim vitrinama, potrebno je koristiti opremu koja će omogućiti održavanje potrebne temperature (rashladni stolovi ili vitrine i sl.). Ako nema hladnog stola, onda je hranu dozvoljeno izložiti maksimalno dva sata nakon što je izvađena iz rashladnog uređaja.
Rok upotrebe	Ukupno, uključujući pripremu i posluživanje, rok upotrebe je maksimalno 24 sata. Čuva se u rashladnom uređaju na temperaturi do +4°C. Temperatura u rashladnim uređajima ne uništava mikroorganizme, ali sprečava porast broja mikroorganizama prisutnih u hrani. Kontrolu temperature rashladnog uređaja potrebno je vršiti minimalno dva puta dnevno, odnosno jednom u smjeni.

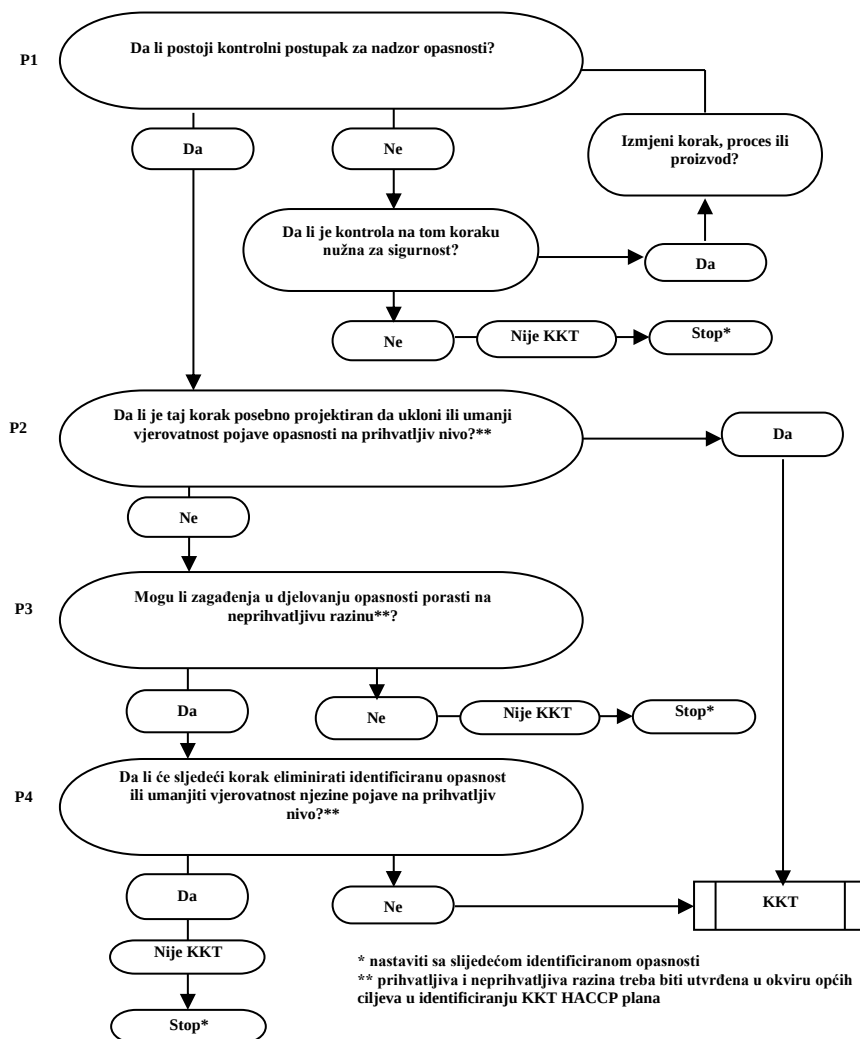
Tabela 9. Izrada gotovih jela: termička obrada – hladno posluživanje

Proizvod	Jela koja se pripremaju termičkom obradom i hladna poslužuju, a navedena su u jelovniku i dnevnim menijima (npr. pileća salata, složene salate, francuska salata i sl., neke slastice/kolači i sl.).
Važne karakteristike proizvoda	Termičkom obradom postiže se temperatura od minimalno 73°C (u središtu hrane), te se na taj način uništavaju vegetativni oblici mikroorganizama. Na temperaturi od 75°C većina bakterija koje uzrokuju trovanje hranom nisu aktivne već nakon 2 minute. To znači da adekvatna termička obrada hrane (kuhanje, pečenje) uništava bakterije koje uzrokuju trovanje hranom. Termički nepotpuno obrađena hrana predstavlja rizik za preživljavanje, rast i razmnožavanje bakterija koje mogu dovesti do trovanja hranom. Preporuka je pripremati manje količine hrane kako bi se lakše postigla temperatura od 75°C i da bi se izbjeglo nepotrebno držanje na sobnoj temperaturi većih količina hrane koja zahtijeva poseban temperaturni režim. Termički obrađena hrana hladi se u tri faze: - faza 1: do +60°C na sobnoj temperaturi (maksimalno 30 minuta); - faza 2: brzo hlađenje u rashladnom uređaju do +10°C u roku 4 sata; - faza 3: brzo hlađenje u rashladnom uređaju do +4°C za narednih 2 sata. Dakle, temperaturu termički obrađene hrane treba smanjiti na +4°C u roku od 6 i po sati od završetka termičke obrade. Ako se hrana nije hladila na siguran način, ne treba je koristiti, jer sporo hlađenje

	termički obrađene hrane ubrzava rast bakterija. Hranu treba držati prekrivenu folijom kako bi se smanjila mogućnost fizičke i hemijske kontaminacije. Rad sa hranom treba biti u skladu sa DPP i DHP.
Način upotrebe	Način upotrebe je u skladu sa zahtjevima posluživanja (temperatura, vrijeme). Osobe osjetljive na određenu vrstu hrane (gost može biti alergičan npr. na: lješnjak, orah, kikiriki, laktozu, gluten, jagode, jaja i sl.) o istom su dužni obavijestiti konobara koji ih poslužuje, a konobar šefa kuhinje.
Način čuvanja nakon pripreme	Maksimalno je dozvoljeno čuvanje 24 sata na temperaturi koju zahtijeva pojedina vrsta hrane, a koja prije konzumacije zahtijeva postupak hlađenja. Preporuka je da temperatura u rashladnim uređajima bude +4°C.
Temperatura i vrijeme posluživanja	Posluživanje je prema zahtjevima DHP i DPP. Hladno posluživanje je maksimalno 2 sata na zahtijevanim temperaturama. Vrijeme posluživanja treba ograničiti na vrijeme trajanja obroka.
Rok upotrebe	Ukupno, uključujući pripremu i posluživanje, rok upotrebe je maksimalno 24 sata. Za kolače rok upotrebe je po proizvođačkoj specifikaciji.

Tabela 10. Izrada gotovih jela: termička obrada – toplo posluživanje

Proizvod	Jela koja se pripremaju termičkom obradom i topla poslužuju, a navedena su u jelovniku i dnevnim menijima (npr. pečena, pržena i kuhana jela i sl.).
Važne karakteristike proizvoda	Termičkom obradom (pečenjem, prženjem, kuhanjem i sl.) postiže se temperatura od minimalno 73°C tokom 30 sekundi (u središtu hrane), te se na taj način uništavaju vegetativni oblici mikroorganizama. Nakon termičke obrade, potrebno je obaviti vizuelnu kontrolu i mjerenje temperature u središtu hrane (već komadi mesa i sl.). Vizuelna kontrola predstavlja provjeru: vidljivih znakova kuhanja, pečenja, prženja, boje sokova koje nastaju termičkom obradom, standard veličine u odnosu na proces termičke obrade. Na mesu i piletini ne smije biti ružičastih ili crvenih dijelova. Tečnosti moraju ključati. Boja i tekstura ribe mijenja se u središtu i okostiju. Fizičke opasnosti ne smiju biti prisutne. Rizik za pojavu hemijskih i bioloških opasnosti je nizak. Za smanjenje rizika od bioloških opasnosti potrebno je maksimalno skratiti vrijeme od porcioniranja/izlaganja hrane do posluživanja gostima. Rad je u skladu sa DHP i DPP.
Način upotrebe	Način upotrebe je u skladu sa zahtjevima posluživanja (temperatura, vrijeme). Osobe osjetljive na određenu vrstu hrane (gosti mogu biti alergični npr. na: lješnjak, orah, kikiriki, laktozu, gluten, jagode, jaja i sl.) o istom su dužni obavijestiti konobara koji ih poslužuje, a konobar šefa kuhinje.
Način čuvanja nakon pripreme	Termički obrađena hrana, koja se čuva/izlaže na toplom, bez izuzetaka mora biti na temperaturi većoj od 65°C, mjereno u središtu hrane. U slučaju niže temperature čuvanja, povećava se rizik rasta i razmnožavanja bakterija, što za posljedicu može imati trovanje hranom. Čuvanje hrane na toplom (minimalna temperatura 65°C, maksimalno 4 sata) sprečava rast vegetativnih oblika mikroorganizama i stvaranje toksina. Hrana koja tokom čuvanja na toplom gubi na kvalitetu, potrebno je skratiti period čuvanja, nipošto smanjivati temperaturu. Kontrola temperature vrši se ubodnim termometrom, u središtu hrane, a za manje komade dovoljna je vizuelna kontrola. Hranu treba držati prekrivenu folijom kako bi se smanjila mogućnost fizičke i hemijske kontaminacije.
Temperatura i vrijeme posluživanja	Posluživanje je u skladu sa zahtjevima DHP i DPP i prema zahtijevanom temperaturnom režimu. Toplo posluživanje je na zahtijevanim temperaturama (minimalno 65°C u središtu namirnice). Vrijeme posluživanja ograničiti na vrijeme trajanja obroka.
Rok upotrebe	Ukupno, uključujući pripremu i posluživanje, rok upotrebe je maksimalno 24 sata.

Shema 1. Stablo odlučivanja o kritičnim kontrolnim tačkama

U postupku upravljanja otpadom SPH ima uticaj nad kontrolom procesa.

1.9. PROGRAM UTVRĐIVANJA SLJEDIVOSTI

Subjekti u poslovanju s hranom moraju uspostaviti takav sistem da mogu identificirati sljedivost hrane. Osim temeljnih načela zdravstvene ispravnosti hrane, Zakonom o hrani BiH je uveden i pojam „sljedivosti“. Pod pojmom sljedivosti podrazumijeva se da subjekti u poslovanju s hranom moraju osigurati da se sva hrana i sastojci hrane mogu pratiti kroz sve faze proizvodnje, prerade i distribucije odnosno „od polja do stola“.

Za uspostavu sistema za osiguranje i praćenje sljedivosti SPH treba:

1. definisati područje koje će sistem sljedivosti pokrivati;
2. utvrditi podatke potrebne za uspostavu sljedivosti (podaci o sirovinama i dodacima hrani, podaci o pojedinim operacijama tehnološkog procesa proizvodnje ili procesa pripreme hrane ili podatke o distribuciji koji su bitni za osiguranje sljedivosti);

3. utvrditi podatke koji moraju pratiti proizvod prilikom stavljanja na tržište;
4. uspostaviti efikasan sistem čuvanja zapisa;
5. uspostaviti mehanizme provjere i definisati učestalost provjere efikasnosti sistema sljedivosti;
6. unaprjeđivati sistem sljedivosti.

SPH bi trebali dokumentirati sistem sljedivosti (u okviru planova samokontrole odnosno dobre higijenske prakse) u kojem će biti sadržani svi gore navedeni elementi, te definisati uloge i odgovornosti pojedinih radnika, kao i način unapređivanja i nadogradnje samog sistema.

Prije uspostavljanja sistema sljedivosti, SPH treba definisati područje koje će taj sistem obuhvatati. Ovisno o vrsti poslovanja hranom, sistemi sljedivosti sastoje se od jednog ili više elemenata:

- sljedivost prema dobavljačima sirovina, pomoćnog materijala, ambalaže i dodataka hrani;
- interna sljedivost sirovina, poluproizvoda, ambalaže i pomoćnih materijala unutar SPH;
- sljedivost hrane prema korisniku/kupcu.

Prilikom uspostavljanja sistema sljedivosti, potrebno je obratiti pažnju na povezanost između navedenih elementa kako bi se osigurala neprekidna međusobna sljedivost.

Podatke o sljedivosti (parametre sljedivosti) SPH treba prepoznati i definisati za efikasno funkcionisanje sistema sljedivosti. Sistem sljedivosti hrane bitan je kod povlačenja/opoziva hrane/proizvoda sa tržišta/prodaje, kada se utvrdi da postoji osnovan rizik (biološki, fizički, hemijski) zbog kojeg hrana/proizvod nije sigurna za potrošače/konzumente.

Za nabavljene sirovine/namirnice/robe evidentiraju se sljedeći okvirni podaci:

- naziv dobavljača;
- adresa dobavljača;
- priroda i opis zaprimljene pošiljke;
- oznake od strane dobavljača (ako su prisutne na pošiljci);
- datum prijema;
- potvrda o preuzimanju;
- podatak o količini (broj i/ili masa);
- podaci o masi pojedinačnog pakiranja;
- oznaka serije ili datum proizvodnje, ukoliko postoji;
- podaci o transportnom sredstvu;
- zapis o provedenoj kontroli kvalitete zaprimljenih proizvoda, ukoliko postoji.

1.10. PROGRAM RUKOVANJA S OTPADOM I NUS PROIZVODIMA

Otpadom se smatra bilo koji dio hrane, materijala za pakovanje, dijelovi pribora za čišćenje, koji više nisu prikladni za dalju upotrebu. Otpad predstavlja rizik od mogućeg fizičkog zagađenja hrane i privlači štetočine. Hrana koja je uništena i kojoj je prošao rok trajanja također predstavlja opasnost od unakrsnog zagađenja patogenim mikroorganizmima (kros-kontaminacija). Potrebno je uspostaviti odgovarajuće postupke te izraditi upute za zaposlenike za sakupljanje, skladištenje i zbrinjavanje otpada nastalog u poslovanju objekta proizvodima ili sirovinama/artiklima koji iz nekog razloga nisu za upotrebu u ishrani ili drugu namjenu. Ovi postupci uključuju i način postizanja efikasnog čišćenja i održavanja higijene objekta, te suzbijanje štetočina. Osoblje koje rukuje otpadom mora održavati primjerenu higijenu i higijenske navike (pranje ruku, prema potrebi zamjena radne odjeće itd).

Tokom normalnog rada objekta nastaje i izvjesna količina uglavnom komunalnog otpada. Otpad nastao deambalažiranjem (kartonaža i folije) se razvrstavaju i mogu se koristiti za reciklažu.

DRUGI DIO

Kvalitativno-nutritivni elementi sistema školske prehrane

2.1. ENERGETSKE POTREBE

Djeci je potrebna odgovarajuća dnevna količina energije (kalorija) za funkcioniranje organizma, fizičku aktivnost te normalan rast i razvoj. Organizam energiju dobiva iz masti i ugljikohidrata te, manjim dijelom, iz proteina. Dnevne energetske potrebe pojedinaca se razlikuju te ovise o dobi, spolu, razini fizičke aktivnosti i drugim vanjskim faktorima. U razdoblju rasta i razvoja posebno je potrebno voditi računa o adekvatnim potrebama za energijom i hranjivim tvarima.

U tabeli su navedeni preporučeni dnevni energetske unosi za djecu i mlade prema pojedinim dobnim skupinama i spolu. Navedene preporuke o dnevnim energetske unosima odnose se na djecu i mlade s normalnom tjelesnom masom i visinom koja su izložena umjerenoj fizičkoj aktivnosti.

Tabela 11. Preporučeni dnevni energetske unos za djecu od 7 do 18 godina s umjerenom fizičkom aktivnosti

Dob djeteta u godinama	Preporučeni dnevni unos energije ¹			
	Dječaci		Djevojčice	
	kcal/dan	kJ/dan	kcal/dan	kJ/dan
7-9	1970	8242	1740	7280
10-13	2220	9288	1845	7719
14-18	2755	11527	2110	8828

¹Prilagođeno prema WHO 2006. Food and nutrition policy for schools. A tool for the development of school nutrition programmes in the European Region. Copenhagen, World Health Organization, Regional Office for Europe.

2.2. NUTRITIVNE POTREBE

Pravilna prehrana podrazumijeva uravnotežen unos energije i hranjivih tvari koje se dijele u skupinu makronutrijenata i mikronutrijenata. Makronutrijenti osiguravaju dovoljan unos energije, ali i tvari koje su neophodne za izgradnju i funkcioniranje organizma. Mikronutrijenti su spojevi koji su također neophodni za izgradnju i funkcioniranje organizma, ali se, za razliku od makronutrijenata, u tijelo unose u vrlo malim količinama te ne predstavljaju izvor energije.

Makronutrijenti

Masti

Masti u prehrani, pored ugljikohidrata, najvažniji su energetske izvor za čovjeka. Masti oksidacijom daju dva puta više energije od ugljikohidrata, osiguravaju esencijalne masne kiseline, a važne su i za apsorpciju vitamina topivih u mastima: A, D, E i K. Najjednostavnija podjela masti je na zasićene masne kiseline (iz namirnica životinjskog podrijetla) i nezasićene masne kiseline (iz namirnica biljnog podrijetla i ribe). Masti se također dijele na vidljive (maslac, slanina, biljna ulja) i sudjeluju u ukupnoj potrošnji masti s 40 % i nevidljive (meso, jaja, orasi).

Djeluju zaštitno za organizam jer su u strukturi membrane stanice i tako štite stanicu od infekcija od virusa, bakterija ili od alergija prema stranim tijelima. Dio su strukture membrane jezgre i staničnih organela, gdje također imaju zaštitnu ulogu. Masti sudjeluju u skoro svim važnijim procesima izmjene tvari, utječu na intenzitet fizioloških reakcija u sintezi proteina, ugljikohidrata, vitamina D, hormona.

U prehrani se preporučuje unos jestivih biljnih ulja umjesto masti životinjskog podrijetla, osim ribljih ulja. Izbjegavati masti i ulja s visokim sadržajem zasićenih masnih kiselina, a birati ona bogata višestruko i jednostruko nezasićenim masnim kiselinama. Umjereno unositi hranu bogatu zasićenim masnim kiselinama (npr. majoneza, vrhnje, kobasice, paštete), a prednost dati nemasnom, krtom mesu.

Djetetu u razvoju neophodan je unos tzv. esencijalnih masti putem hrane u određenoj mjeri. Dok prehrana dojenčeta treba biti znatno bogata mastima, masti u prehrani djeteta nakon dojenačkog doba treba postepeno smanjivati dok se ne dostigne da udio masti bude do 30% ukupnog dnevnog unosa energije, što je preporuka za odrasle.

Višestruko nezasićene (polinezasićene) masne kiseline neophodne su za razvoj mozga kod djece i zdravlje srca kod odraslih, a nalaze se najviše u biljnim uljima, orašastim plodovima i masnoj ribi.

Preporučuje se povećati unos omega-3 masnih kiselina u odnosu na unos omega-6 masnih kiselina. Hrana životinjskog podrijetla bogata omega-3 masnim kiselinama je plava riba (srdela, skuša, tuna i sl.) i losos. Hrana biljnog podrijetla bogata omega-3 masnim kiselinama su sjemenke lana, orašasti plodovi (orasi, bademi, lješnjaci), soja. Omega-6 masne kiseline pretežno se nalaze u suncokretovom ulju, kukuruznom ulju, sojinom ulju, orašastim plodovima.

Najbolji izvori jednostruko nezasićenih (mononezasićenih) masnih kiselina u hrani su maslinovo i repičino ulje.

Ugljikohidrati

Ugljikohidrati su glavni izvor energije u ljudskoj prehrani. Dije se na: monosaharide, disaharide, oligosaharide i polisaharide. U probavnom sistemu, međutim, apsorbiraju se jedino monosaharidi, tako se polisaharidi moraju prvo razgraditi do njih. Preporučuje se odabir hrane koja je bogata škrobom i vlaknima, koja daje ujedno i izvor vitamina i minerala, a koja se duže probavlja i daje bolji osjećaj sitosti. Prednost dati proizvodima od cjelovitih žitarica (integralni kruh, kukuruzne i zobene pahuljice, žitarice u zrnju, integralna tjestenina i brašno i dr.), kao i mahunarkama (grah, leća, soja, slanutak i dr.), krompiru, voću i korjenastom povrću.

Termin „šećeri“ mnogo je širi od šećera kojeg koristimo kao sladilo. On obuhvaća intrinzične i mliječne šećere (koji se prirodno nalaze u mlijeku, povrću i voću) te nemliječne ekstrinzične, tzv. jednostavne ili slobodne šećere (šećeri u slatkima, kolačima, biskvitima, zaslađenim pahuljicama i napicima te voćnim sokovima s dodatkom šećera).

Potrebno je u prehrani izbjegavati slatkiše i druge slastice, odnosno općenito proizvode s dodanim šećerom, a umjesto njih uzimati svježije voće. Također, izbjegavati gazirana pića i negazirana slatka pića, a preferirati svježije cijeđene sokove i biljne ili voćne čajeve bez dodanog šećera ili umjereno zaslađene medom.

Vlakna u pravilu nemaju iskoristive energetske vrijednosti, ali imaju cijeli niz značajnih funkcija u probavnom sistemu. Vlakna usporavaju pražnjenje želuca, pospješuju probavu u tankom i debelom crijevu te sprječavaju nastanak brojnih bolesti. Najznačajnija vlakna su celuloza, hemiceluloza, pektin, lignin i inulin. Izvori vlakana su: cjelovite žitarice i proizvodi (npr. heljda, mekinje, zob, ječam itd.), mahunarke (npr. grah, grašak, bob, leća, itd.), povrće (npr. blitva, mrkva, kelj, kupus, itd.) i voće (npr. smokva, jabuka, itd.).

Ugljikohidrati u svakodnevnoj čovjekovoj prehrani trebaju biti izvorom 55% dnevno unesene energije, s tim da ekstrinzični, jednostavni šećeri ne bi trebali premašiti 10%.

Proteini

Proteini ili bjelancevine opskrbljuju organizam aminokiselinama, koje su osnovni gradivni element stanica i nosioci su brojnih fizioloških funkcija. Proteini iz životinjskih izvora imaju veću biološku vrijednost od onih iz biljnih izvora jer sadrže esencijalne aminokiseline.

Preporučuje se unos proteina životinjskog podrijetla (riba- skuša, oslić, tuna, srdele itd., mlijeko i mliječni proizvodi, sir, jaja, meso) i proteina biljnog podrijetla, kao što su mahunarke (soja, različite vrste leće, slanutak, bob, grah itd.) te orašasto voće (badem, lješnjak, itd.). Za optimalan unos proteina biljnog podrijetla preporučuje se kombiniranje hrane: žitarice - mahunarke (npr. riža s graškom ili lećom), žitarice - mliječni proizvodi (npr. sendvič sa sirom), mahunarke - sjemenke (polpeti od slanotka sa sezamom). Inače se preporučuje da proteini sudjeluju u ukupnoj količini potrebne energije s oko 20 %.

Kod unosa u organizam preporučuje se unos 50 % biljnih i 50 % animalnih proteina.

Metode izračunavanja

Korištene su referentne vrijednosti koje je propisala Svjetska zdravstvena organizacija. Za izračunavanje dnevnih energetske potrebe za određeni uzrast uzete su potrebe muške, odnosno ženske osobe koja ima fiziološku tjelesnu težinu i visinu za dob i umjereno je fizički aktivna. Potom su uzete srednje vrijednosti za oba spola (osim za tinejdžere jer se znatno razlikuju) po starosnim skupinama. Dnevni preporučeni unos ugljikohidrata i masti: korišten ME faktor za konverziju energije iz hrane – 4 kcal/g za ugljikohidrate i 9 kcal/g za masti.

Tabela 12. Preporučeni dnevni unos energije (kcal/kJ) i makronutrijenata za djecu i omladinu sa fiziološkom tjelesnom težinom i visinom za uzrast, koja se bave umjerenom fizičkom aktivnosti

Dnevno	6-12 mjeseci	1-3 god	4-6	7-9	10-12	13-14	15-18
Energija (kcal)	690	1,060	1,400	1,770	2,250	2,410 (Ž) 2,890 (M)	2,500 (Ž) 3,330 (M)
Energija (MJ)	3	4.4	5.9	7.4	9.4	10 (Ž) 12 (M)	10.5 (Ž) 13.9 (M)
Bjelančevine (g)+	>11	>12	>16.6	>26	>36(Z) >35.6(M)	>41 (Ž) >40.5 (M)	>47.4 (Ž) >57.9 (M)
Bjelančevine % energije	10-15	10-15	10-15	10-15	10-15	10-15	10-15
Ugljikohidrati (g)	78-87	133- 159	175- 210	221- 266	282- 338	301-362 (Ž) 361-434 (M)	313-375 (Ž) 425-510 (M)
Ugljikohidrati % energije	45-50	50-60	50-60	50-60	50-60	50-60	50-60
Prostih šećera (g)	-	<26.5	<35	<44	<56	<66	<74
Prostih šećera % energije	-	<10	<10	<10	<10	<10	<10
Masti (g)	27-35	41	54	69	75	88	98
Masti % energije	35-45	35	35	35	30	30	30
Zasićene masne kiseline % energije	<10	<10	<10	<10	<10	<10	<10
Zasićene masne kiseline (g)	<7.7	<11.8	<15.5	<19.7	<25	<30	<33
Polinezasićene masne kiseline (PUFA) (mg)	60-140*	100- 150**	150- 200**	200- 250**	135- 245***	160- 300***	170- 325***
Trans-masne kiseline (TFA) % energije	<1%	<1%	<1%	<1%	<1%	<1%	<1%
Vlakna (g/4.2MJ ili g/1000 kcal)	-	>10	>10	>10	>10	>10	>10
Vlakna (g)	-	>10	>14	>17	>22	>24	>25
Sol (NaCl) (g)	-	<1.6	<1.6	<3.6	<3.6	<4	<4

*samo DHA (dokozaheksaenska kiselina)

** DHA+ EPA (dokozaheksaenska kiselina i eikozapentaenska kiselina)

*** n-3 i n-6 lanci polinezasićenih masnih kiselina

Napomene:

-Vrijednosti bjelančevina na slici iznad mogu iznositi najviše do 20% energije na dan; od ukupne dnevne količine unosa bjelančevina najmanje 50% visokovrijednih.

- Jednostavni šećeri na slici iznad jesu šećeri koji su dodani hrani i pićima, a nisu podrijetlom iz mlijeka i mliječnih proizvoda.

Mikronutrijenti (vitamin i minerali)

Vitamini i minerali imaju važnu ulogu u svakodnevnom funkcioniranju, rastu i razvoju, kao i obnavljanju organizma. Iako se radi o kemijski vrlo različitim spojevima, zajedničko im je da ih tijelo čovjeka ne može stvarati ili ih stvara u nedovoljnim količinama zbog čega se moraju unositi u tijelo kroz hranu.

Vitamini su organski spojevi raznovrsne strukture i kemijskih osobina. Dijele se u dvije osnovne skupine: vitamine topive u vodi (vitamin C i vitamini B skupine: vitamin B1, B2, niacin, pantotenska kiselina, B6, folna kiselina, biotin i B12) te vitamine topive u mastima (vitamini A, D, E i K).

Minerali su anorganski kemijski elementi. S obzirom na potrebne količine u organizmu, dijelimo ih na makroelemente (Na, Cl, S, K, Ca, P, Mg) i mikroelemente (Fe, J, F, Zn, Se, Cu, Mn, Cr, Mo, Co i Ni). Kalcij je najzastupljeniji mineral u našem tijelu. Tijekom rasta i razvoja djece povećane su potrebe za vitaminima i mineralima, naročito za željezom, kalcijem, cinkom i vitaminom D.

Dnevni unos i potrebne količine vitamina i minerala višestruko su manje od potrebnih količina makronutrijenata, pa se izražavaju u miligramima i mikrogramima umjesto u gramima. Međutim, iako su potrebni u vrlo malim količinama, nedovoljan unos hranom, nedovoljna apsorpcija te djelomičan ili potpuni nedostatak bilo kojeg od vitamina ili minerala, nakon određenog vremena rezultirat će razvojem određenog poremećaja (npr. nedostatak vitamina D dovest će do razvoja rahitisa u dječjoj dobi, odnosno osteomalacije kod odraslih, a nedostatak željeza do anemije). Također, manjak jednog nutrijenta može promijeniti djelovanje drugog ili može uzrokovati manjak drugog npr. manjak vitamina B6 onemogućava apsorpciju Ca i potiče izlučivanje Mg iz organizma. Pojedina hrana sadrži kiseline koje stvaraju komplekse s mineralima koje organizam ne može apsorbirati pa ih izbacuje (npr. oksalna kiselina iz špinata veže kalcij koji iz tijela izlazi neiskorišten). Isto tako, prisutnost određenih spojeva pojačava iskoristivost drugih. Željezo iz hrane najbolje se iskorištava u prisutnosti vitamina C.

Unos vitamina i minerala mora biti optimalan za normalno funkcioniranje svih organskih sistema, što znači da ih ne smijemo unositi premalo, ali isto tako ni u prevelikim količinama, jer i one mogu biti štetne za zdravlje.

Optimalan unos vitamina i minerala postiže se raznolikom prehranom. Za razliku od minerala, koje uopće ne može stvarati, čovjek ima sposobnost sinteze nekih vitamina iz provitamina (npr. sinteza vitamina D iz provitamina D pomoću UV zraka), ali u količini koja ne zadovoljava fiziološke potrebe pa ih je potrebno unositi i hranom. Najbolji izvori vitamina i minerala su voće, povrće te integralne žitarice i njihovi proizvodi.

Tabela 13. Preporučena hrana koja je izvor pojedinih vitamina i minerala

Vitamini/ minerali	Preporučena hrana
Vitamin A* i β karoten	Pojavljuje se u dvije forme: kao retinol (u namirnicama životinjskog podrijetla) i kao karoten (u voću i povrću). Vitamin A štiti od infekcija i jača imunološki sistem, a također je važan i za rast i pravilan razvoj vida. Najbolji izvori su žumanjak jajeta, mrkva, marelica, žuto i tamnozeleno povrće (špinat, kelj, lišće peršuna, blitva), paprika, šparoge, paradajz. Kuhanje i skladištenje ne utječe značajno na sadržaj vitamina u hrani.
Vitamin C	Vitamin C ima važnu ulogu u zaštiti organizma od oboljenja te u proizvodnji kolagena, koji gradi kosti, zube i kožu. Vitamin C jača stijenke stanica i štiti ih od propadanja. Također, pomaže apsorpciju željeza, ako se konzumira zajedno s hranom koja ga sadrži. Najbolji izvori su voće i povrće, posebno citrusno voće (limun, naranča, mandarina, grejpfrut), kivi, trešnje, višnje i bobičasto voće, ananas, paprika, brokula, paradajz, kelj, peršun, karfiol. Najbolje je konzumirati svježiju hranu jer kuhanje i skladištenje dovodi do gubitka vitamina.
Vitamin E	Vitamin E ima zaštitno djelovanje na masti (suprotstavlja se oksidaciji tvari u tijelu, poznat kao jak antioksidans), sprječava razgradnju zasićenih masnih kiselina i vitamina A u tijelu. Faktor je plodnosti i faktor metabolizma te propusnosti staničnih membrana. Sprječava stvaranje velikih ožiljaka na tijelu i pomaže zacjeljivanju opekline. Najbolji izvori su ulja (posebno hladno prešana), orašasti plodovi, zeleno lisnato povrće. Kuhanjem se ne gubi vitamin.
Folna kiselina	Kod trudnica se mogu, ako se na vrijeme reagira, folnom kiselinom prevenirati teške malformacije kod djece (nedostatak dijela mozga, nezatvoreni stup kralježnice, hernia mozga). Bitna je za sintezu DNK, dakle za izgradnju svih novih stanica pa prema tome i stanica ploda (fetusa). Najbolji izvori su zeleno lisnato povrće, krta teletina, jaja, riba, brokula, leća.
Kalcij	Kalcij je mineral potreban za izgradnju i jačanje kostiju te prijenos nervnih impulsa, rad mišića te druge tjelesne funkcije. Najbolji izvori su mlijeko i mliječni proizvodi, riba, jaja, tamno zeleno povrće (npr. špinat, blitva, brokula itd.) te kao dodatak jelima orašasti plodovi i sjemenke (sezam, mak).
Željezo**	Željezo je neophodno za brojne funkcije organizma, posebice za prijenos kisika u organizmu. Nedostatak željeza uzrokuje anemiju. Veće potrebe za željezom sreću se kod djece uzrasta do 4 godine, radi ubrzanog rasta i razvoja. Željezo se pojavljuje u dva oblika: hem- željezo visoke bioraspoloživosti i iskoristivosti (nalazi se u mesu i masnoj ribi) i ne-hem željezo (nalazi se u lisnatom povrću, žitaricama i mahunarkama). Hem-željezo se absorbira relativno lako, dok je za apsorpciju ne-hem željeza manja iskoristivost i bioraspoloživost. Najbolji izvori su meso, mahunarke, tamnozeleno lisnato povrće.
Jod	Jod je važan za rad štitne žlijezde i njegov nedostatak u djetinjstvu može usporiti intelektualni razvoj, u ekstremnim slučajevima i dovesti do mentalne retardacije. Najbolji izvori su morski plodovi, morska sol, jogurt, mlijeko, jaja.
Cink	Cink igra važnu ulogu u funkcioniranju čitavoga organizma, jer je potreban za metabolizam proteina, masti i ugljikohidrata te zajedno s inzulinom regulira nivo tjelesne energije. Važan je posebice za jačanje imuniteta organizma. Najbolji izvori su špinat, jogurt, mlijeko, janjetina, pšenične mekinje, mahunarke, sjemenke tikve.

* uz dodatak biljnih masti za bolju apsorpciju

** željezo se bolje iskorištava uz istodobnu prisutnost vitamina C

Metode izračunavanja

Pri utvrđivanju normi i standarda za mikronutrijente korištene su referentne vrijednosti SZO/WHO, i to za selektirane ključne mikronutrijente. Za većinu nutrijenata uzete su vrijednosti preporučenog sigurnog dnevnog unosa. Za cink uzeta je vrijednost srednje bioraspoloživosti.

Tabela 14. Preporučeni dnevni unos ključnih mikronutrijenata za djecu i omladinu

Dnevno	Jedinica mjere		6-12 mj.	1-3 god.	4-6 god.	7-9 god.	10-12 god.	13-14 god.	15-18 god.
Vitamin A	µg RE		400	400	460	500	600	600	600
Vitamin C	mg	min	30	30	30	35	40	40	40
Kalcij	mg	min	400	500	600	700	1300	1300	1300
Željezo	mg	min	0,93	0,58	0,63	0,89	1,46 m 3,27 ž	1,46 m 3,27 ž	1,88 m 3,10 ž
Cink	mg	min	4,1	4,1	4,8	5,6	7,2	8	8,2
Jod	µg		90	90	90	120	120	150	150
Folna kiselina	µg	min	80	150	200	300	400	400	400

Voda

Voda je sastavni dio našeg tijela, čineći oko 70-75 % ukupne tjelesne mase. Udio vode u tijelu varira s obzirom na dob i spol pa se tako smanjuje sa starenjem te je veći kod muškaraca nego kod žena. U vodenom mediju se odvijaju svi procesi izmjene tvari u organizmu: probava i apsorpcija hrane, prijenos hranjivih tvari i kisika prema svim stanicama u organizmu, uklanjanje štetnih tvari iz organizma te regulacija tjelesne temperature. Da bi organizam mogao normalno funkcionirati, sadržaj vode u tijelu mora biti konstantan tj. mora postojati ravnoteža između unesene tekućine i one koja se izgubi. Vodu u organizam unosimo hranom, različitim napitcima (npr. sokovi, mlijeko, čajevi) te pitkom vodom. Voće i povrće ima visok sadržaj vode, posebno lubenica, krastavci, jagode.

Tabela 15. Sadržaj vode u pojedinom voću i povrću

Voće	(%)	Povrće	(%)
Lubenica, jagode	92	Krastavac, zelena salata	96
Grejp	91	Radić, tikvica	95
Dinja	90	Zeleni kupus, prajčica	93
Brusnica, malina, ananas	87	Crveni kupus, cvjetača, patlidžan, špinat, paprike	92
Marelica	86	Brokule, luk, mahuna	91
Borovnica, šljiva	85	Gljive, grah	90
Kruška, jabuka, limun	84	Mrkva	87
Trešnja, grožđe, naranča	81	Grašak, krumpir	79
Banana	74	Slatki kukuruz	74
Lupinasto voće	4 - 5	Soja	67,5

Postoji i tzv. metabolička voda koja nastaje oksidacijom hrane tj. njezinih komponenti: masti, ugljikohidrata i proteina. Alkoholna pića i pića koja sadrže kofein (kafa, gazirana slatka pića) nisu dobar nadomjestak vode jer djeluju kao diuretici (pospješuju izlučivanje vode iz tijela) i tako pojačavaju dehidraciju. Organizam gubi vodu na više načina - putem kože (isparavanje, znojenje), pluća (disanjem), probavnog trakta (fecesom) i bubrega (mokraćom).

Potreba za vodom ovisi o ravnoteži između unosa i gubitka tekućine te varira ovisno o prehrani, fizičkoj aktivnosti, temperaturi okoline i vlažnosti zraka. Potreba za unosom vode razmjerna je potrebama za energijom – što su veće potrebe za energijom, veće su i potrebe za vodom. Preporuka za djecu je 1,5 ml vode/kcal, a za odrasle je 1,0 ml vode/kcal. Djeci između 4-14 godina preporučuje se unos 1,2-1,8 L vode dnevno (oko 5-7 čaša), a između 14-18 godina 2,6 L (oko 11 čaša) dnevno za dječake, odnosno 1,8 L (oko 8 čaša) dnevno za djevojčice. Što su djeca fizički aktivnija, potrebe za unosom tekućine se povećavaju, budući da dolazi do povećanog gubitka vode znojenjem, naročito ako je temperatura okoline visoka.

Uzimanjem dovoljnih količina tekućine sprječavamo stanja blage dehidracije, koja mogu utjecati na fizičke i mentalne mogućnosti djece. Prvi znak dehidracije, odnosno nedovoljnog unosa tekućine je pojava žeđi koju kontroliraju centri za žeđ u mozgu. Što je veći gubitak vode, simptomi nedostatka su ozbiljniji: loša koncentracija, glavobolja, pospanost, oštećena regulacija temperature tijela, ubrzano disanje, grčenje mišića, gubitak ravnoteže.

Energetska i nutritivna gustoća hrane

Pojam “hrana visoke energetske gustoće” podrazumijeva hranu bogatu šećerima i mastima, a siromašnu hranjivim tvarima zbog čega se ista smatra nutritivno siromašnom. Danas djeci najomiljenija hrana spada upravo u tu kategoriju. Takva hrana može biti bogata i solima, a s obzirom na sastav masti obiluje zasićenim mastima i trans masnim kiselinama vrlo štetnima za zdravlje. Zbog povećanog energetskog unosa i nedovoljne tjelesne aktivnosti, takva hrana dugoročno uzrokuje prekomjernu tjelesnu masu.

S druge strane, hrana bogata hranjivim tvarima je ona koja ima visoku nutritivnu gustoću i zato se preporučuje povećati unos hrane kao što je voće, povrće i žitarice te smanjiti unos hrane visoke energetske gustoće u cilju sprječavanja pretilosti i razvoja hroničnih bolesti.

2.3. STRUKTURA I REŽIM DNEVNE PREHRANE DJECE U USTANOVAMA

Zdrava prehrana i fizička aktivnost imaju najznačajniji utjecaj na rast i razvoj u dječijoj dobi te zajedno s drugim vanjskim faktorima omogućavaju postizanje punog genetskog potencijala svakog djeteta. Kako bi djeca usvojila pravilne navike u prehrani, neophodno ih je formirati i njegovati, kako u porodici, tako i izvan nje, u predškolskim i školskim ustanovama.

U toku dana djeci je neophodno ponuditi tri glavna obroka (doručak, ručak, večera) i dva međuobroka (jutarnja i popodnevna užina). Kad je u pitanju režim prehrane u predškolskim i školskim ustanovama, te ustanove trebaju organizirati rad i nastavu na način da djeci i omladini omoguće redovne obroke te da raspored obroka bude ravnomjeran, ovisno o dužini boravka djeteta u ustanovi.

Vrste obroka

Ustanova treba na vrijeme, ovisno o početku rada i vremenu dolaska, djetetu ponuditi rani doručak, doručak, prijednevnu užinu, ručak, poslijepodnevnu užinu, a u cjelodnevnom smještaju i večeru. Osnovne i srednje škole, s obzirom na početak nastave, mogu ponuditi ujutro užinu, ručak i za poslijepodnevnu školsku smjenu – odgovarajuću užinu. U slučaju cjelodnevnog smještaja, potrebno je organizirati i doručak za djecu i omladinu koja dolaze u ranim jutarnjim satima. Djeci su potrebni redovni obroci, kao i da vrijeme obroka i užina bude pravilno raspoređeno tokom dana, tako da intervali među obrocima ili do vremena odlaska kući, ne budu predugi.

Trajanje, vremenski raspored i vrijeme serviranja obroka

U predškolskim i školskim ustanovama, potrebno je osigurati vrijeme trajanja obroka od najmanje 30 minuta, a međuobroka (užina) od najmanje 15 minuta.

Prehrana u predškolskim i školskim ustanovama treba biti primjereno organizirana u odnosu na fizičku aktivnost (sport) i vrijeme spavanja (vrtić), te da se sati tjelesnog odgoja ili sportske aktivnosti ne provode dva sata nakon glavnog obroka i svakako ne manje od jedan sat nakon glavnog obroka.

U zavisnosti od radnog vremena ustanove, jutarnja užina može biti ponuđena bilo kao rani jutarnji obrok ili između doručka i ručka.

Tabela 16. Preporučeno vrijeme serviranja obroka u odgojno- obrazovnim ustanovama s dnevnim boravkom i radnim vremenom od 06:30 sati

Vrsta obroka	Vrijeme obroka
Rani doručak	06:30- 07:00
Doručak	08:30- 09:00
Ručak	11:30- 12:30
Poslijepodnevna užina	14:30- 15:00
Večera	18:00- 19:00

Tabela 17. Preporučeno vrijeme serviranja obroka u odgojno-obrazovnim ustanovama s dnevnim boravkom i radnim vremenom od 08:00 sati

Vrsta obroka	Vrijeme obroka
Doručak	08:00- 09:00
Prijepodnevna užina	10:00- 10:30
Ručak	12:00- 13:00
Poslijepodnevna užina	15:00- 15:30
Večera	18:00- 19:00

Školskoj djeci treba ponuditi jutarnju užinu tek nakon dva ili tri školska sata, tako da stiču zdravu naviku da doručkuju prije polaska u školu ili im omogućiti doručak u školi.

Rasporedom obroka u ustanovama predškolskog i školskog odgoja, treba podržavati naviku na doručak kod djece i omladine jer doručak ima brojne prednosti u osiguravanju dovoljno energije za učenje, igru i druge aktivnosti. Preporučuje se da djeca u cjelodnevnom boravku, u predškolskoj ustanovi (8 sati i duže), dobiju najveći dio dnevnog unosa hrane dok su u ustanovi, odnosno 80% dnevnih potreba energije i većine drugih nutrijenata.

Dužina boravka u ustanovi i broj obroka

Preporučuje se da djeca u poludnevnom boravku (prije ili poslije podne), dobiju jedan obrok i najmanje jedan međuobrok (užinu). Djeca koja u predškolskoj ustanovi borave kratko, prije ili poslije podne, a taj period ne uključuje obrok, trebaju dobiti užinu, ukoliko je njihov boravak duži od dva sata. Ručak treba da bude energetske i nutritivne najjačiji obrok.

Nutritivni sadržaj obroka u planiranju jelovnika

Jelovnici u predškolskim i školskim odgojno-obrazovnim ustanovama, u pojedinačnim obrocima i u kombinaciji obroka, trebaju osigurati sadržaj koji će zadovoljiti potrebe korisnika, kako u smislu makronutrijenta, tako i u smislu mikronutrijenata, potrebnih za određeni uzrast djece. U donjim tablicama prikazan je preporučeni sadržaj nutrijenata u pojedinačnim obrocima koji se služe u predškolskim i školskim ustanovama za uzrast djece 4-6 godina, 7-9 godina, 10-12 godina, 13-14 godina i 15-18 godina.

Tabela 18. Preporučeni nutritivni sadržaj u pojedinačnim obrocima – djeca uzrasta 4-6 godina

Djeca uzrasta 4-6 godina					
		Procentualna zastupljenost obroka od ukupnog dnevnog unosa			
		Jutarnja užina	Doručak	Ručak	Popodnevna užina
Nutrijenti	Ukupni dnevni unos	10%	25%	30%	15%
Energija (kcal)	1400	140 ±5%	350 ±5%	420 ±5%	210 ±5%
Energija (MJ)	5,9	0,6	1,5	1,8	0,9
Bjelančevine (g)+	>16,6	>1,66	>4,15	>4,98	>2,49
Ugljikohidrati (g)	192,5	19,3	48,1	57,7	28,9
Ugljikohidrati % energije	55				
Od toga prostih šećera (g)	<35	<3,5	<8,7	<10,5	<5,2
prostih šećera % energije	<10	<1	<2,5	<3	<1,5
Masti (g)	54	5,4	13,5	16,2	8,1
Masti % energije	35				
Zasićene masne kiseline % energije	<10	<1	<2,5	<3	<1,5
Zasićene masne kiseline (g)	<15,5	<1,5	<3,9	<4,6	<2,3
Polinezasićene masne kiseline (PUFA) (mg)*	175	17,5	43,7	52,5	26,2
Trans-masne kiseline (TFA) % energije	<1	<0,1	<0,25	<0,3	<0,15
Vlakna (g) >	>14	>1,4	>3,5	>4,2	>2,1
Sol (NaCl) (g) <	<1,6	<0,16	<0,4	<0,48	<0,24

*DHA+ EPA (dokozaheksaenska kiselina i eikozapentaenska kiselina)

Tabela 19. Preporučeni nutritivni sadržaj u pojedinačnim obrocima – djeca uzrasta 7-9 godina

Djeca uzrasta 7-9 godina					
		Procentualna zastupljenost obroka od ukupnog dnevnog unosa			
		Jutarnja užina	Doručak	Ručak	Popodnevna užina
Nutrijenti	Ukupni dnevni unos	10%	25%	30%	15%
Energija (kcal)	1770	177 ±5%	442,5 ±5%	531 ±5%	265,5 ±5%
Energija (MJ)	7,4	0,74	1,9	2,2	1,1
Bjelančevine (g)+	>26	>2,6	>6,5	>7,8	>3,9
Ugljikohidrati (g)	243,5	24,4	60,9	73,1	36,5
Ugljikohidrati % energije	55				
Od toga prostih šećera (g)	<44	<4,4	<11	<13,2	<6,6
prostih šećera % energije	<10				
Masti (g)	69	6,9	17,3	20,7	10,4
Masti % energije	35				
Zasićene masne kiseline % energije	<10				
Zasićene masne kiseline (g)	<19,7	<2,0	<4,9	<5,9	<3,0
Polinezasićene masne kiseline (PUFA) (mg)	175	17,5	43,8	52,5	26,3
Trans-masne kiseline (TFA) % energije	<1				
Vlakna (g)	>17	>1,7	>4,3	>5,1	>2,6
Sol (NaCl) (g)	<3,6	<0,36	<0,9	<1,1	<0,54

* DHA+ EPA (dokozaheksaenska kiselina i eikozapentaenska kiselina)

Tabela 20. Preporučeni nutritivni sadržaj u pojedinačnim obrocima – djeca uzrasta 10-12 godina

Djeca uzrasta 10-12 godina					
Nutrijenti	Ukupni dnevni unos	Procentualna zastupljenost obroka od ukupnog dnevnog unosa			
		Jutarnja užina	Doručak	Ručak	Popodnevna užina
		10%	25%	30%	15%
Energija (kcal)	2250	225 ±5%	562,5 ±5%	675 ±5%	337,5 ±5%
Energija (MJ)	9,4	0,94	2,4	2,8	1,4
Bjelančevine (g)+	>36	>4	>9	>10,8	>5,4
Ugljikohidrati (g)	310	31	77,5	93	46,5
Ugljikohidrati % energije	55				
Od toga prostih šećera (g)	<56	<5,6	<14	<16,8	<8,4
prostih šećera % energije	<10				
Masti (g)	75	7,5	18,8	22,5	11,3
Masti % energije	30				
Zasićene masne kiseline% energije	<10				
Zasićene masne kiseline (g)	<25	<2,5	<6,3	<7,5	<3,8
Polinezasićene masne kiseline (PUFA) (mg)*	190	19	47,5	57	28,5
Trans-masne kiseline (TFA) % energije	<1				
Vlakna (g)	>22	>2,2	>5,5	>6,6	>3,3
Sol (NaCl) (g)	<3,6	<0,36	<0,9	<1,08	<0,54

* n-3 i n-6 lanci polinezasićenih masnih kiselina

Tabela 21. Preporučeni nutritivni sadržaj u pojedinačnim obrocima – djeca uzrasta 13-14 godina

Djeca uzrasta 13-14 godina					
		Procentualna zastupljenost obroka od ukupnog dnevnog unosa			
		Jutarnja užina	Doručak	Ručak	Popodnevna užina
Nutrijenti	Ukupni dnevni unos	10%	25%	30%	15%
Energija (kcal)	2650	265 ±5%	662,5 ±5%	795 ±5%	397,5 ±5%
Energija (MJ)	11	1,1	2,8	3,3	1,7
Bjelančevine (g)+	>41	>4,1	>10,3	>12,3	>6,2
Ugljikohidrati (g)	365,4	36,5	91,4	109,6	54,8
Ugljikohidrati % energije	55				
Od toga prostih šećera (g)	<66	<6,6	<16,5	<19,8	<9,9
prostih šećera % energije	<10				
Masti (g)	88	8,8	22	26,4	13,2
Masti % energije	30				
Zasićene masne kiseline % energije	<10				
Zasićene masne kiseline (g)	<30	<3	<7,5	<9	<4,5
Polinezasićene masne kiseline (PUFA) (mg)	230	23	57,5	69	34,5
Trans-masne kiseline (TFA) % energije	<1				
Vlakna (g)	>24	>2,4	>6	>7,2	>3,6
Sol (NaCl) (g)	<4	<0,4	<1	<1,2	<0,6

* n-3 i n-6 lanci polinezasićenih masnih kiselina

Tabela 22. Preporučeni nutritivni sadržaj u pojedinačnim obrocima – djeca uzrasta 15-18 godina

Djeca uzrasta 15-18 godina					
		Procentualna zastupljenost obroka od ukupnog dnevnog unosa			
		Jutarnja užina	Doručak	Ručak	Popodnevna užina
Nutrijenti	Ukupni dnevni unos	10%	25%	30%	15%
Energija (kcal)	2915	291,5 ±5%	728,75 ±5%	874,5 ±5%	437,25 ±5%
Energija (MJ)	12,2	1,2	3,1	3,7	1,8
Bjelančevine (g)+	>52,7	>5,3	>13,2	>15,8	>7,9
Ugljikohidrati (g)	405,1	40,5	101,3	121,5	60,8
Ugljikohidrati % energije	55				
Od toga prostih šećera (g)	<74	<7,4	<18,5	<22,2	<11,1
prostih šećera % energije	<10				
Masti (g)	98	9,8	24,5	29,4	14,7
Masti % energije	30				
Zasićene masne kiseline% energije	<10				
Zasićene masne kiseline (g)	<33	<3,3	<8,3	<9,9	<5
Polinezasićene masne kiseline (PUFA) (mg)*	247,5	24,8	61,9	74,3	37,1
Trans-masne kiseline (TFA) % energije	<1				
Vlakna (g)	>25	>2,5	>6,3	>7,5	>3,8
Sol (NaCl) (g)	<4	<0,4	<1	<1,2	<0,6

* n-3 i n-6 lanci polinezasićenih masnih kiselina

Nutritivni sadržaj školske užine

S obzirom na činjenicu da se u većini školskih ustanova za starije uzraste djece servira, odnosno nudi samo jedan obrok, a i na činjenicu da mnogo djece ne doručkuje redovno, kao i da mnogo djece ne ruča prije polaska u školu, na slici ispod ponuđen je nutritivni sastav školskog obroka, prilagođen ovakvoj situaciji, a ujedno može predstavljati preporuku za ušinu koju djeca donose od kuće. Nutritivna vrijednost ovog obroka podignuta je na 20% ukupnog dnevnog unosa. Vrijednosti su izračunate na osnovu prosječnih vrijednosti za oba spola.

Tabela 23. Preporučeni nutritivni sadržaj školske užine za djecu uzrasta 7-18 godina

Nutrijent	7-9	10-12	13-14	15-18
Energija % ukupnih dnevnih potreba	20%	20%	20%	20%
Energija (kcal)	354 ± 5%	450 ± 5%	530 ± 5%	583 ± 5%
Energija (MJ)	1.5 ± 5%	1.9 ± 5%	2.2 ± 5%	2.4 ± 5%
Bjelančevine (g)+	>5.2	>7.2	>8.2	>10.5
Ugljikohidrati (g)	48.7	62	73.5	82.3
Ugljikohidrati % energije	55	55	55	55
Od toga prostih šećera (g)	<8.8	<11.2	<13.2	<14.8
prostih šećera % energije	<10	<10	<10	<10
Masti (g)	13.8	15	17.6	19.6
Masti % energije	30	30	30	30
Zasićene masne kiseline% energije	<10	<10	<10	<10
Zasićene masne kiseline (g)	<3.9	<5	<6	<6.6
Polinezasićene masne kiseline (PUFA) (mg)	45*	**45	46**	49.5**
Trans-masne kiseline (TFA) % energije	<1%	<1%	<1%	<1%
Vlakna (g)	>3.4	>4.4	>4.8	>5
Sol (NaCl) (g)	<0.72	<0.72	<0.8	<0.8

*DHA+EPA

** n-3 i n-6 lanci polinezasićenih masnih kiselina

2.4. PREPORUKE ZA PLANIRANJE PREHRANE DJECE ŠKOLSKOG UZRASTA

Tabela 24. Preporučene vrste namirnica u planiranju jelovnika za učenike

Grupe namirnica	Preporučene vrste namirnica
1. Mlijeko i mliječni proizvodi	
Mlijeko i fermentirani mliječni napici (jogurt, kefir)	Djeca uzrasta od 7 i više godina – ne manje od 2,5% m.m. Izbjegavati zaslađene mliječne napitke.
Sir	Preporučuju se sve vrste svježeg pasteuriziranog sira, namaza od svježeg sira, mliječnih namaza te polutvrdih sireva (54-69% udio vode u bezmasnoj tvari sira). Izbjegavati pretjerano slane sireve.
2. Meso, mesne prerađevine, riba, jaja	
Meso	Preporučujese češće konzumirati meso peradi (puretina, piletina) te teletina i janjetina a rjeđe crveno meso (preporuka: nemasna teletina i junetina).
Mesne prerađevine	Naresci kod kojih je vidljiva struktura mesa (npr. narezak od pilećih i purećih prsa, šunka i sl.) Mesne prerađevine kao što su kobasice, salame, konzervirano meso obično sadrže mnogo zasićenih masti i soli te ih treba zamijeniti s mahunarkama, ribom, jajima, peradi i sl.
Riba	Isključivo filetirana riba bez kosti. Za pripremu ribljeg namaza, može se koristiti riba iz konzerve (sardine, tuna i sl.) Prednost dati plavoj ribi (sardina, skuša) i lososu jer su bogate DHA masnim kiselinama važnim za razvoj mozga).
Jaja	Isključivo kokošja termički dobro obrađena jaja (pripremana samostalno ili kao dio jela).
3. Mahunarke i orašasti plodovi	
Mahunarke	Suhe mahunarke (npr. grah, mahuna, grašak, leća, slanutak, soja, bob) Mogu se ponuditi za ručak do dva puta sedmično kao zamjena za meso U obliku svježe pripremljenih namaza od mahunarki, kao i variva od mahunarki, guste supe, složenci i sl.
Orašasti plodovi i sjemenke	Orašasti plodovi (orasi, lješnjaci, bademi i sl.), sjemenke (buče, susama, lana, suncokreta, maka i sl.) kao dodatak hrani.
4. Žitarice, proizvodi od žitarica i krompir	

Žitarice i proizvodi od žitarica	Kruh, pecivo, tjestenina i ostali proizvodi od žitarica (npr. ječmena, zobena i prosena kaša, riža, heljda, žitne pahuljice i sl.) - prednost iz cjelovitih žitarica.
Krompir	Krompir kao prilog- kuhani krompir ili pečen na malo masnoće ili na papiru za pečenje, kao pire ili sastavni dio variva. Izbjegavati krompir pržen u dubokom ulju.
5. Voće	
Sve vrste svježeg/sezonskog i sušenog voća te prirodni svježe cijeđeni nezaslađeni voćni sokovi.	
6. Povrće	
Sve vrste svježeg/sezonskog povrća. U slučaju nedovoljne opskrbe svježim sezonskim povrćem, koristiti duboko smrznuto povrće, kao i toplinski obrađeno povrće.	
7. Mast i hrana s velikim udjelom masti	
Maslac i margarin	Maslac i mekani margarinski namazi, izbjegavati tvrde margarine.
Ulje	Isključivo biljna ulja (npr. maslinovo, suncokretovo, ulje od kukuruznih klica, repičino, bučino)
Vrhnje	S 12% mliječne masti
8. Kolači, kompoti, marmelade/džemovi, med, sladoled i ostale slastice	
Kolači	Kolači pripremljeni u školskoj kuhinji i industrijski gotovi kolači s manjim količinama šećera i masti, a bez krema na osnovi sirovih jaja. Prednost dati kolačima od voća i žitnih pahuljica.
Kompoti	Kompoti od svježeg voća s malo šećera ili meda. U slučaju loše opskrbe svježim voćem, koristiti sušeno voće (npr. suhe šljive, suhe jabuke i sl.).
Marmelade, džemovi, med	Prednost dati marmeladama i džemovima s manje šećera, s više od 30% udjela voća, bez dodatka umjetnih sladila. Sve vrste meda.
Puding	Pripremati mliječne pudinge, a prednost dati pudinzima pripremljenim s manjim dodatkom šećera. Pudinzi se mogu pripremati s dodatkom svježeg i suhog voća, orašastih plodova i sjemenki.
Sladoled	Mliječni sladoled
9. Začini	
Sol	Jodirana kuhinjska sol
Ocat	Jabučni ili vinski ocat te sok od limuna
Začinsko bilje	Peršun, celer, bosiljak, origano, mažuran, komorač, kim, ružmarin, lovorov list, cimet i sl.

10. Voda i napici na bazi vode	
Voda	Pitka negazirana voda po želji
Čaj	Svježe kuhani biljni čaj (npr. od mente, kamilice) ili voćni čaj uz dodatak soka od limuna, kao topli ili hladni napitak, ponekad. Za zaslađivanje prednost dati medu. Prednost dati vodi.

Tabela 25. Preporučena učestalost pojedinih grupa namirnica pri planiranju jelovnika za djecu školskog uzrasta

Grupe namirnica	Učestalost konzumiranja
Mlijeko i mliječni proizvodi	Svaki dan
Meso, perad, jaja, mahunarke	Svaki dan
Riba (bijela i plava/masna)	Najmanje 1- 2 puta sedmično
Žitarice, proizvodi od žitarica i krompir	Svaki dan
Voće	Svaki dan
Povrće	Svaki dan
Hrana s visokim udjelom masti, šećera i soli	Do 2 puta mjesečno
Voda, čaj	Svaki dan

Tijekom sedmice preporučuje se izmijeniti barem tri vrste različitog sezonskog voća. Kad se koriste kompoti, konzumirati one s manje šećera ili ih samostalno pripremiti. Za začinjavanje jela masnoćom koristiti hladno prešano maslinovo ulje te ostala biljna ulja, a maslac koristiti samo povremeno. Izbjegavati slastice s puno skrivenih masti kao što su klasično pržene krofne i proizvodi od lisnatog tijesta. Osim masti, neke slastice sadrže i puno aditiva. Preporuka je ponuditi slastice od integralnog brašna, voćne savijače, voćno-žitne kocke ili slastice samostalno pripremiti od osnovne hrane gdje god je to moguće.

Slastice zasladiti medom, ječmenim sladom ili sušenim voćem (hurme, groždice) umjesto rafiniranim bijelim šećerom.

Kolače, palačinke i tijesta praviti od brašna viših tipova (min. T-850) te dodavati u određenom omjeru integralno brašno.

Razdoblje prihvatanja novih navika treba biti provedeno sa strpljenjem te je potrebno nastojati postupno smanjivati količinu šećera (ni med se ne daje u velikim količinama) u obrocima i napicima te zaslađivati što manje, a da djeca žele jesti (paralelno se treba potruditi da se djecu educira i motivira prihvaćati nove prehrambene navike).

Uvijek koristiti jodiranu sol i to vrlo umjereno. Strogo paziti na količinu dodane soli te jednako kao i sa šećerima nastojati smanjivati količinu soli u obrocima, a umjesto soli kao začim dodavati različito začinsko bilje (origano, bosiljak, bijeli luk, ružmarin, i sl.).

Pripremati raznovrsne salate koje su primamljive na izgled: kombinirati vrste prema različitim bojama. Jelovnike uvijek prilagoditi sezoni.

Za piće uvijek ponuditi vodu ili nezaslađeni čaj. Napitke poput čaja i kakao napitka čim manje zaslađivati te radije dodavati med umjesto šećera. Prilikom odabira meda potrebno je paziti na njegovu kvalitetu i izvornost.

U slučaju terenske nastave treba predvidjeti “lunch paket” koji se priprema istog dana, a sadrži sve što je potrebno za kompletan obrok.

U školskoj kuhinji treba se predvidjeti i zamjenska hrana i jela za djecu koja iz određenih medicinskih razloga zahtijevaju drugačiju prehranu. Ove posebne jelovnike trebaju osmisliti nutricionisti u saradnji s doktorima kako bi se održala potrebna nutritivna i edukativna vrijednost školskih jelovnika.

Nadalje, preporučuje se predvidjeti i alternativni (zamjenski) jelovnik za osnovni jelovnik, kao i onaj za djecu sa zdravstvenim teškoćama u stanju hitnosti koje može nastupiti iz različitih razloga, kao što su meteorološki uvjeti, povremeni zastoji logističke prirode ili mogu biti vezani za osoblje, iznenadne kvarove, poremećaj u vodoopskrbi itd. U svakoj školi, naročito u onima s dostavom obroka, ali i u školama s vlastitom kuhinjom, može se čuvati određena (ali ne prevelika) količina gotovih prehrambenih proizvoda s dugim rokom trajanja i flaširane vode. Takvu pravilno skladištenu hranu treba periodično obnavljati i koristiti u slučaju nepredviđenih poteškoća.

Odabir hrane i postupci pripreme hrane

Hrana se može pripremati različitim postupcima mehaničke i toplinske obrade pri čemu je izuzetno važno pokušati što je moguće više očuvati vrijedne sastojke tj. ne uništiti ih pripremom. Povrće i voće je primjer hrane koja pretjeranom termičkom obradom gubi vitamine i hranjive tvari. Stoga se prednost daje sirovoj i svježoj hrani ukoliko se ona takva može konzumirati (npr. svježe voće ili povrće u obliku salata). S druge strane, jaja moraju biti termički obrađena i nikako se ne preporučuju nekuhane kreme na bazi jaja.

Za hranu koja se termički obrađuje, preporučuje se priprema hrane kuhanjem, dinstanjem i pečenjem u pećnici bez dodatka masti ili s dodatkom umjerene količine (najbolje biljna ulja). Postupci toplinske obrade na visokim temperaturama se ne preporučuju (prženje u dubokoj masnoći, pečenje na žaru) zbog mogućnosti nastanka štetnih spojeva. Dakle, treba voditi računa o načinu pripreme jela: umjesto u fritezi, jela peći u parno-konvekcijskoj peći te koristiti začinsko bilje umjesto većih količina soli. Također, ako tehnologija kuhinje omogućava, povrće kuhati na pari u parno-konvekcijskoj peći umjesto u vodi. Sva jela najbolje je jesti odmah nakon pripreme.

Tabela 26. Vrste termičke obrade hrane

Vrsta termičke obrade	Termička obrada hrane za pojedine obroke	Preporuke
Kuhanje	Kuhanje na vodi, kuhanje pod pritiskom, kuhanje na pari	Vodu od kuhanja povrća iskoristiti kao temeljac za supe i variva
Dinstanje	Dinstanje u vlastitom soku, dinstanje s dodatkom vode i ulja	Ne koristiti previše masnoća
Pečenje	Pečenje u pećnici u foliji na malo ili bez masnoće, pečenje na žaru	Može se dodati mala, razumna količina masnoće
Prženje	Prženje s malo masnoće (u parno-konvekcijskoj pećnici)	Ne pržiti u dubokom ulju

Supu od povrća (npr. mrkve) najbolje je pripremati za jedan obrok, budući da se uzastopnim prekuhavanjem povećava sadržaj nitrata koji se u organizmu reduciraju u nitrite i prelaze u kancerogene spojeve N-nitrozoamine. Nitrati i nitriti se koriste kao konzervansi u suhomesnatim i prerađenim mesnim proizvodima (npr. kobasice) te radi očuvanja crvene boje mesa. Vodu u kojoj se kuhao neki suhi dimljeni proizvod nije preporučljivo koristiti za kuhanje graha jer smjese začina iz salamure u kombinaciji s nitratima također stvaraju toksične N-nitrozoamine.

Akrilamid je kancerogeni spoj kojeg nalazimo najviše u proizvodima od krompira (čips, prženi i pečeni krompir) te proizvodima od žitarica (grickalice, keksi, krekeri). Nastaju tijekom termičke obrade pri visokim temperaturama (pečenje, prženje). Smatra se da su djeca 2 do 3 puta više izložena štetnom učinku akrilamida zbog neprimjerenog načina prehrane, koja se temelji upravo na hrani s visokim sadržajem akrilamida (brza hrana).

Policiklički aromatski ugljikovodici (PAH-ovi) su kancerogeni spojevi koji nastaju tijekom toplinske obrade hrane pri visokoj temperaturi (prženje, dimljenje i pečenje). PAH se stvara kad otopljena mast kaplje na izvor topline (plin, ugljen, drvo). Što je veći sadržaj masti u mesu (npr. mljeveno meso poput pljeskavica, ćevapa), prilikom pečenja na žaru, nastat će veća količina PAH spojeva. Zato kod pečenja na žaru – roštilja valja koristiti meso s manjim sadržajem masti. Važno je da se meso peradi peče s kožicom jer tada ima znatno manje PAH spojeva u samom mesu, nego kada se meso peradi peče bez kože. Da bi se smanjilo stvaranje PAH-ova, preporuča se priprema hrane u posebnim konstrukcijama “grila” koje onemogućavaju kapanje masti neposredno u izvor topline, izbjegavanje otvorenog plamena i uporabe ugljena.

Preporuke za konzumiranje nepreporučljive, nutritivno siromašne hrane

Postoji hrana koju općenito pa tako i u školskoj prehrani, treba izbjegavati ili barem što rjeđe konzumirati, a ona je navedena u tablici 8. Radi se o hrani koja nije sasvim zabranjena, ali je u svakodnevni jelovnik treba uključiti samo povremeno (do dva puta mjesečno) i u razmjerno malim količinama.

Tabela 27. Hrana koju treba rijetko konzumirati ili izbjegavati

Kategorija hrane	Objašnjenje
Pekarski i slastičarski proizvodi, industrijski deserti	U pravilu sadrže veliki udio masti i šećera, radi čega je preporučljivo da se u slučaju njihovog uključivanja u jelovnik koriste samo takvi proizvodi koji sadrže manje šećera i masti i koji su izrađeni na podlozi mlijeka (jogurta), iz cijelog zrna, s dodanim voćem, sjemenkama, orašastim plodovima itd., čime je bitno povećana njihova nutritivna gustoća.
Gazirana ili negazirana slatka pića	Proizvedeni na temelju umjetnih bojila i voćnih aroma, te dodanog šećera ili umjetnih sladila. Savjetuje se potpuno izbjegavanje pića koja sadrže kofein.
Mesni, krem/čokoladni namazi, tvrdi margarini	Sadrže veliki udio masti i/ili neželjenih trans masnih kiselina, radi čega ne preporučujemo njihovu upotrebu. Primjerenija je umjerena upotreba mliječnih namaza, namaza na osnovi mahunarki, mliječnih margarina ili kiselog vrhnja.
Hrana s velikim udjelom masti i hrana koja sadrži pretežno zasićene i trans masne kiseline	Priprema jela s upotrebom masti povećava udio masti u cjelodnevnoj prehrani, radi čega se preporučuje umjerena upotreba masti. Životinjske masti u većoj mjeri zamijeniti kvalitetnim biljnim uljima. Kod klasičnih prženih jela, ako se stavljaju u jelovnik, paziti na upotrebu svježeg ulja za prženje hrane i na temperaturu ulja tijekom pripreme.
Mesni proizvodi	Proizvodi kod kojih je struktura homogena radi mljevenja (pašteta, hrenovke, mesni naresci i sl.).
Instant supe i supeni koncentрати te slični koncentrirani proizvodi	Visok sadržaj soli i aditiva.

Također, u cilju zaštite zdravlja djece i omladine, određene namirnice se ne preporučuju u prehrani djece u predškolskim i školskim ustanovama ili njihovu upotrebu treba izbjegavati.

Tablica 9 uključuje namirnice koje sadrže pretjeranu količinu soli, zasićenih masti ili šećera u odnosu na sadržaj ključnih nutrijenata ili sadrže vještačke boje, konzervanse i pojačivače okusa pa su stoga neprikladne za prehranu djece i omladine.

Tabela 28. Namirnice i vrste hrane koje treba potpuno izbjegavati (x) odnosno ograničiti (o) u prehrani djece u odgojno-obrazovnim ustanovama po starosnim skupinama

Namirnica	Starosne skupine (godine)				
	4-6	7-9	10-12	13-14	15-18
Napici s dodatkom šećera*	o	o	o	o	o
Gazirani napici*	o	o	o	o	o
Napici i jela s dodatkom vještačkih zaslađivača: aspartam (E951), saharin (E954), sorbitol (E420), acesulfam K (E950) i sukraloza (E955)	o	o	o	o	o
Vitaminski napici u prahu	o	o	o	o	o
Hrana i napici koji sadrže sljedeće dodatke: E102, E104, E110, E122, E124, E129 ili E211	o	o	o	o	o
Namirnice koje sadrže pojačivače okusa npr. mononatrijev glutamat (E621)	o	o	o	o	o
Tvrde vrste margarina	x	x	x	x	x
Nekuhano meso ili riba (suši, karpaco, suhomesnati proizvodi, dimljena riba)	x	x	x	o	o
Domaća majoneza i drugi namazi sa svježim jajima	x	x	x	x	x
Gotovi obroci (zaleđeni ili konzervirani)	o	o	o	o	o

* Ove namirnice nisu neophodne u prehrani djece i adolescenata jer osiguravaju samo energiju i veoma malo nutrijenata te se mogu bez bojazni u potpunosti izbjegavati.

Preporuke za vodu i napitke

Dijete treba unijeti adekvatnu količinu tekućine tokom dana kako bi bilo adekvatno hidrirano. Posebnu pažnju rehidraciji treba posvetiti tokom vrućih dana, povećane fizičke aktivnosti, kao i kod boravka na otvorenom tokom velikih hladnoća.

Tabela 29. Ukupne dnevne potrebe za tekućinom kod djece

	4-6 god.	7-9 god.	10-12 god.	13-14 god.	15-18 god.
Čaša 100-150 ml	8	8	-	-	-
Čaša 200 ml	-	-	8	8	8

Malu djecu treba bodriti da što prije nauče piti iz čaše (dozvoljena je i čaša s poklopcem) umjesto flašice jer se time štiti zdravlje zuba.

Voda je najzdravije piće za gašenje žeđi djece i odraslih. Od malena treba razvijati naviku konzumiranja vode umjesto zaslađenih napitaka. Djeci tokom cijelog dana treba biti na raspolaganju voda za piće, kojom se mogu sami poslužiti te ih treba poticati da je piju.

Dobra praksa:

- Postaviti bokale s pitkom vodom ili kanistere sa slavinom, papirne ili plastične čaše (bez BPA) na lokaciju dostupnu djeci i pokazati im kako da sami natoče vodu kada su žedni;
- Preporučuje se koristiti filtriranu vodu ili vodu koja je „odstajala“ u bokalu oko pola sata.

Ostali napici:

- pasterizovano mlijeko i jogurt;
- biljni ili voćni čaj (npr. kamilica, brusnica, šipak, planinski čaj s limunom i medom);
- svježe cijeđeni sok od voća razblažen s vodom u omjeru 50:50, bez dodatka šećera.

Izbjegavati:

- gazirane napitke;
- napitke s dodatkom šećera (npr. nektar, voćni napitak itd.);
- koncentrate za sok (sirup, prašak);
- crni i zeleni čaj, kafu, napitke koji sadrže stimulanse (energetska pića);
- napitke sa zamjenom za šećer.

Preporuke za ograničavanje unosa soli

Unos odgovarajuće količine soli neophodan je za pravilno funkcioniranje organizma- ona pomaže da se u organizmu zadrži potrebna količina tekućine te je važna za rad nerava i mišića. Prevelika količina soli u hrani djece, međutim, stvara kod djeteta naviku da konzumira „slanu hranu“, što može dovesti do povišenog krvnog pritiska u kasnijoj dobi te do zdravstvenih tegoba među kojima su bolesti srca, bubrega i krvnih žila.

Većina soli koju djeca unesu u organizam dolazi od tzv. procesiranih namirnica (suhomesnati proizvodi, gotova jela, koncentрати začina, umaci, neki muesliji, grickalice, slani sirevi i sl.).

Dobra praksa:

- Koristiti isključivo jodiranu sol jer djeca tako dobivaju unos joda koji je neophodan za pravilan rast i razvoj;
- Ako se koriste industrijski proizvodi u prehrani djece, provjeriti sadržaj soli naveden na ambalaži prije služenja;
- Ne ostavljati solnicu na stolu djeci i omladini.

Preporuke za ograničavanje unosa šećera

Dječiji mliječni zubi posebno su podložni karijesu. Kako se njihovo propadanje može negativno odraziti na rast i razvoj stalnih zuba, posebno je važno održati ih zdravima. Karijes kod djece uzrokuje prečesta konzumacija slatke hrane i napitaka. Stoga je važno ograničiti količinu i učestalost konzumacije slatkiša i slatkih napitaka.

Iako voće i mlijeko također sadrže šećere, oni nisu u tolikoj mjeri opasni po zdravlje zuba, kao što su to šećeri iz čokolada, bombona, sokova, kolača i meda. Preporučuje se da se djeci između obroka ne daje slatka hrana niti napici, već desert poslužiti uz glavni obrok. Između obroka djeci dati da piju isključivo vodu i mlijeko.

Izbjegavati žitne pahuljice koje sadrže visok postotak šećera, kao što su čokoladne pahuljice ili one prelivene šećernim sirupom. Da se zasлади obrok, koristiti namirnice prirodno bogate šećerima, kao što su voće, mrkva i kukuruz šećerac.

Preporučeni broj i veličina porcija

Kako bi se olakšao rad službi za prehranu, date su i preporuke o broju porcija po obrocima i veličini porcija po starosnim skupinama u odgojno- obrazovnim ustanovama.

Tabela 30. Preporučeni broj porcija u obrocima po grupama namirnica zapredškolski i školski uzrast

Obrok	Grupa namirnica	Broj porcija	Primjeri
Doručak	Kruh i žitarice	1	Kaša od žitarica, tost, kruh, pura
	Voće i povrće	1	Svježe ili sušeno voće, sok od cijedenog voća, svježe povrće
	Mlijeko i mliječni proizvodi	1	Mlijeko, jogurt, mladi sir
Ručak	Kruh i žitarice	2	Tjestenina, riža, krompir
	Meso, riba, perad i alternative	1	Riba s grila, grah, mahune, piletina s grila
	Voće i povrće	2	Voće ili povrće, voćni kompot
Užina	Kruh i žitarice	1	Krekari od punog zrna, sendvič u integralnom pecivu
	Voće	1	Voćna salata
	Mlijeko i mliječni proizvodi	1	Jogurt, milkšejk

Tabela 31. Primjeri porcija i njihova preporučena količina u gramima – kruh, žitarice i slično

Primjer jedne porcije	Starost/Preporučena količina porcije (g)	
	3-6 godina	7-18 godina
Riža	65-80 g (težina kuhane riže)	80-120 g (težina kuhane riže)
Pire, kuhani, restani	80-95 g	84-98 g

Krompir u ljusci	100-120 g	112-170 g
Kriške kruha, kifla, baget	40-60 g	56-70 g
Uljevak, kljukuša, pizza	60-80 g	84-98 g
Makaroni, špageti, njoki	75-95 g (količina kuhane tjestenine)	100-118 g (količina kuhane tjestenine)

Tabela 32. Primjeri porcija i njihova preporučena količina u gramima – voće i povrće

Primjer jedne porcije	Starost/Preporučena količina porcije (g)	
	3-6 godina	7-18 godina
Grašak, zeleni grah, slatki kukuruz, mrkva, brokula, karfiol	35-50 g	56-70 g
Kupus, špinat, proljetna salata i ostalo lisnato povrće	40-50 g	42-56 g
Kuhani grah, konzervirani paradajz	60-80 g	70-84 g
Kelj	25-35 g	28-42 g
Salata od povrća	40-50 g	42-56 g
Supa od povrća	150-170 g (1 šolja)	200-300 g
Jabuke, kruške, naranče, banana	50-100 g (1/2- cijela voćka)	50-100 g (1/2 ili cijela voćka)
Nektarine, mandarine i sl.	50-100 g (1/2- cijela voćka)	100-200 g (1-2 voćke)
Maline, kupine, borovnice, jagode, šljive	50-70 g (1/2-1 šolja)	56-70 g
Voće kuhano na pari: jabuke, kruške i sl.	50-100 g (1/2- cijela voćka)	56-100 g
Voćna salata	40-70 g	40-70 g
Voće konzervirano u soku	100 ml	100 ml
Sušeno voće	15-20 (1/2-1 supena kaš.)	28-42 g

Tabela 33. Primjeri porcija i njihova preporučena količina u gramima – mlijeko i mliječni proizvodi

Primjer jedne porcije	Starost/Preporučena količina porcije (g)	
	3-6 godina	7-18 godina
Mlijeko s manje masnoće	100 ml (1/2 šolje)	200 ml (1 šolja)
Jogurt s manje masnoće	100 ml (1/2 šolje)	175 ml (3/4 šolje)
Sir	20 g	45 g

Tabela 34. Primjeri porcija i njihova preporučena količina u gramima – meso riba, perad i ostalo

Primjer jedne porcije	Starost/Preporučena količina porcije (g)	
	3-6 godina	7-18 godina
Crveno meso (pečeno, kuhano): janjetina, teletina, junetina	40-50 g*	42-56 g*
Jetra	60 g	70 g
Kuhana riba	50-70 g	90-160 g
Kuhani suhi grašak, grah ili leća	200 ml (1 šolja)	250 ml (1 veća šolja)

* Količine mesa mogu biti smanjene ako se proporcionalno zamijene s proteinima mahunarki npr. graha, graška, leće

Prehrana za školsku djecu sa zdravstvenim teškoćama

U školama gdje je moguće preporučuje se osigurati odgovarajuće obroke za djecu sa zdravstvenim teškoćama. Posebni oblici prehrane/dijete odnose se na:

- intoleranciju određene hrane i alergije (na mlijeko, jaja itd.), s popisom dopuštene hrane i hrane koju treba izbjegavati u skladu s postojećim znanstvenim spoznajama;
- celijakiju, s popisom hrane koju treba izbjegavati i zamijeniti ju odgovarajućim bezglutenskim proizvodima te sa specifičnim uputama o pripremi i kuhanju ove hrane;
- određena druga zdravstvena stanja koja zahtijevaju poseban način prehrane kao što je pretilost, šećerna bolest, hronična bubrežna bolest, dislipidemija, metabolički sindrom i dr.

Kada dijete zbog alergije, intolerancije određene hrane (npr. hrana koja sadrži gluten kod celijakije) ili određene bolesti zahtijeva posebnu vrstu prehrane, potrebno je specificirati zabranjenu hranu, uz dostavu detaljne medicinske dokumentacije od strane nadležnog doktora. Takvo dijete trebalo bi biti zajednički prihvaćeno od strane škole i školske kuhinje, a njegova privatnost osigurana i zaštićena, u čemu je jako važna kvalificiranost, svjesnost i obuka osoblja. Razina kvalitete posebne prehrane treba odgovarati onoj standardnog jelovnika, pri čemu bi zamjenski obroci trebali biti što je moguće sličniji standardnom jelovniku.

U izradi jelovnika za djecu s posebnim prehranbenim potrebama sudjeluje stručna osoba škole koja se bavi prehranom, doktor školske medicine, odnosno doktor kod kojeg se dijete liječi i nutricionista koji je nadležan za kvalitetu jelovnika u školama na svom području, prati implementaciju i provedbu pravilne prehrane u školama te je zadužen za edukaciju djece, roditelja, kuhara i učitelja prema potrebi.

Tijekom pripreme i raspodjele obroka važno je obratiti pažnju da u slučaju alergije ili intolerancije hrane ne dolaze u kontakt s hranom koju dijete treba izbjegavati kako bi se izbjegla kontaminacija. Iz istog razloga poželjno je odvojeno korištenje kuhinjskog pribora i ostalih pomagala koja se koriste u pripremi posebnih jelovnika, a osoblje koje priprema i distribuira ovakve obroke mora pažljivo i temeljito oprati ruke ukoliko je prethodno rukovalo drugom hranom.

Pripremljeno jelo treba posebno označiti kako ne bi došlo do zabune u podjeli obroka. Iako se u nekim zemljama obroci s alternativnim načinom prehrane poslužuju na lični poslužavnik djeteta s označenim imenom i prezimenom djeteta, mišljenja smo da se na taj način dijete izdvaja iz grupe, zbog čega se može osjećati neugodno i diskriminirano. Stoga se preporučuje da u nižim razredima učitelj u saradnji s kuhinjskim osobljem provjeri jesu li djeca s posebnim prehrambenim potrebama dobila svoj odgovarajući obrok, dok djecu iz viših razreda treba educirati da samostalno uzimaju svoje obroke.

TREĆI DIO

Administrativno-upravljačko-finansijski elementi sistema školske prehrane

3.1. PRIMJERI ZAKONSKIH OKVIRA ORGANIZACIJE ŠKOLSKE PREHRANE

S druge strane, djeca i mladi najveći dio vremena provode u školskim klupama, te njihova ishrana zavisi od konzumiranja namirnica u tom periodu, na šta bitno utiču školske kuhinje. Promocija zdravih stilova života je prioritet, a dostupnost i konzumiranje zdravstveno ispravne hrane i pravilna prehrana su dio osnovnih prava kako bi se postigao što je moguće veći nivo zdravlja, posebno u ranim godinama života.

Konvencijom o pravima djeteta, koju je 1989. godine usvojio UN, zagarantovano je pravo djeteta na zdravu i odgovarajuću prehranu. Evropska socijalna povelja revidirana 1996. godine navodi da svako ima pravo koristiti bilo kakvu mjeru koja mu omogućava postizanje najvišeg mogućeg nivoa zdravlja.

Regionalni ured za Evropu Svjetske zdravstvene organizacije je 2006. godine usvojio specifični program „Sticanje zdravlja“ koji predviđa razvoj multisektorske strategije usmjerene na prevenciju i suzbijanje hroničnih bolesti.

SZO je krajem 2007. godine, zajedno s Evropskom komisijom i 27 država članica EU, usvojili su deklaraciju „Zdravlje u svim politikama“ kako bi se unaprijeđivao razvoj i provođenje politika koje podržavaju zdravlje u različitim područjima, kao što su prehrana, okolš, trgovina, obrazovanje, industrija, rad, transport itd.

U globalnoj strategiji usmjerenoj unapređenju zdravih načina i stilova života i smanjenju hroničnih nezaraznih bolesti, upravo je društvena prehrana, i to naročito ona u odgojno-obrazovnim ustanovama, prepoznata kao prioritetni instrument za promociju zdravlja i edukaciju o pravilnoj prehrani. U školskoj prehrani od presudne je važnosti podići nivo kvaliteta obroka, u nutritivnom i senzoričkom smislu, poštujući načela zdravstvene ispravnosti i sigurnosti hrane. Hrana bi trebala biti ukusna i privlačnog izgleda, posebno zbog toga što upravo djeca mogu teško prihvatati nove vrste jela.

U školskim kuhinjama je brza hrana već odavno konkurentna tradicionalnom, zdravom školskom obroku kao izvoru prehrane. The Child Nutrition Act (CNA) je 2006. godine objavio Standarde za načela o načinu ishrane djece u školama. Standardi se odnose na energetske potrebe i zloupotrebu prehrambenih namirnica unutar školskih objekata.

U evropskim zemljama i SAD postoje nacionalni projekti vezani za ishranu. Jedan od takvih projekata je National School Lunch Program (NSLP) za doručak i ručak u školi, koji igraju ključnu ulogu u promovisanju zdrave prehrane i zdravlja školske djece i mladih, pružajući nutricionistički uravnoteženu i ekonomičnu ishranu svaki školski dan.

Food Assistance and Nutrition Research Program (FANRP) je program za istraživanje prehrane i pomoći u vezi ishrane u SAD i aktivan je još od 1998. godine, te obezbjeđuje budžet za projekte koji se tiču ishrane djece školskog i predškolskog uzrasta. Slični programi vezani za ishranu djece i mladih daju bolju priliku za uspjeh. Dobro uhranjena djeca su zdravija i sa boljom sposobnošću za učenje sa većom vjerovatnoćom da odrastu u produktivne članove društva.

Pravo na odgovarajuću ishranu je jedno je od osnovnih ljudskih, pa, tako, i dječijih prava, zacrtanih Konvencijom o pravima djeteta UN. Odgovarajuća ishrana je osnovni preduslov za rast i razvoj djeteta. Shodno ovoj Konvenciji, preporukama SZO i UNICEF, Politika za unapređenje ishrane djece FBiH definiše prioritete pravce djelovanja, i to: podizanje javne svijesti, osiguranje dostupnih i kvalitetnih usluga i informacija, provedbu integrisanih programa, edukaciju, obezbjeđenje sigurnog i zdravog snabdijevanja hranom, te unapređenje sistema praćenja i evaluacije.

Neki od osnovnih zakonskih i podzakonskih akata koji su podloga za organizaciju i funkcionisanje školske prehrane su:

- Zakon o hrani BiH;
 - Pravilnik o higijeni hrane BiH;
 - Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima za hranu BiH;
 - Pravilnik o higijeni hrane životinjskog porijekla BiH;
 - Pravilnik o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi BiH;

- Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti FBiH;
 - Pravilnik o razvrstavanju i minimalnim uslovima ugostiteljskih objekata;
 - Pravilnik o količini utrošenog brašna za proizvodnju pekarskih proizvoda BiH;
 - Pravilnik o pekarskim proizvodima BiH;
 - Pravilnik o uslovima upotrebe prehrambenih aditiva u hrani namijenjenoj za ishranu ljudi BiH;
 - Pravilnik o materijalima i predmetima namijenjenim za kontakt s hranom BiH;
 - Pravilnik o začinima, ekstraktima začina i mješavinama začina BiH;
 - Pravilnik o proizvodima od mlijeka i starter kulturama BiH;
 - Pravilnik o standardima stavljanja jaja na tržište BiH;
 - Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće BiH;
 - Pravilnik o tržišnim standardima za meso peradi/živine BiH;
 - Pravilnik o usitnjenom mesu, poluproizvodima i proizvodima od mesa BiH;
 - Pravilnik o općem deklarisanju ili označavanju upakovane hrane BiH;
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti FBiH;
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti FBiH;
- Zakon o osnovnoj školi ZDK;
- Zakon o srednjoj školi ZDK;
 - Pedagoški standardi i normativi;
- Zakon o zaštiti okoliša/životne sredine FBiH;
- Zakon o upravljanju otpadom FBiH.

Pedagoškim standardi za osnovne i srednje škole propisuju broj osoblja unutra školskih kuhinja, ako škola ima kuhinju u vlastitoj organizaciji.

Zakon o zdravstvenoj zaštiti u članu 8. propisuje zdravstvenu zaštitu djece od rođenja, kao i djece za vrijeme redovnog školovanja, promociju zdravih stilova života, vođenje zdravstvene politike koja podstiče i razvija zdrave životne navike, a iste se stiču još za vrijeme rasta i razvoja djece.

Pravilnikom o higijeni hrane utvrđuju se postupci za pitanja koja direktno ili indirektno utiču na zdravstvenu ispravnost i kvalitet hrane.

Kako poremećaji prehrambenih navika predstavljaju javnozdravstveni problem Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, zajedno sa Federalnim ministarstvom zdravstva i Zavodom za javno zdravstvo FBiH izdalo Smjernice za zdravu ishranu djece predškolskog i školskog uzrasta 2012. godine. Smjernice su načinjene na osnovu analize stanja uhranjenosti i prehrambenih navika djece, analize stanja vezanog za obolijevanje i smrtnost uslijed bolesti koje se dovode u vezu sa ishranom u FBiH, kao i preporuka Svjetske zdravstvene organizacije, preporuka susjednih zemalja i zemalja Zapadno-Evropskog regiona. Pravilna prehrana posebno je značajna u razdoblju odrastanja.

Vlada FBiH je 2013. godine ne prijedlog Federalnog ministarstva zdravstva, usvojila Politiku za unapređenje ishrane djece u FBiH. Riječ je o dokumentu nastalom kao rezultat rada stručnjaka iz sektora zdravstva, uz stručnu podršku UNICEF-a u BiH i Svjetske zdravstvene organizacije, a koji predstavlja ključni okvir za izradu strategije i akcionih planova i programa za unapređenje stanja uhranjenosti i ishrane djece u FBiH. Politika definiše kao prioritete pravce djelovanja podizanje javne svijesti, osiguranje dostupnih i kvalitetnih usluga i informacija, provedbu integriranih programa, edukaciju, sigurno i zdravo snabdijevanje hranom, te unapređenje sistema praćenja i evaluacije.

3.2. UGOVOR SA DOBAVLJAČEM ROBA/USLUGA

Ugovor o (javnoj) nabavci je obavezujući dokument između naručitelja roba/usluga i dobavljača roba/usluga, te se u njemu mora definisati svaka pojedinačna ugovorna stavka, neovisno o tome radi li se o državnoj ili privatnoj školi, kao i o tome da li škola samo dobavlja hranu, a obroke priprema vlastito osoblje ili se škola u potpunosti oslanja na dobavljača u smislu dostave već gotovih školskih obroka.

U tom kontekstu, ugovor je sredstvo kojim se jasno i transparentno definiraju sve obaveze, te osigurava poštivanje ispunjenih obaveza izravnim praćenjem i verifikiranjem. Ugovor je, stoga, važan instrument za definisanje zahtjeva i planiranja akcije, kojim se, kroz osiguravanje kvalitete i zdravstvene ispravnosti hrane, promovišu pravilne prehrabene navike i ponašanje, te slijede ciljevi zaštite javnog zdravlja i zaštite okoliša.

Ugovorom je potrebno i/ili poželjno definisati sljedeće:

- Naručitelj (škola) treba imati osiguranu mogućnost trajne i kontinuirane evaluacije usklađenosti dobivenih roba/usluga putem objektivnih i mjerljivih zahtjeva (kriterija).
- Evaluacijski sistem ocjenjivanja treba biti sposoban otkriti pogreške, neučinkovitost, neusklađenost i odgovornost, napraviti pažljivu analizu pogrešaka i korektivnih radnji u svrhu prevladavanja i uklanjanja neusklađenosti, te identificirati i ukloniti uzroke istih. Svaki sistem školske kuhinje mora imati razvijen odgovarajući sistem otkrivanja i upravljanja neusklađenostima.
- U ugovoru i/ili kroz mjerila kvalitete je potrebno definisati postupke u slučaju iznenadne potrebe ili reklamacije. Ukoliko dobavljač nije u mogućnosti povoljno riješiti reklamaciju u prihvatljivom vremenu, važno je dogovoriti alternativnu mogućnost tzv. pokrivena kupovine, kada se na trošak dobavljača nabavlja proizvod na nekom drugom mjestu.
- Pravo naručitelja je zatražiti odgovarajući broj certifikata ili drugih dokumenata koji mogu potvrditi da je proizvod sukladan kvaliteti predviđenoj u ugovoru, kao i obavezu prijave svakog eventualnog odstupanja od onog što je ugovoreno, kao i objašnjenje uzroka takvog odstupanja.
- Svaku promjenu vezanu za proizvod mora prethodno odobriti naručitelj koji će provjeriti postojanost karakteristika proizvoda prije nego što odobri njegovu upotrebu.

3.3. ULOGA I ODGOVORNOSTI SISTEMA ŠKOLSKE PREHRANE

Da bi škola (kuhinja u školi) mogla provoditi smjernice pravilne prehrane mora udovoljiti određenim uslovima HACCP sistema, potpuno ili djelimično. HACCP sistem zahtijeva procjenu opasnosti u procesu proizvodnje i distribucije hrane i definisanje kritičnih kontrolnih tačaka. Također, treba osigurati i analizu hrane na zdravstvenu ispravnost, provjeru mikrobiološke čistoće briseva radnih površina, pribora i ruku radnika koji rade i dolaze u neposredan dodir s hranom.

Modaliteti ustroja službe školske prehrane ovise o osnivaču škole odnosno jedinici lokalne i regionalne (samo)uprave kada su u pitanju državne škole, a o drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi kada je riječ o privatnoj školi.

Osnovni cilj dobre politike školske prehrane je pokušati postići najbolju moguću usklađenost svih različitih elemenata sistema, ostvarujući plodno tlo za približavanje i usklađivanje intersektorskih politika koje etički i transparentno pomiruju ekonomsku logiku s onom javnozdravstvenom čiji je prioritet očuvanje i unaprjeđenje zdravlja.

Glavni ciljevi školske prehrane su:

- promocija pravilnih prehrabnih navika;
- sigurnost i usklađenost s propisima;
- prikladnost obroka u odnosu na potrebe, i to ne samo u odnosu na nutritivne karakteristike recepata i predložene hrane, načina termičke obrade, već i u odnosu na organoleptička svojstva;
- poštivanje vremena i načina usluga i dostupnosti;
- razuman odnos između kvalitete i cijene;
- zadovoljstvo korisnika.

Cjeloviti pristup školskoj prehrani zahtijeva nove i integrirane nadležnosti, kao i ulaganja u obučavanje i edukaciju stručnog osoblja koje treba, uz specifičnu tehničku, posjedovati i upravljačku (menadžersku) sposobnost, kao i uvid u sve kritične tačke sistema i način kako ih riješiti.

Saradnja kompetentnih stručnjaka i osoblja uključenih u školsku prehranu ključna je u postupnom poboljšanju prehrambenih navika djece i mladih, a po mogućnosti i njihovih porodica. Budući da je glavni cilj školske prehrane osigurati kvalitetan i organoleptički prihvatljiv obrok koji jamči nutritivnu kvalitetu i higijensko-sanitarnu ispravnost, neophodno je integrirati tehnološke izbore i naučne spoznaje s postojećim mogućnostima, imajući u vidu da takav temeljni jelovnik ima i visoku obrazovnu vrijednost.

Učinkovita komunikacija između institucionaliziranih partnera i porodica je osnova za promociju sinergija koje mogu biti iznimno učinkovite ukoliko se koordiniraju kao zajednički projekat promocije zdravlja. Vrlo važan instrument u komunikaciji ciljeva, kao i osnovnih kriterija njihovih ostvarivanja je provođenje edukacije kao intervencijske mjere na određenom području.

Aktivnost Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica (pa i sanitarne inspekcije) na području školske prehrane uključuje:

- nadzor i kontrolu higijene, energetske i nutritivne vrijednosti obroka;
- nadzor i kontrolu usklađenosti s važećim zakonskim propisima,
- kontrole (auditi) temeljene na kriterijima procjene rizika, a koje uzimaju u obzir više elemenata (npr. karakteristike subjekta koji proizvodi i distribuira hranu u školskim kuhinjama, karakteristike tih proizvoda, higijena proizvodnje, obrazovanost radnika o higijeni i higijenskom načinu poslovanja, sistem samokontrole, edukacije o prehrani itd.).

Osnivači škola odgovorni su za:

- odabir vrste usluga koje će škola osigurati;
- planiranje ulaganja i potrebnih resursa;
- izradu ugovora za sve vrste planiranih usluga;
- provođenje cjelovite kontrole ugovorene usluge, posebno ako usluge pruža treća osoba;
- nadzor nesmetanog funkcionisanja školske kuhinje, bez obzira radi li se o izravnoj ili neizravnoj nabavci, pri čemu kontrola obuhvata kvalitet hrane i gotovog proizvoda (obroka), poštivanje porcija, organizaciju i rad službe, te prihvatanje obroka.

Pri izboru potencijalnog ponuđača (davatelja) usluga, posebna pažnja treba se posvetiti:

- obavljanju usluga u skladu s važećim zakonskim propisima i ugovornim obvezama;
- asortimanu ponude proizvoda i obroka;
- obuci i trajnom usavršavanju osoblja zaposlenog u školskoj kuhinji odnosno na poslovima vezanim za školsku prehranu.

ČETVRTI DIO

Komunikacijsko-javnozdravstveni elementi sistema školske prehrane

4.1. HOLISTIČKI PRISTUP ŠKOLSKOJ PREHRANI

Prekomjerna tjelesna težina i prehrambene navike predstavljaju jedan od glavnih javnozdravstvenih problema, kako u BiH, tako i u svijetu, te bitno utiče na kvalitet i dužinu trajanja života. Prekomjerna težina je i jedan od riziko faktora za razvoj niza hroničnih nezaraznih bolesti (šećerna bolest tip 2, određene vrste raka, bolesti srca i krvnih žila itd.).

Na neke od faktora rizika nije moguće uticati (dob, nasljedne bolesti), ali uklanjanjem promjenjivih rizičnih faktora poput nepravilne prehrane i nedostatka tjelesne aktivnosti, može se uticati na promjenu prehranbenih navika među djecom.

Osiguravanjem uslova za odgovarajući psihofizički rast i razvoj, zdrave prehrambene navike koje djeca steknu u ranom djetinjstvu utiču i na odabir hrane i način prehrane i u kasnijem životnom dobu, a time i na zdravlje u odrasloj dobi. Upravo u to doba stižu se životne navike i ponašanja koja, ako su nepravilna, predstavljaju osnovu za kasniji razvoj hroničnih nezaraznih bolesti koje su danas daleko najveći uzrok morbiditeta i mortaliteta razvijenog dijela svijeta.

U Smjernicama je istaknuta i važnost holističkog pristupa školskoj prehrani koja ne predstavlja samo zadovoljavanje egzistencijalnih energetsko-nutritivnih potreba, već i odgojno-obrazovni proces usvajanja higijenskih navika i pravilnih prehranbenih navika.

Školska prehrana omogućava veći stepen socijalizacije, unapređujući međuljudske odnose i smanjujući rizik razvoja poremećaja u prehrani. Kako bi prehrana u odgojno-obrazovnim ustanovama ispunila kriterije kvalitete i sigurnosti, u Smjernicama je posebna pažnja posvećena planiranju procesa nabavke namirnica, tokom koje se svi proizvodi i/ili usluge moraju precizno definisati i specificirati.

Smjernice omogućavaju i planiranje prehrane uz pomoć jedinica serviranja hrane, budući da sadrže definiciju jedne jedinice određene kategorije hrane.

Smjernice, također, definišu nivo organizacije rada školskih kuhinja, te regulišu listu namirnica koje se (ne)preporučuju u ponudi školskih kuhinja.

U dodatku Smjernica nalaze se primjeri sezonskih jelovnika za različita godišnja doba i pripadajući normativi koji mogu poslužiti i kao ideja za razradu novih i raznovrsnijih jelovnika. Za provođenje Smjernica za prehranu učenika u odgojno-obrazovnim predviđa se obaveza praćenja i evaluacije.

Smjernice za prehranu u odgojno-obrazovnim ustanovama izdatim od strane Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica u saradnji sa Ministarstvom za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK nastale su kao posljedica potrebe da se od najranijeg doba potiče usvajanje pravilnih prehranbenih navika za promociju zdravlja i prevenciju hroničnih nezaraznih bolesti (dijabetes, kardiovaskularne bolesti, pretilost, osteoporoza itd.) u čijem je nastanku i progresiji nepravilna prehrana jedan od glavnih riziko faktora.

Pravilno organizovana služba školske prehrane može pomoći u odabiru nutritivno ispravnih načina prehrane kroz intervencije kao što su ocjena prikladnosti jelovnika i procjena nivoa organizacije rada školske kuhinje. Osim pripreme i podjele obroka u skladu sa standardima i normativima, služba školske prehrane ima i važnu ulogu u edukaciji o prehrani kojom su obuhvaćeni djeca, roditelji/staratelji i nastavno osoblje. Nastavno osoblje i zaposleni u školskoj prehrani, koji su odgovarajuće educirani (o načelima prehrane, važnosti osjetila u odabiru hrane, načinima komunikacije kojima se djeca navode da jedu raznovrsnu hranu, važnosti pravilne pripreme i raspodjele obroka itd.) imaju presudnu ulogu u obogaćivanju djetetove prehrane novim mirisima, okusima i prehranbenim iskustvima. Takav proces zahtijeva umješnost i strpljivost osoblja. Posebnu pažnju treba posvetiti planiranju školske prehrane za djecu i mlade koji iz zdravstvenih razloga ne mogu konzumirati sve što se nađe na uobičajenom jelovniku (npr. zbog alergije na neku hranu, intolerancije određene hrane ili bolesti), pa je potrebno specificirati zabranjenu hranu, uz dostavu zdravstvene dokumentacije od strane nadležnog zdravstvenog radnika.

Djeci i mladima čija se prehrana razlikuje od uobičajene zbog etičkih, vjerskih ili kulturoloških razloga, poželjno je omogućiti uravnoteženu prehranu koliko god tehničke i ekonomske mogućnosti škole dozvoljavaju.

Roditelji/staratelji imaju važnu ulogu u provođenju prehrambenih smjernica, standarda i normativa u školama, te u osiguravanju uravnotežene prehrane u skladu sa svojim mogućnostima.

Tokom proteklih decenija desile su se mnoge promjene koje su imale uticaj na shvatanje značaja ishrane za zdravlje i dobrobit djece i mladih. Gojaznost se znatno povećava unutar ove populacije, a time se povećava rizik od oboljevanja. Međutim, izbor hrane i prehrambene navike potiču iz mnogih izvora, a školsko okruženje ima veliki uticaj kako na samu ishranu djece, tako i na važnu ulogu u učenju i modeliranju prikladnog zdravstvenog ponašanja učenika.

.....

KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE

456.

Na osnovu člana 122. stav (3) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 5/11) i člana 2. tačka 4. stav (17) Programa obuke i osposobljavanja za dobrovoljne vatrogasce, kao i sadržaj i način polaganja stručnog ispita za dobrovoljne vatrogasce („Službene novine Federacije BiH“, broj 37/15), a u vezi sa članom 5. Zakona o Kantonalnoj upravi civilne zaštite („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 7/04, 5/08 i 6/11), direktor Kantonalne uprave civilne zaštite, d o n o s i

V.

Administrativne i finansijske poslove za Komisiju obavlja Kantonalna uprava civilne zaštite.

VI.

Rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“.

Broj: 16-30-11869/22

D I R E K T O R

Datum; 02.08.2022. godine

Zenica

dipl.ing.maš., Džavid Aličić s.r.**R J E Š E N J E****o imenovanju Komisije za polaganje ispita
za dobrovoljnog vatrogasca**

I.

Imenuje se Komisija za polaganje ispita za dobrovoljnog vatrogasca, u sastavu:

1. Hasan Ćeman, predsjednik,
2. Edin Talić, član,
3. Kemal Hodžić, član,
4. Zdenko Franjić, član,
5. Muris Ismić, član,
6. Jasmina Pašalić, sekretar.

II.

Komisija iz tačke I ovog rješenja imenuje se na period od dvije godine.

III.

Komisija je dužna sačiniti i donijeti Poslovnik o radu i raditi u skladu sa Programom obuke i osposobljavanja za dobrovoljne vatrogasce, kao i sadržajem i načinom polaganja stručnog ispita za dobrovoljne vatrogasce.

IV.

Predsjedniku, članovima i sekretaru Komisije pripada pravo na naknadu za rad u Komisiji, čiju visinu rješenjem određuje direktor Kantonalne uprave civilne zaštite.

OGLASNI DIO

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

OPĆINSKI SUD U ZENICI

Broj: 43 0 V 154252 19 I
Zenica, 15.07.2022. godine

Općinski sud u Zenici, sudija Lejla Hadžimahmutović, u izvršnom postupku tražitelja izvršenja Jelović Marko sin Ante iz Zenice, ul., Crkvice 14A, protiv izvršenika 1. Kovačević Dušan, nastanjen u Kanadi, 294RUE DE MORENCY GATINEAU, 2. Kovačević Mirjana nastanjena u Subotici, ul. Zapadni Vinogradi 135-G 3. 3. Vranješ Almasa iz Sarajeva, ul. Grbavička br. 127 A, v.sp. 65.369,42 KM, donio je dana 15.07.2022. godine

RJEŠENJE

Razrješava se dužnosti privremenog zastupnika advokat Srđan Petrić.

Izvršenicima Kovačević Dušanu i Kovačević Mirjani, u ovom postupku postavlja se novi privremeni zastupnik u ličnosti advokata Nikolić Stjepana.

Privremeni zastupnik u ovom postupku ima sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika. Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik vršit će sve dok se punomoćnik izvršenika ne pojavi pred Sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti Sud da je postavio staratelja.

O postavljanju privremenog zastupnika izvršenicima obavještava se organ starateljstva - dostavljanjem ovog rješenja.

Budući da je privremeni zastupnik postavljen izvršenicima iz razloga označenog u članu 296. Zakona o parničnom postupku („Sl. novine FBiH“ br. 53/03, 73/05 i 19/06, u daljnjem tekstu: ZPP), Sud će izdati oglas koji će objaviti u „Sl. novinama FBiH“, Sl. novinama Zc-do Kantona i na oglasnoj tabli Suda (član 298. ZPP-a).

Pouka o pravnom lijeku:
Protiv ovog rješenja nije dopuštena žalba.

S u d i j a

Dr.sc. Lejla Hadžimahmutović, s.r.

.....

S A D R Ź A J**S K U P Š T I N A**

411. Odluka o potvrđivanju Programa obilježavanja Dana Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu	1259
412. P R O G R A M O B I L J E Ź A V A N J A D A N A Z E N I Č K O - D O B O J S K O G K A N T O N A za 2022. godinu	1259
413. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O PROGLAŠENJU POČASNOG GRAĐANINA ZENIČKO–DOBOJSKOG KANTONA Huseyin Kansu	1261
414. ODLUKA O PROGLAŠENJU POČASNOG GRAĐANINA ZENIČKO – DOBOJSKOG KANTONA Huseyin Kansu	1261
415. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1262
416. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1262
417. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1263
418. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1263
419. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1264
420. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1264
421. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	0265
422. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1265
423. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1266
424. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1266
425. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1267
426. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1267
427. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1268
428. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1268
429. ODLUKA O VERIFIKACIJI ODLUKE O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1269
430. ODLUKA O DODJELI PLAKETE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1269
431. Odluka o obimu prava na korištenje ortopedskih i drugih pomagala, stomatološko-protetske pomoći i stomatološko-protetskih nadomjestaka	1270
- JEDINSTVENA LISTA ORTOPEDSKIH I DRUGIH POMAGALA, STOMATOLOŠKO-PROTETSKE POMOĆI I STOMATOLOŠKO-PROTETSKIH NADOMJESTAKA	1274
432. Odluka o davanju saglasnosti na Prostorni plan općine Vareš za period 2018. do 2038. Godine	1289

V L A D A

433. Odluka o odobravanju sredstava za naknadu štete za eutanizirane životinje	1289
434. Odluka o odobravanju sredstava po Javnom pozivu za realizaciju programa, projekata i srodnih aktivnosti iz oblasti zaštite okoliša za 2022. godinu za LOT 1 i LOT 2	1291
435. Odluka o uvećanju sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu	1294
436. Odluka o uvećanju sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu	1295
437. Odluka o davanju saglasnosti na Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji JU Zavod za medicinu rada i sportsku medicinu Zeničko-dobojskog kantona.....	1295
438. Odluka o raspodjeli sredstava za finansiranje političkih stranaka zastupljenih u Skupštini Zeničko-dobojskog kantona za mjesec juli 2022. godine.....	1296
439. Odluka o davanju saglasnosti za prijenos Ugovora o koncesiji za eksploataciju mineralne vode sa izvorišta „Dolac“, općina Tešanj.....	1297
440. Odluka o odobravanju sredstava sa transfera za kulturne manifestacije i izdavačku djelatnost u 2022. godini ...	1297
441. Odluka o davanju saglasnosti na povećanje broja studenata za upis u prvu godinu prvog ciklusa studija na Univerzitetu u Zenici u akademskoj 2022/2023. godini.....	1303
442. Odluka o uvećanju sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu	1304
443. Odluka o uvećanju sredstava u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona za 2022. godinu	1304
444. Odluka o odobravanju i dodjeli finansijskih sredstava namjenjenih subvencioniranju projekata razvojnih agencija.....	1305
445. Odluka o odobravanju i dodjeli (refundaciji) finansijskih sredstava namijenjenih subvencioniranju administrativnih troškova kod izgradnje proizvodnih objekata.....	1306
446. Odluka	1308
447. Rješenje o razrješenju i konačnom imenovanju novog člana Školskog odbora JU OŠ „Enver Čolaković“ Breza.....	1308
448. Rješenje o razrješenju člana Školskog odbora JU OŠ „Rešad Kadić“ Tešanj	1309
449. Rješenje o imenovanju Drugostepene disciplinske komisije za namještenike zaposlene u kantonalnim i općinskim organima državne uprave u Zeničko-dobojskom kantonu	1309
450. Rješenje o konačnom imenovanju predsjednika i članova Upravnog odbora Univerziteta u Zenici iz reda osnivača.....	1311
451. Z A K L J U Č A K	1311
- NAREDBE KRIZNOG ŠTABA MINISTARSTVA ZDRAVSTVA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	1312

MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU, KULTURU I SPORT

452. Odluka o upotrebi udžbenika i nastavnih sredstava u srednjim školama u školskoj 2022/2023. godini	1313
453. Odluka o objavi Nastavnog plana i programa za stručno zanimanje operater na CNC mašinama	1314
454. Odluka o objavi Nastavnih planova i programa za stručna zvanja mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje i hemijski tehničar u farmaceutskoj proizvodnji	1314
455. PRAVILNIK O ORGANIZACIJI I RADU ŠKOLSKE KUHINJE	1315
- SMJERNICE ZA ORGANIZACIJU SISTEMA PREHRANE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA.....	1319

KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE

456. Rješenje o imenovanju Komisije za polaganje ispita za dobrovoljnog vatrogasca.....	1376
OGLASNI DIO	1377

Izdavač: Zeničko-dobojski kanton, ul. Kučukovići br. 2, Zenica
Glavni i odgovorni urednik: Mirnes Burkić, **Telefon:** 032/460-675
Redakcija i pretplata: 032/460-676; **Štampa:** „PETICA“ Zenica, **Telefon:** 062/211-347
pretplata se vrši u korist depozitnog računa Zeničko-dobojskog kantona broj 1340100000001672
otvorenog kod ASA D.D. Sarajevo